

LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJA
MUZIKOS FAKULTETAS
MUZIKOLOGIJOS KATEDRA

LUKRECIJA STONKUTĖ

Muzikos teorija ir kritika, B4

**VARGONININKO PROFESIJA LIETUVOJE: SOCIALINIAI
KONTEKSTAI IR AKTUALIJOS**

Bakalauro darbas

Darbo vadovė doc. dr. Laima Budzinauskienė

Vilnius, 2022

LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJA
MUZIKOS FAKULTETAS
MUZIKOLOGIJOS KATEDRA

Tvirtinu:

Katedros vedėja doc. dr. Laima Budzinauskienė

(parašas)

Lukrecija Stonkutė

**VARGONININKO PROFESIJA LIETUVOJE: SOCIALINIAI
KONTEKSTAI IR AKTUALIJOS**

Bakalauro darbas

Muzikologijos studijų programa, valstybinis kodas 612W30002

Vadovas

doc. dr. Laima Budzinauskienė

(mokslo laipsnis, pedagog. vardas, vardas, pavardė)

(parašas)

2022 05 16

(data)

Vilnius, 2022

BAIGIAMOJO DARBO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2022 m. gegužės 16 d.

Patvirtinu, kad mano baigiamasis darbas (tema) „Vargonininko profesija Lietuvoje: socialiniai kontekstai ir aktualijos“ yra parengtas savarankiškai.

1. Šiame darbe pateikta medžiaga nėra plagijuota, tyrimų duomenys yra autentiški ir nesuklastoti.
2. Tiesiogiai ar netiesiogiai panaudotos kitų šaltinių ir/ar autorių citatos ir/ar kita medžiaga pažymėta literatūros nuorodose arba įvardinta kitais būdais.
3. Kitų asmenų indėlio į parengtą baigiamąjį darbą nėra.
4. Jokių įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs (-usi).
5. Su pasekmėmis, nustačius plagijavimo ar duomenų klastojimo atvejus, esu susipažinęs(-usi) ir joms neprieštarauju.

(Parašas)

Lukrecija Stonkutė

(Vardas, pavardė)

Pirmos pakopos studijų **Muzikos teorijos ir kritikos** programos bakalauro baigiamojo darbo anotacija

Pavadinimas: Vargonininko profesija Lietuvoje: socialiniai kontekstai ir aktualijos

Autorius: Lukrecija Stonkutė

Vadovė: doc. dr. Laima Budzinauskienė

Darbo kalba: lietuvių

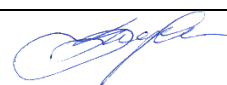
Anotacija

Vargonininkas – polifunkcinė profesija, apimanti nemažą kiekį veiklos pobūdžių. Tai yra koncertuojantys, mokantys/dėstantys, bažnyčioje dirbantys ir statantys / restauruojantys / intonuojantys vargonininkai. Platus vargonininko veiklos spektras reikalauja atitinkamų žinių, įgūdžių, kompetencijų: koncertuojantiems vargonininkams reikalingi geri vadybiniai įgūdžiai; mokantiems / dėstantiems – pedagoginės kompetencijos; bažnyčioje dirbantiems – išmanyti liturgiką, gebėti vadovauti chorui, pasižymėti vokalo ir dirigavimo kompetencijomis, prireikus ir gebėti improvizuoti ar kurti muziką; statantiems / restauruojantiems / intonuojantiems – ne tik išmanyti muzikos teoriją, istoriją ir atlikimą, bet ir turėti matematikos, fizikos, architektūrinių žinių, praktikos dirbtuvėse.

Įvairias vargonų meno sritis savo darbuose nagrinėjo Lietuvos muzikologai Rimantas Gučas – vargonų restauravimas, priežiūra; Vytautas Landsbergis, Jūratė Landsbergytė, Ona Narbutienė, Juozas Žilevičius – vargonų muzikos kūrybos, repertuaro istorija ir raida; Danutė Kalavinskaitė ir vargonininkas Ramūnas Baranauskas – apie vargonininko veiklą ir vaidmenį Katalikų Bažnyčioje ir liturgijoje; menotyrininkė Laima Kiauleikytė – aprašydama XVIII-XIX amžių kultūros kontekstus sykiu apžvelgia ir vargonininkų repertuarą. Tačiau socialinė vargonų profesijos atstovų padėtis tyrinėta ir analizuota ypač mažai. Tai darė tik sociologė Sonata Drupaitė ir muzikologė Eglė Šeduikytė-Korienė.

Pirmajame darbo skyriuje pristatyta sociologijos mokslo samprata, aptariami vargonininko profesijos sociokultūriniai kontekstai. Taip pat apžvelgiama XIX – XX a. Lietuvos vargonininkų profesinio rengimo raida bei socialinės refleksijos. Antrajame darbo skyriuje, remiantis autorės parengtu publikacijų ciklu *Vargonininko ananta*, buvo empiriškai tiriama ir vertinama nūdienos vargonininkų socialinė padėtis Lietuvoje, kuri leistų numatyti profesines perspektyvos galimybes. Taip pat parengtas dar vienas, anketinis anoniminis tyrimas *Vargonininko profesijos socialinės aktualijos Lietuvoje*, kuriuo buvo siekiama paneigti / patvirtinti gautus empirinio tyrimo rezultatus. Beigi papildyti, nes didžioji dalis empirinio tyrimo respondentų atsisakė viešai kalbėti apie tam tikrus socialinius aspektus. Pirmame darbo priede pateiktas interviu su vargonininkais sąrašas; antrame – 9 *Vargonininko ananta* publikacijos ir 2 papildomi interviu. Interviu ciklas parengtas, nes šiais metais minime vargonininkų bendruomenei reikšmingą sukaktį – Kauno muzikos mokykloje Juozo Naujalio (1869-1934) įsteigtos vargonų klasės šimtmetį; trečiame darbo priede pateikti kiekybinio tyrimo anketos klausimai.

Reikšminiai žodžiai: vargonininkas, Lietuva, socialinė padėtis, kontekstai, aktualijos, *Vargonininko ananta*.

Lukrecija Stonkutė

Bachelor Degree Studies **Music theory and critics** study program Bachelor graduation thesis

Title: The profession of an organist in Lithuania: social contexts and actualities

Author: Lukrecija Stonkutė

Academic supervisor: doc. dr. Laima Budzinauskienė

Language: Lithuanian

Annotation

Organist is a multifunctional profession which includes considerable amount of activities. There are organists who give concerts, teach, work in churches and build / restore / intonate organ. A wide range activities of an organist requires knowledge, skills, competencies: performing organists need to build good management skills; those who teach – having acquired pedagogical competencies; those who work in churches – to know the liturgy, have good conducting, choir leading and vocal skills, if necessary, to be able to improvise or create music; those who build / restore / intonate organ must have amount of knowledge in mathematics, physics and architecture practice.

Lithuanian musicologists have investigated various fields of organ art in Lithuania in their works: Rimantas Gučas – restoration and maintenance of the organ; Vytautas Landsbergis, Jūratė Landsbergytė, Ona Narbutienė, Juozas Žilevičius – history and development of organ music creation and repertoire; Danutė Kalavinskaitė and Ramūnas Baranauskas – about the organist's activity and role in the Catholic Church and the liturgy; art critic Laima Kiauleikytė – while describing the cultural contexts of the 18th – 19th centuries, also reviews the repertoire of organists. However, the social situation of the organ profession has been little studied and analyzed only by sociologist Sonata Drupaitė and musicologist Eglė Šeduikytė-Korienė.

The first chapter of this work presents the concept of sociological science and discusses the sociocultural contexts of the organ profession. As well as the 19th-20th century, Lithuanian organists's professional development and social reflections. The second chapter is based on the cycle of publications *Vargonininko ananta* prepared by the author. There empirically researched and evaluated the social situation of today's organists in Lithuania, which would allow to predict the professional perspective. Another questionnaire-based anonymous study on the social relevance of the organ profession in Lithuania was also prepared, which aimed to refute/confirm results of the empirical study. Also supplemented, as the majority of respondents to the empirical study refused to speak publicly about certain social aspects. The first annex contains a list of interviews with organists; in the second one – 9 *Vargonininko ananta* publications and 2 additional interviews presented. The series of interviews were prepared because this year, the organist's community celebrating and important anniversary – the centenary of the organ class established at the Kaunas Music School by Juozas Naujalis (1869-1934); and the third annex contains the questions of the quantitative research questionnaire.

Keywords: organist, Lithuania, social situation, contexts, actualities, *Vargonininko ananta*.

Lukrecija Stonkutė

TURINYS

IVADAS.....	3
1. VARGONININKO PROFESIJOS SOCIOKULTŪRINIAI ASPEKTAI.....	6
1.1. Vargonininkas sociologijos apibrėžties hierarchijoje.....	6
1.2. XIX – XX a. Lietuvos vargonininkų profesinio rengimo raida.....	10
1.3. Lietuvos vargonininkų socialinės refleksijos XIX – XX a. sandūroje.....	16
2. VARGONININKO SOCIALINĖS AKTUALIJOS NŪDIENOS LIETUVOJE.....	22
2.1. Interviu publikacijų ciklo <i>Vargonininko ananta</i> socialinė retrospektyva.....	22
2.2. Anketos <i>Vargonininko profesijos socialinės aktualijos Lietuvoje</i> rezultatai....	39
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS.....	50
SANTRUMPOS.....	54
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	54
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	57
PRIEDAI	58
Priedas Nr. 1. Interviu su vargonininkais sąrašas.....	58
Priedas Nr. 2. Publikacijų ciklas <i>Vargonininko ananta</i> ir papildomi interviu.....	59
• Tomas Bakučionis.....	59
• Jurgita Kazakevičiūtė.....	69
• Virginija Survilaitė.....	78
• Bernardas Vasiliauskas.....	83
• Karolina Juodelytė.....	87
• Eglė Rudokaitė.....	92
• Dovilė Savickaitė.....	97
• Vilimas Norkūnas.....	102
• Aušra Motūzaitė-Pinkevičienė ir Vidas Pinkevičius.....	109
• Alicja Dacevič.....	117
• Danutė Kalavinskaitė.....	120
Priedas Nr. 3. Anketa <i>Vargonininko profesijos socialinės aktualijos Lietuvoje</i>	122

IVADAS

Šiais metais minime Kauno muzikos mokykloje Juozo Naujalio (1869-1934) įsteigtos vargonų klasės (1922) šimtmetį. Vargonininkų bendruomenei reikšminga sukaktis buvo puiki proga parašyti mokslo darbą ir parengti publikacijų ciklą *Vargonininko ananta* su ryškiausiais ir aktyviausiais Lietuvos vargonininkais, prisidedant prie vargonų meno puoselėjimo ir sklaidos šalyje. Šiame autorės darbe ir interviu publikacijų ciklu siekiama atskleisti ne tik vargonininko asmenybės portretą, veiklą, bet ir tirti šios profesijos atstovų socialinę padėtį Lietuvoje, kuri leistų numatyti profesinės perspektyvos galimybes.

Vargonininkas – polifunkcinė profesija, apimanti platų veiklos spektrą. Profesiją sudaro atlikėjų koncertai, pedagoginis darbas, vargonavimas bažnyčioje Šv. Mišių ir kitų apeigų metu, vargonų statymas / restauravimas / intonavimas. Minėtosios veiklos sritys reikalauja koncertų organizavimo / vadybos įgūdžių, pedagoginių, liturgikos žinių, vadovavimo chorui išmanymo, vokalo ir dirigavimo kompetencijų, prireikus – gebėjimo improvizuoti ir kurti muziką ir netgi matematikos, fizikos, architektūrinės patirties, praktikos dirbtuvėse.

Įvairias vargonų meno sritis savo darbuose nagrinėjo Lietuvos muzikologai. Rimantas Gučas – vargonų priežiūra, restauravimas; Vytautas Landsbergis, Jūratė Landsbergytė, Ona Narbutienė, Juozas Žilevičius – vargonų muzikos kūrybos ir repertuaro raida, istorija; Danutė Kalavinskaitė ir vargonininkas Ramūnas Baranauskas – vargonininko veiklos ir vaidmens samprata Katalikų Bažnyčioje ir liturgijoje; menotyrininkė Laima Kiauleikytė – XVIII-XIX amžių kultūros kontekstai, sykiu apžvelgiant vargonų repertuarą. Socialinę šios profesijos padėtį tyrinėjo ir analizavo tik sociologė Sonata Drupaitė ir muzikologė Eglė Šeduikytė-Korienė.

Tyrimo aktualumas – sociologiniu aspektu vargonininko socialinė padėtis Lietuvoje tyrinėta itin mažai.

Tyrimo objektas – Lietuvos vargonininkų socialiniai kontekstai ir aktualijos.

Tyrimo hipotezė – neįtvirtintas socialinis vargonininkų statusas menkina vargonų meno profesinę kokybę, sklaidą ir perspektyvas šalyje.

Tikslas – nustatyti Lietuvos vargonininkų esamą socialinę padėtį ir jos pasekmes profesinei perspektyvai.

Uždaviniai:

1. identifikuoti, pagal kokias sociologijos mokslo kategorijas analizuojama vargonininko socialinė padėtis;
2. apžvelgti XIX – XX a. vargonininko profesinio rengimo raidą;
3. aptarti Lietuvos vargonininkų socialines refleksijas XIX – XX a. sandūroje.
4. remiantis autorės parengtu publikacijų ciklu *Vargonininko ananta*, įvertinti šiandieninę Lietuvos vargonininkų socialinę padėtį bei išryškinti pasekmes tolimesnei profesinei perspektyvai;
5. atlikti kiekybinį tyrimą ir patvirtinti / paneigti bei papildyti empirinio tyrimo metu gautus vargonininkų socialinės padėties rezultatus.

Tyrimo metodai: istoriografinis; analitinis; lyginamasis; empirinis tyrimas – interviu publikacijų ciklas *Vargonininko ananta* bei kiekybinis tyrimas – anketinė apklausa.

Literatūros apžvalga: pagrindiniais šaltiniais tapo knygos ir moksliniai straipsniai, identifikuojantys sociologijos mokslo kategorijas, pagal kurias analizuojama Lietuvos vargonininkų socialinė padėtis: Arvydo Virgilijaus Matulionio knyga *Sociologija*, 2002; Sonatos Drupaitės parengta publikacija *Lietuvos katalikų bažnyčios padėtis socialinėje erdvėje*, 2004. Apžvelgiant XIX – XX a. vargonininko profesinio rengimo raidą ir aptariant jų socialines refleksijas daugiausiai remtasi Danutės Marijos Palionytės-Banevičienės sudaryta *Lietuvos muzikos istorija, I knyga, Tautinio atgimimo metai (1883-1918)*, 2002 bei Jono Algirdo Ambrazo *Lietuvos muzikos istorija, II knyga, Nepriklausomybės metai, 1918-1940*, 2009. Taip pat Eglės Šeduikytės-Korienės moksliniais darbais: *Aukštojo muzikos mokslo padėtis Lietuvoje Antrojo pasaulinio karo metais: politiniai ir sociokultūriniai veiksniai*, 2013; *Daugiaplanė Katalikų Bažnyčios vargonininko profesija: tradicijų pastovumas ir kaita*, 2014 bei monografija *Lietuvos vargonų menas. XIX a. pabaiga – XX a. pirmoji pusė*, 2012 bei Laimos Budzinauskienės monografija *Vilniaus katedros kapela: veikla, personalijos, repertuaras XIX amžiuje*, 2021.

Darbo struktūra: įvadas, du skyriai, išvados, santrumpos, literatūros, šaltinių sąrašai, trys priedai. Pirmasis skyrius sudarytas iš trijų poskyrių, o antrasis skyrius iš dviejų poskyrių. Pirmajame pirmo skyriaus poskyryje, remiantis literatūra ir šaltiniais, glaustai pristatoma sociologijos mokslo samprata, aptariami vargonininko profesijos sociokultūriniai kontekstai; antrajame pirmo skyriaus poskyryje apžvelgiama XIX – XX a. Lietuvos vargonininkų profesinio rengimo raida; trečiajame pirmo skyriaus poskyryje aptariamos Lietuvos vargonininkų socialinės refleksijos XIX – XX

amžiuje. Pirmajame antro skyriaus poskyryje, remiantis interviu publikacijų ciklu *Vargonininko ananta*, empiriškai tiriama ir vertinama šiandienos vargonininkų socialinė padėtis Lietuvoje; antrajame antro skyriaus poskyryje, remiantis atliktu kiekybiniu tyrimu tiriama ir vertinama šiandienos vargonininkų socialinė padėtis Lietuvoje, taip pat patvirtinami / paneigiami ir papildomi kokybinio tyrimo rezultatai. Išvadose, remiantis pirmojo ir antrojo skyriaus medžiaga aptariamas darbo tikslo bei uždavinių įgyvendinimas, patvirtinama arba paneigiama darbo hipotezė. Taip pat autorė prideda savo rekomendacijas. Pirmajame priede pateikiamas publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* bei papildomų respondentų sąrašas; antrajame priede – *Vargonininko ananta* publikacijos bei papildomi interviu; trečiajame priede pateikiami kiekybinio tyrimo anketos klausimai.

1. VARGONININKO PROFESIJOS SOCIOKULTŪRINIAI ASPEKTAI

1.1. Vargonininkas sociologijos apibrėžties hierarchijoje

Prieš keletą amžių visuomenė buvo pradėta vertinti remiantis abstrakčiais, pačių filosofų sukurtais modeliais, vienas jų – Tommaso Campanella (1568-1639) utopinis romanas *Saulės miestas* (1602), kuriame vaizduojama ideali – religija, morale ir žmogaus protu paremta utopinė visuomenė. Pastarajai modernėjant, XIX a. iškilo natūralus konkretumo poreikis pasaulinėje bendruomenėje vykstantiems procesams ir reiškiniams paaiškinti. „Taigi visuomenės raida, civilizacijos brandumas reikalavo apibendrinančio visuomenės mokslo. Jis buvo pradėtas kurti XIX a. ir Ogiusto Konto (Auguste Comte, 1798-1857), prancūzų mokslininko, 1838 m. pavadintas sociologija, t. y. mokslu apie visuomenę (lot. *Societas* – visuomenė, *logos* – mokslas)“ (Matulionis 2002: 12). Žymiausi sociologijos pradininkai buvo Karlas Marksas (Karl Marx, 1818-1883), Herbertas Spenseris (Herbert Spencer, 1820-1903), Emilis Durkheimas (Émile Durkheim, 1858-1917), Maksas Vėberis (Max Weber, 1864-1920) ir kt.

Sociologijos sampratos apibrėžimų sukurta daug, tačiau jos tyrimo objektą tiksliausiai nusako šie apibūdinimai: „Sociologija <...>, socialinių mokslų kryptis, nagrinėjanti socialinio gyvenimo, socialinių pokyčių ir žmonių elgesio socialines priežastis bei socialinius padarinius“ (Labanauskas: *Visuotinė lietuvių...*); „sociologija – tai mokslas, nagrinėjantis socialinių sistemų sąveiką visuomenėje“ (Matulionis 2002: 14); „sociologijos objektas – visuomeninių reiškinių, procesų, ryšių ir santykių visuma“ (Kučinskaitė 2012: 10). Kaip matyti, sociologijos ir jos objekto apibrėžimai išskiria raktinius žodžius: *reiškiniai, priežastys, ryšiai, procesai, santykiai, sąveika, padariniai, pokyčiai*. Pastarosios apibrėžtys leidžia daryti prielaidą, kad sociologija yra vienintelis iš socialinių (sociologija, psichologija, socialinė psichologija, ekonomika, antropologija, politikos mokslai, etnografija ir kt.) ir humanitarinių (istorija, filosofija, literatūrologija, kultūrologija, menotyra ir kt.) mokslų, kuris tiria visuomenę kaip visumą, o ne kaip atskiras jos dalis. Išskirtieji raktiniai žodžiai svarbūs šiame darbo tyrime. Norint ištirti vargonininko socialinės padėties Lietuvoje reiškinį, reikalinga priežasčių (*priežastys*) analizė: vargonininko socialinė padėtis nuo XIX amžiaus iki šių dienų (*ryšiai*); vargonininko santykis su bažnyčios hierarchais (*santykiai*); kaip vargonininkas geba adaptuotis prie buvusios / esamos situacijos (*procesai*); kas įtakoja(-ojo) esamą / buvusią padėtį (*sąveika*); esamos situacijos rezultatas (*padariniai*). Priduriama, kad „sociologijos studijų krypties studijų tikslas yra parengti specialistus, <...> gebančius, remiantis sociologinių

tyrimų rezultatais, siūlyti galimus jų sprendimų būdus“ (Ekspertų grupė 2014: 3). Taigi remiantis tyrimo rezultatais, bus galima numatyti ir aptarti vargonininko socialinės padėties galimus sprendimo būdus ar pateikti rekomendacijas (*pokyčiai*).

Sociologijos mokslas skirstomas į keletą kategorijų, iš kurių dažniausiai aptariamos: kultūros sociologija, aplinkos sociologija, visuomenės sociologija, socialinė stratifikacija bei darbo sociologija. Tirti vargonininko socialinę erdvę Lietuvoje vienos aktualiausių kategorijų yra kultūros sociologija, socialinė stratifikacija bei darbo sociologija.

Etimologiškai „kultūra – (lot. *Cultura* – apdirbimas, ugdymas, tobulinimas, garbinimas), žmogaus santykis su savimi, visuomene ir aplinka, apimantis individo ir visuomenės savivoką, tapatybę, gyvenimo būdą...>“ (Donskis: *Visuotinė lietuvių...*). Kultūrą sudaro daugelis sričių: „<...mitologija, mokslas, menas, filosofija, religija, moralė, teisė, technika, gamybos būdas, papročiai, folkloras, ritualai, žaidimai, pramogos, sportas, komunikacija ir kita“ (ten pat). Tačiau sociologijos moksle „<...kultūra suprantama daug plačiau...>. Kultūra gali būti apibūdinta kaip nuomonės, vertybės, elgesys ir kaip materialūs objektai, paskirstyti tarp atskirų žmonių“ (Matulionis 2002: 31-32).

Dabartinis pasaulis pasižymi didžiule kultūrų įvairove ir vargonininkus galėtume priskirti prie subkultūros, mat pastaruosius nuo didžiosios kultūros išskiria ir vienija išsilavinimas, profesiniai interesai, gebėjimai, darbas ir socialinė padėtis. Kultūros sociologiją sudaro nemažai kategorijų, tačiau vargonininko socialinėje erdvėje itin ryškios religija ir Bažnyčia, kurias taip pat galime priskirti prie vargonininkų kaip subkultūros išskirtinumo. Nors pastarosios šiuolaikinėje visuomenėje tampa vis labiau asmeniniu žmogaus pasirinkimu, tačiau jos glaudžiai siejasi su vargonininko darbu apeigų metu ar koncertine veikla bažnyčios erdvėje. Religija visuomenėje suprantama kaip „pasaulėžiūros ir etinių nuostatų visuma, kuriai būdinga tam tikrų ritualų sistema, tikėjimas antgamtinė jėga ar jėgomis“ (Gudelytė-Lasman: *Visuotinė lietuvių...*). Sociologiniu požiūriu religija yra sociologijos šaka, tirianti religijos ir visuomenės tarpusavio poveikį...>. <...> Religijos pagrindinė funkcija – racionalizuoti, įprasminginti individo veiklą“ (Matakaitė: *Visuotinė lietuvių...*). Galima įžvelgti, kad sociologiniu požiūriu religija veikia kaip socialinis institutas. Tačiau bet kokiai socialinio instituto veiklai ir jos tikslams įgyvendinti reikalingi Bažnyčios hierarchija ir struktūra. Tad pridurtina, kad: „Bažnyčia – tai formaliai organizuota religinė grupė, palaikanti glaudžius ryšius su valstybe ir ekonomine visuomenės struktūra“ (Matulionis 2002: 51).

Pridėtina, kad: „išsivadavimo teologija“ Lotynų Amerikoje paskatino ekonominę ir politinę reformą, kuria siekta socialinio teisingumo neturintiems nuosavybės teisių“ (Matulionis 2002: 60). Taigi galima daryti prielaidą, kad Bažnyčia ir religija gali būti ir socialinius pokyčius inicijuojanti jėga.

Vargonininko socialinei erdvei taip pat aktualios socialinė stratifikacija ir darbo sociologija, kurios sunkiai atskiriamos viena nuo kitos. Socialinė stratifikacija yra viena sudėtingiausių sociologijos sričių, tad sociologai nesutaria dėl vieningo šios sąvokos apibrėžimo. „Socialinė stratifikacija – visuomenės socialinės hierarchijos susiklostymas pagal įvairių socialinių grupių tam tikrus požymius (valdžios, nuosavybės, socialinio įvertinimo, psichologinio pasitenkinimo laipsnį ir kita)“ (Matulionis: *Visuotinė lietuvių...*). Tačiau tiriant dabartinę vargonininko socialinę erdvę tiksliausia remtis viena iš šiuolaikinės stratifikacijos teorijų mokyklų: „Mokyklos atstovų O. Duncano, D. Feathermanno ir B. Duncano „Socio-economic Background and achievement“ (1972) darbuose išdėstyta visuomenės stratifikacijos paradigma, kuria remiantis šiuolaikiniai nauji stratifikacijos kriterijai yra šie: *išsimokslinimas, profesijos prestižas, pajamos*“ (Drupaitė 2004: 18). *Išsimokslinimą* suprantame kaip įgytą mokslą, mokslo cenzo apibrėžtyje (pradinis išsilavinimas, vidurinis išsilavinimas, aukštesnysis išsilavinimas, aukštasis išsilavinimas). Šiame mokslo tiriamajame darbe pagrindinis dėmesys kreipiamas į vargonininkus, įgijusius aukštojo išsilavinimo kvalifikaciją (bakalauras, magistras) ar mokslo laipsnį (daktaras).

Frazė *profesijos prestižas* aiškinama atskiromis sąvokomis; senąja prancūzų kalba *profession* (liet. – įžadai priimti laikantis religinės tvarkos), lotynų kalba *professionem* (liet. – viešas pareiškimas). Viduramžių ir Naujųjų laikų¹ perioduose, pagrindinėmis profesijomis buvo laikytinos teologija, teisė ir medicina, tačiau keičiantis visuomenės požiūriui į profesiją, šio žodžio samprata pakito. Profesija – „tai atitinkamomis žiniomis, gebėjimais, mokėjimais ir įgūdžiais pagrįstos žmonių veiklos kombinacijos, teikiančios jiems materialinio aprūpinimo ir aktyvaus įsitraukimo į visuomenės gyvenimo struktūras“ (Laužackas 2005: 29). Arba „profesija – tai disciplinuota asmenų grupė, kurie laikosi etikos standartų bei pripažįsta turinti specialių žinių ir įgūdžių esamoje mokymosi sistemoje bei yra pasirengę pritaikyti šias žinias ir įgūdžius kitų labui“ (Profession: *Australian Council...*, 2003).

¹ Naujieji laikai apytiksliai laikytini nuo Vėlyvųjų viduramžių pabaigos (XV a.) iki XIX a. pradžios.

Nūdieną profesijų skaičius vis dar auga ir sunku būtų nustatyti tikslų jų skaičių. Kalbant apie vargonininkus: „bažnyčios vargonininko profesija turi senas tradicijas Europoje, taip pat krikščioniškoje Lietuvoje (nuo 1387 m.)“ (Šeduikytė-Korienė 2014: 76). Pastebėtina, kad aptariamos profesijos ištakos sietinos su ne tik su krikščionybės plitimo į Lietuvą pradžia, bet ir su pirmosiomis bažnyčiomis ir jose statytais vargonais. Mat „<... Mažoji Lietuva – XIII a. II pusėje kryžiuočių galutinai nukariauta. Miestuose <...> įsivyravo vokiška kultūra, buvo pradėtos statyti bažnyčios. 1333 Karaliaučiaus katedroje paminėti vargonai. <...> Pirmoji turima žinia apie vargonus Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje 1408. Tais metais Vokiečių ordino magistras Ulrichas von Jungingenas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto žmonai Onai padovanojo klavikordą ir portatyvą“ (Gučas 2009: 20-21). O pirmieji ryškūs vargonininko profesijos atstovai Lietuvoje: Juozas Naujalis (1869-1934), Nikodemas Martinonis (1887-1957), Jonas Žukas (1907-2004).

Tuo tarpu *prestižas* yra suvokiama kaip sąvoka „<...naudojama apibūdinti produktus, vietas ar veiklą, kuria žmonės žavisi, nes tai susiję su turtais ar aukšta socialine padėtimi“ (Prestige: *Collins Online...*). Pastebima, kad šiandieną vargonininko profesija ir prestižas (pagal stratifikacijos apibrėžimą) dažnu atveju atsiduria tarp profesijos ir misijos. „Misija (lot. missio – siuntimas, pavedimas) – atsakingas uždavinys, paskirtis, pašaukimas“ (Misija: *Visuotinė lietuvių...*). Remiantis apibrėžimu, įžvelgiama, kad frazė *atsakingas uždavinys* reikalauja kompetencijų. *Paskirti* suprantame kaip kompetencijų panaudojimą ir pritaikymą visuomenės struktūrose. *Pašaukimas* – „<...aukščiausias tikslas, kuriam žmogus paskiria visą gyvenimą ir kuris padeda žmogui maksimaliai išreikšti savo asmenybę. <...> darbas ir poilsis tampa neatsiejami – visas gyvenimas iš esmės skiriamas darbui, ir tas darbas teikia džiaugsmą, pasitenkinimą. Norą dirbti lemia vidinės paskatos, o ne kitų žmonių vertinimas, atlyginimas ar kita“ (Pašaukimas: *Visuotinė Lietuvių...*). Pastebima, kad misijos apibrėžimas reikalauja žinių ir jų pritaikymo, mokėjimo, gebėjimo, tačiau už tai neprivalus atlygis.

Pajamos – trečiasis (šiam darbe) stratifikacijos kriterijus. Sociologiniu požiūriu „pajamos – pinigai, kuriuos gauna asmuo arba verslas už darbą, produkto ar paslaugos suteikimą, ar investavimą“ (Pajamos: *Investopedia*).

Kaip jau minėta šiame darbe, socialinė stratifikacija sunkiai atskiriama nuo darbo sociologijos. „Sociologiniu požiūriu darbas yra sąmoninga, universali ir organizuota žmogaus

veikla, kurios turinys ir pobūdis yra sąlygojami darbo priemonių išsivystymo lygio ir visuomeninių santykių ypatybių, o žmogus šioje veikloje save įtvirtina kaip visuomenės narį, kuriantį materialines ir dvasines vertybes savo esminiams poreikiams patenkinti“ (Matulionis 2002: 92). Tuo tarpu, sąvoka *darbas* ekonominiu požiūriu – „veikla, kurį atlieka asmuo siekiantis užsidirbti pinigų“ (Job: *Cambridge Dictionary*). Pagal šiuos apibrėžimus, darbo sociologija, išties, yra susijusi su socialine stratifikacija. Mat vargonininkas, siekiantis dirbti profesionaliai turi būti įgijęs aukštąjį išsilavinimą, o išsilavinimas ir pajamos yra vieni pagrindinių veiksnių įtakojantys profesijos prestižą.

Remiantis literatūra ir šaltiniais identifikuota, kad vargonininko socialinė padėtis analizuojama pagal kultūros sociologijos, socialinės stratifikacijos ir darbo sociologijos kategorijas. Pagal pastarąsias sociologijos mokslo kategorijas 2.1 poskyryje bus vertinami kokybinio tyrimo rezultatai.

1.2. XIX – XX a. Lietuvos vargonininkų profesinio rengimo raida

Įvykus Trečiajam Abiejų Tautų Respublikos (ATR) padalijimui (1795) – Lietuvos muzikinio gyvenimo plėtra gerokai sulėtėjo, šaliai tapus Rusijos imperijos dalimi. „XIX a. pirmoji pusė buvo labai sudėtingas laikotarpis ne tik Vilniui, bet ir visai šaliai. Nuolatinis nerimas, politinis ir kultūrinis Nikolajaus I spaudimas, cenzūra daugelį žymių lenkų ir lietuvių kūrėjų vertė emigruoti į užsienį“ (Budzinauskienė 2011: 214).

Po kelių dešimtmečių, Vilniaus muzikinio gyvenimo gaivintoju tapo lenkų kompozitorius ir dirigentas Stanislovas Moniuszko (lenk. – Stanisław Moniuszko, 1819-1872), grįžęs po studijų Varšuvoje ir Berlyne. Neilgai trukus, S. Moniuszko pradėjo dirbti vargonininku Šv. Jonų bažnyčioje: „tiksliai nežinoma, kada <...>, gal 1843 m., o gal ir anksčiau“ (Budzinauskienė 2021: 128). Pridėtina ir tai, kad: „1855 m. Moniuszko subūrė našlaičių chorą greta Labdaros draugijos prieglaudos. Kompozitorius ne tik globojo šį kolektyvą, bet rašė jam kūrinius, o kartais, kai nebūdavo mokytojo, vedavo pamokas ir repetuodavo su vaikais“ (Budzinauskienė 2011: 216). Tad matyti, jog S. Moniuszko rūpinosi ne tik to meto bažnytinio muzikinio repertuaro plėtra, bet ir muzikiniu lavinimu.

XIX a. septinto dešimtmečio Lietuvos politiniame ir kultūriniame gyvenime vyko dar intensyvesnės permainos. Formavosi valstiečių kilmės lietuvių šviesuolių (inteligentijos) sluoksnis.

Jos pirmieji atstovai buvo Peterburgo ir Maskvos universitetų studentai: Petras Vileišis (1851-1926), Jonas Basanavičius (1851-1927), Jonas Jablonskis (1860-1930), Jonas Šliūpas (1861-1944) ir kt. Pastarieji visuomenę ragino, asmeniškai apsispręsti dėl tautinio identiteto – būti lietuviu arba lenku. Po 1861 m. baudžiavos panaikinimo reformos lietuviai atkakliai kovojo dėl savo tautos teisių – tautinės mokyklos, gimtosios kalbos, katalikų tikėjimo išpažinimo. Paskutiniaisiais XIX a. dešimtmečiais, valstybingumo netekusi Lietuva, siekė įtvirtinti savo nacionalinį tapatumą. Vienas iš įtvirtinimo „įrankių“ – kultūros sklaida. „...tautinis sąjūdis Lietuvoje, įgavęs vis didėjančią pagreitį, išjudino visus kultūrinius sluoksnius, žadino sąmoningą tautiškumą visose meno srityse: dailėje, teatre, muzikoje“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 19).

Dar viena svarbi meno sritis, prisidėjusi prie tautinio sąjūdžio – literatūra. Nacionalinį atgimimą liudija aktyvus tautosakos ir liaudies dainų rinkimas ir tyrinėjimas. Čia minėtini, vieno ryškiausių XIX a. lietuvių liaudies dainų rinkėjo Antano Juškos (1819-1880) rinkiniai: „...*Lietuviškos dainos* (3 t. 1880-82² 1954), *Svotbinė rėda veliuonyčių lietuvių* (1880), *Lietuviškos svotbinės dainos* (2 t. 1883² 1955)“² (Vanagas). Taip pat J. Basanavičiaus inicijuotas ir pradėtas leisti laikraštis *Aušra* (Auszra) (1883-1886) Ragainėje ir Tilžėje. Po kelerių metų, minėtuose miestuose, Vincas Kudirka (1858-1899) pradėjo leisti laikraštį *Varpas* (1889-1905). Svarbi ir *Rūtos draugija* (1908-1914), įkūrėjas Mykolas Šleževičius (1882-1939). Pastarąją „...vienijo apie 200 narių. <...> Rengė vaidinimus, koncertus, paskaitas-minėjimus“ („Rūta“: *Visuotinė Lietuvių...*). Tautinio sąjūdžio metu imtos rengti ir dailės parodos, kūrėsi dailės draugijos – „1866-1915 Vilniuje veikė I. Trutnev³ vadovaujama Piešimo mokykla, 1893-1915 – Nemokamos techninio piešimo ir braižybos klasės“ (Štavičiūtė: *Visuotinė lietuvių...*).

Tautos atgimimo procesas reiškėsi ir muzikiniame gyvenime: „...lietuvių tautinis atgimimas sutapo su Vakarų Europoje prasidėjusia kultūrinio gyvenimo formų kaita. Iškilo būtinybė atnaujinti ir bažnytinę muziką, gryninti jos repertuarą...“ (Palionytė-Banevičienė 2002: 50). Už didesnių Lietuvos miestų ar parapijų bažnyčių muzikinį gyvenimą buvo atsakingi vargonininkai, kurių, dažnu atveju, būta savamokslių. „Vargonininkai per jungtuves sugrieždavo valsą, polką, kazoką, o „įsismaginę“ solistai Vilniaus katedroje uždainuodavo ir itališkai; nevengta aranžuotų operų ištraukų <...>, nesirūpinta ritualu, buvo praleidinėjamos mišių dalys, interpretuojamos populiarių dainelių <...> melodijos“ (Budzinauskienė 2013: 217). Tačiau yra žinoma ir keletas

² Ženklas ^[2] žymi tikrąsias rinkinių sudarymo datas, tačiau dėl spaudos draudimo rinkiniai buvo išleisti vėliau, Lenkijoje.

³ Ivanas Trutnevas (1827-1912) – rusų dailininkas, akademikas, ilgametis Vilniaus piešimo mokyklos vadovas. ³ Jurbarko apylinkė.

profesionalių to laikotarpio vargonininkų Lietuvoje: Juozas Kalvaitis (1842-1895) – vadovavęs Rietavo dvaro mokyklai (1874-1903) nuo jos įkūrimo; Jonas Kumetis (1861-1949) – vargonininkavęs Veliuonos valsčiuje³, Rudolfas Liehmannas (1855-1904) – nuo 1883 m. vadovavęs Rokiškio dvaro mokyklai) ir kt.

„Garsiausia tuo metu Lietuvoje dvaro mokykla, rengusi vargonininkus, buvo Rokiškyje, grafo Tyzenhauzo dvare“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 146). Mokykla įsteigta 1873 m., grafiienės Marijos Tyzenhauzaitės-Pšeздеzeckienės (1827-1890) iniciatyva. „Rokiškio mokyklos klestėjimo laikotarpis prasidėjo 1883 m., kai grafiienės <...>, kvietimu į Rokiškį mokytojauti atvyko čekų muzikas Rudolfas Liehmannas“ (Palionytė-Banevičienė 2002: 171). Pastarajam pradėjus dirbti Rokiškio dvaro mokykloje veikė trys skyriai: vargonų, dainavimo ir orkestrinis. R. Liehmannas turėjo idėją, po kurio laiko mokyklą perorganizuoti į konservatoriją. „Tačiau apskritai grafų ši idėja labiau nesudomino. Jiems pakako vargonų skyriaus, kuris nuo 1887 m. ir liko vienintelis“ (Palionytė-Banevičienė 2002: 172). Daroma prielaida, kad mokykloje likus vieninteliam vargonų skyriui, Rokiškio dvaro mokykla ilgainiui imta vadinti Rokiškio vargonininkų mokykla. Po Liehmanno mirties (1904), netrukus, Rokiškio dvaro mokykla buvo uždaryta. Pastarasis, per dvidešimt darbo metų išugdė apie 200 kvalifikuotų vargonininkų ir chorvedžių. Tačiau tolimesnis vargonininkų mokymas ir ruošimas Lietuvoje nenutrūko.

1889 m. Juozas Naujalis grįžo iš studijų Varšuvos muzikos institute. Pastarasis, po trijų metų, 1892-aisiais, iš vargonininko J. Kalvaičio perėmė Kauno katedros vargonininko vietą. Tačiau čia jis dirbo ne tik bažnyčios vargonininku, bet turėjo ir nemažai mokinių: „<...> Juozas Naujalis, jau nuo pirmųjų darbo metų Kaune nuolat turėjęs būrį mokinių, jaunų vargonininkų, atvykusių tobulinimosi tikslais“ (Palionytė-Banevičienė 2002: 180). Minėtina ir tai, kad J. Naujalis Kauno Katedroje ėmė organizuoti grigališkojo giedojimo pamokas. Tam įtaką padarė Naujalis studijos Vokietijoje, Regensburgo aukštojoje bažnytinėje muzikos mokykloje. Mat XIX a. išryškėjo „cecilianizmas (vok. *Caecilianismus*, angl. *Cecilian Movement*), 19 a. sąjūdis, siekęs atnaujinti ir išgryninti katalikų bažnytinę muziką, kad ji būtų kuo tinkamesnė liturgijai“ (Vilimas: *Visuotinė lietuvių...*). Sąjūdis priešinosi operos ir koncerto žanrų atlikimui bažnyčioje ir skatino grįžti prie grigališkojo choralo. „Cecilianizmas turėjo nemažos įtakos ir Lietuvos bažnytinės muzikos raidai.

Regensburgo bažnytinės muzikos mokykloje studijavę J. Naujalis ir T. Brazys⁴ savo veiklą bei kūrybą grindė ten suformuotomis nuostatomis“ (ten pat).

Šiame darbe minėta, kad Rokiškio dvaro mokyklą vėliau imta vadinti Rokiškio vargonininkų mokykla. Panašiai ir su J. Naujalis mokymo konceptu: „mokykla neturėjo nei programos, nei vardo: vieni vadino mokykla, kiti – kursais, o dažniausiai buvo sakoma – mokausi ar mokiausi pas Naujalį“ (Narbutienė 1968: 153). Šioje mokykloje / kursuose vargonininkai, greta savo pagrindinės specialybės, buvo mokomi fortepijono bei vadovavimo chorui disciplinų. „Pažymėtina tai, kad J. Naujalis nepriimdavo nekompetentingų pradedančiųjų. Norint tapti kursų dalyviu, jau reikėjo turėti tam tikrą grojimo lygį“ (Landsbergytė 2008: 29). Pridėtina ir tai, kad J. Naujalis buvęs labai griežtas ir reiklus: „jeigu <...> leisdavo pagroti vargonais, tai reiškė profesionalaus lygio pripažinimą“ (Landsbergytė 1998: 70). J. Naujalis norėdamas šią veiklą įteisinti oficialiai, ėmė organizuoti Šv. Grigaliaus vargonininkų draugiją, kuri vienijo visų Lietuvos bažnyčių vargonininkus. Draugija rūpinosi vargonininkų kvalifikacija, materialiniais dalykais, švietimu, taip pat Kaune buvo rengiami vargonininkų ir dirigentų kursai. „1908 m. J. Naujalis buvo suburtas ir užregistruotas (galutinai patvirtintas 1911 m.) pirmoji profesionalių muzikų Šv. Grigaliaus vargonininkų draugija, leidusi pirmąjį muzikinį lietuvišką žurnalą „Vargonininkas“ (1909-1910, 1933) ir „Vargonininkų kalendorių“ (1913, 1914)“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 54). Draugijos veikla netrukus buvo sustabdyta dėl prasidėjusio Pirmojo pasaulinio karo.

Svarbu paminėti, kad panašiu metu, kai buvo įsteigta Šv. Grigaliaus vargonininkų draugija, J. Naujalis savo iniciatyva įsteigė ir vargonininkų mokyklą (1913-1922).⁵ Įdomu pastebėti, jog kito šaltinio teigimu, J. Naujalis „<...Kaune įsteigė <...>, 1911 – Vargonininkų mokyklą...>“ (Narbutienė: *Visuotinė lietuvių...*). Randama dar viena ištrauka iš muzikologės Onos Narbutienės (1930-2007) parengto straipsnio, kuriame pateikiamas siūlymas: „tikslinant vargonininkų mokyklos įkūrimo datą, siūlytina laikotarpį iki 1911 metų laikyti paruošiamuoju, tai buvo būtent kursai, rengiami nereguliariai, neturėję nusistovėjusios programos, įstatų. Įkūrimo metais galima laikyti 1911 m., o 1914 m. traktuoti kaip oficialiai patvirtintą datą“ (Narbutienė 1988: 16). Literatūroje teigiama, kad <...į mokyklą galėjo stoti mokiniai nuo 10 iki 40 metų amžiaus. Mokslo metai trukdavo nuo rugsėjo iki birželio mėnesio. Mokslas turėjo tris pakopas: paruošiamąjį, vidurinį ir aukštąjį kursą. Pakopas atitiko ir mokestis – 80, 100 ir 120 rublių“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 147-

⁴ Teodoras Brazys (1870-1930) – lietuvių kunigas, vargonininkas, choro dirigentas, pedagogas, muzikologas, kompozitorius.

⁵ Vargonininkų mokykla įsteigta, Naujaliui gavus rusų valdžios leidimą atidaryti vargonininkams viešą mokyklą.

148). Panašu, kad vargonininkų studijos buvo sunkios ir intensyvios ne tik studentams, bet ir pačiam J. Naujaliui. „Pirmame kurse buvo išdėstoma visa elementarioji muzikos teorija <...>. Antrame kurse muzikos teoriją pakeičia harmonija. <...>. Nuo antro kurso prasidėdavęs muzikos istorijos kursas ypač akcentavo bažnytinės muzikos žanrus ir autorių kūrybą. <...>. Per trejus mokymosi metus, vargonininkas privalėjo išmokti ir jungti akordus, groti visų rūšių moduliacijas, taip pat turėjo laisvai harmonizuoti melodijas ir choralus, rašyti preliudus“ (Palionytė-Banevičienė 2002: 181-182). Naujaliai įsteigtos vargonininkų mokyklos veikla taip pat buvo kurį laiką nutraukta dėl prasidėjusio Pirmojo pasaulinio karo. 1914 m., J. Naujalis, dviem metams išvyko iš Kauno.

Pastebėtina, kad vargonininkų mokykla buvo dabartinės Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (LMTA) pradininkė, turėjusi keletą pereinamųjų etapų. J. Naujaliui grįžus į Kauną, jis tęsė švietėjišką darbą ir įsteigė valstybės muzikos mokyklą / Kauno muzikos mokyklą (1919-1933): „Muzikos mokykla, <...>, buvo įsteigta 1919 m. kovo mėnesį, gavus leidimą iš nepriklausomos Lietuvos valdžios“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 150). Pradžioje, valstybės muzikos mokykloje veikė fortepijono smuiko ir dainavimo klasės. Tačiau 1922 m., J. Naujalis, minimoje muzikos mokykloje atidarė vargonų klasę. „Vargonų skyriuje studijų trukmė buvo ketverių ar penkerių metų (pasirinktinai), vargonininkams teikė platų dalykų spektrą, kuris leido „atitinkamai paruošti vargonininkus praktiškam darbui, suteikiant jiems visų reikalingų muzikos sričių mokslą“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 151). Į vargonų klasę buvo priimami mokiniai nuo 16 metų, o mokslas buvo mokamas: „vargonininkams už mokslą mokėti reikėjo bene mažiausiai – 200 Lt. per metus...>“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 151-152). Daugiausiai vargonų skyriuje mokėsi 25 mokiniai, tad vėliau, 1930 m. prie J. Naujaliai prisijungė dėstytojas, vargonininkas N. Martinonis. 1934 m., mirus J. Naujaliui, dėstyti pradėjo ir vargonininkas, chorvedys, pedagogas ir kompozitorius Jonas Bendorius (1889-1954).

Svarbu paminėti, kad, vėlgi, panašiu laikotarpiu kaip valstybės muzikos mokyklos / Kauno muzikos mokyklos įsteigimas, J. Naujalis, po Pirmojo pasaulinio karo pratęsė Šv. Grigaliaus vargonininkų draugijos veiklą, kuri peraugo į Šv. Cecilijos draugiją (1924). Veiklos pobūdis ir siekiai išliko panašūs, tačiau draugijos iniciatyva, 1926 m. Kaune, buvo pradėtas leisti „mėnesinis bažnytinės (daugiausia) ir pasaulietinės muzikos žurnalas“ (Karaška: *Visuotinė lietuvių...*) ir „Muzikos aidai“ (redaktorius T. Brazys). Kiek vėliau, minėtųjų dviejų draugijų veiklą pratęsė „1936 m. įsteigtos Lietuvos muzikų draugijos rengiami vargonininkų ir chorvedžių kursai“ (vargonininkų sekcijos vadovas Konradas Kaveckas (1905-1996) (Ambrazas 2009: 302). Į kursus suvažiuodavo daug vargonininkų, nes „kursai buvo nemokami ir prieinami kiekvienam, norinčiam juose

pasitobulinti. Buvo privalomas tik 10 litų stojamasis mokestis. <...> Dažnas vargonininkas, atvažiuavęs į didmiestį ir paragavęs mokslo, norėdavo jį tęsti ir grįžęs skleisti jį savo aplinkoje. Tokiu būdu po truputį buvo užkertamas kelias mėgėjiškumui“ (Ambrazas 2009: 302-303).

1993 m. Valstybės muzikos mokyklai buvo suteiktas konservatorijos vardas. Pastarajai vadovavo kompozitorius, dirigentas ir pedagogas Juozas Gruodis (1884-1948). Įstaigoje darbo pobūdis nekito, bet vargonų skyrius gerokai prasiplėtė (1939 m. mokėsi apie 30 vargonininkų). Todėl buvo pakviesta dirbti daugiau vargonininkų pedagogų: po studijų iš Paryžiaus grįžęs Jonas Žukas, pusmečiui prisijungė Aleksandras Kačanauskas (1882-1959), netrukus pakviečiamas ir Zigmas Aleksandravičius (1911-1965). Natūralu, kad „vienos fisharmonijos nebeužteko, todėl 1933 m. Kauno konservatorijai buvo nupirkti pirmieji vargonai mokymo tikslams“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 152). Netrukus prasidėjo Antrasis pasaulinis karas (1939-1945) ir vargonų klasė buvo uždaryta.

Pirmaisiais Antro pasaulinio karo metais Vokietijos kariuomenė užgrobė Klaipėdos kraštą, o po kelių mėnesių Sovietų armija užėmė Vilnių. Neilgai trukus, Vokietija ir sovietai sudarė slaptuosius protokolus, dėl kurių Vilnius buvo atiduotas Lietuvai. Todėl „į Vilnių iš Kauno ir kitų Lietuvos miestų ėmė keltis įvairių sričių menininkai bei mokslo veikėjai“ (Šeduikytė-Korienė 2013: Nr. 1, 32). 1940 m. įvyko Lietuvių muzikų draugijos suvažiavimas, kuriame buvo aptariamas vargonininkų mokyklos Vilniuje įsteigimas. Buvo norima suteikti ketverių metų trukmės studijas, kurios parengtų „visiškai praktiškai paruoštus vargonininkus, išmokytus kartu vesti pučiamųjų orkestrą. Tokia mokykla galėtų greičiau pašalinti išmokslintų vargonininkų ir orkestro vedėjų trūkumą provincijoje ir be abejo turėtų labai didelę reikšmę visai mūsų muzikos kultūrai“ (Apžvalga: 1939, Nr. 11, p. 304). Tad „1944 m. spalio 11 d. Liaudies komisarų tarybos nutarimu Vilniuje buvo įsteigta valstybinė konservatorija“ (J. Banaičio įsakymas...) ⁶. Pastaroji dar buvo vadinama Vilniaus konservatorija „pradėjusi veikti 1945 m. sausio 1 d.“ (Vainauskienė 2003: 45).

Tačiau Antro pasaulinio karo padariniai turėjo neigiamos įtakos vargonų meno sklaidai ir mokslui. Vilniaus konservatorijoje nebuvo vargonų, repertuaras buvo mokomasis fisharmonija. Tuo metu vargonų klasėje dėstęs Z. Aleksandravičius rašė: „vadovauju vargonų klasei, susidedančiai iš dviejų studentų. Konservatorijos biblioteka neturtinga, o vargonų literatūros beveik nėra ir nenumatomas artimoje ateityje šios spragos užpildymas“ (Z. Aleksandravičiaus atsakymas į

⁶ Meno reikalų vadybos viršininko J. Banaičio 1944 m. spalio 17 d. įsakymas Nr. 166 skelbia LTSR LKT 1944 m. spalio 11 d. nutarimą Nr. 130, kuriame užfiksuota, kad Vilniuje įsteigiama valstybinė konservatorija ir muzikos mokykla.

laišką...)⁷. Vargonininkams buvo uždrausta groti bažnyčiose, priešingu atveju būtų uždaryta vargonų katedra. Nepaisant sudėtingos pokarinės vargonų meno padėties, Z. Aleksandravičius dėstė net ir dviem katedros studentams. Tačiau, neilgai trukus, paskutiniai vargonų katedros studentai pasirinko kitas specialybes dėl draudimo bendradarbiauti su Bažnyčia, tad buvo 13 metų nutrauktas vargonininkų profesinis rengimas.

Naują vargonų meno klestėjimo etapą pradėjo, po studijų grįžęs vargonininkas Leopoldas Digrys (g. 1934): „jo rūpesčiu, Lietuvos muzikos akademijoje 1962 m. vasario 11 d. buvo oficialiai atkurta vargonų klasė“ (Jonuškienė: 2002). Teiginys taisytinas, mat 1962 m., minima Lietuvos muzikos ir teatro akademija buvo vadinama Vilniaus konservatorija. 1992 m. konservatorija pavadinta Lietuvos muzikos akademija ir tik 2004 m., pastarajai oficialiai suteiktas LMTA vardas. „Lietuvai atgavus nepriklausomybę, 1990 m. vargonų klasės pagrindu buvo suformuota Vargonų katedra“ (*Iš vargonų istorijos Lietuvoje*). Įdomu pastebėti, kad greta prof. Digrio (profesoriaus vardas suteiktas 1983 m.) vargonų, „įvairias specialybines disciplinas dėstė Virginija Survilaitė, Gediminas Kviklys, Bernardas Vasiliauskas, Vytautas Gaidamavičius, Rimvydas Žigaitis, Balys Vaitkus, Renata Marcinkutė, Jarūnė Barkauskaitė“ (ten pat). Toks nemažas vargonų pedagogų skaičius byloja apie tuometinį studentų susidomėjimą šia profesija. 1995 m. katedros vedėju tapo vargonininkas G. Kviklys, o katedra buvo pervadinta į Vargonų ir klavesino katedrą.

Svarbu pažymėti, kad 2022 m. kovo mėnesį, dėl kritiškai sumažėjusio vargonų specialybės studentų skaičiaus, įvyko Vargonų ir klavesino katedros reorganizacija. Pastaroji buvo prijungta prie Fortepijono katedros ir dabar turi bendrą pavadinimą – Fortepijono ir vargonų katedra.

Taigi matyti, kad XIX – XX amžiaus Lietuvos vargonų menas perėjo keletą etapų. Nors vargonininkų veikla ir iniciatyvos Lietuvoje ne visuomet buvo nuoseklios ir sistemingos, tačiau buvo keliančios aukštus reikalavimus bei siekius.

1.3. Lietuvos vargonininkų socialinės refleksijos XIX – XX a. sandūroje

Pastebima, kad XIX amžiaus pirmaisiais dešimtmečiais, Lietuvos vargonininkų socialinė padėtis nebuvo itin palanki. „Išsilavinusiam muzikui, <...> vargonininko pareigos nebuvo labai garbingos ir finansiškai dosnios (už šį darbą 1840-1842 Moniuszko gaudavo 25 rublius per mėnesį)...>“ (Budzinauskienė 2021: 128). Panašu, kad toks atlygis S. Moniuszko, išties, buvo

⁷ Laiškas rašytas 1947 m. balandžio 6 d. Jame buvo domimasi Z. Aleksandravičiaus teoriniais darbais ir juo pačiu kaip atlikėju, išmanančiu Europos vargonų mokyklas.

nepakankamas, mat greta vargonavimo jis „dirbo miesto teatro orkestro dirigentu, privačiai mokė groti fortepijonu, rūpinosi natų leidyba, publikavo straipsnius, <...> buvo žinomas kompozitorius ne tik Vilniuje ar Lenkijoje, bet ir visoje Rusijos imperijoje“ (ten pat). Pridėtina ir tai, kad S. Moniuszko, vargonavimo Šv. Jonų bažnyčioje metu „<...susidūrė su labai skurdžiu repertuaru“ (Budzinauskienė 2021: 133). Tad matyti, jog minimu laikotarpiu, sudėtinga Lietuvos vargonininkų socialinė padėtis lietė ne tik darbą ar pajamas, bet ir muzikinės kultūros sklaidą.

Tautinio atgimimo metais, vargonininkai, dažnu atveju, dirbo gretutinius, su muzika nesusijusius darbus „<...vežėjo, tarno, zakristijono ir kita...“ (Garalevičius 1907: 497). Taip pat „vargonininkai neturėjo valstybės ar kitų nuolatinių šaltinių, jų atlyginimą sudarė procentai nuo klebonui užsakovų sumokėtos sumos. Vargonininkai buvo suinteresuoti atlikti ir zakristijono pareigas, nes tokiu atveju gaudavo didesnę procentą nuo jungtinių (*iura stolae*), laidotuvių, gedulinių pamaldų ar pašventinimų“ (Šeduikytė-Korienė 2014: 77). Tokia darbo specifika neskaitino šios profesijos atstovų tobulinti įgūdžius, juoba, kad „vargonininkams nebuvo keliami aukštesni profesiniai reikalavimai, taip pat nesuteikiamos sąlygos tobulintis“ (Šeduikytė-Korienė 2014: 78).

Antrajame pirmo skyriaus poskyryje minėta, kad tautinio atgimimo laikotarpiu veikė viena geriausių dvaro mokyklų Rokiškyje, kurioje buvo rengiami ir vargonininkai. R. Liehmannui, kaip būsimam mokyklos vadovui ir vargonininkui buvo nustatytas bandomasis laikotarpis ir turėjo nemažai įsipareigojimų. „<...a) mokyti dainuoti (giedoti) keturiais balsais, taip pat groti instrumentais ir mokyti vargonavimo meno dvarininkės grafienės M. Pšezdezeckienės Rokiškio dvaro administracijos man nurodytus asmenis; b) Rokiškio bažnyčioje groti vargonais įvairioms pamaldoms tomis dienomis ir tuo metu, kada paskirs kunigas Šimkevičius; c) kiekvieną mėnesį duoti ataskaitas apie mokinius; d) gautus muzikos instrumentus ir natas laikyti tvarkingai ir švariai; e) tiksliai laikytis kunigo Šimkevičiaus nurodytos mokymo, giedojimo ir muzikavimo tvarkos“ (Jurkštas 1984: 100-101). Remiantis b) ir e) įsipareigojimais, matyti, kad minėtos bažnyčios muzikinį gyvenimą ir tvarką buvo nustatęs bažnyčios hierarchas, nepaisydamas vargonininko R. Liehmanno profesinių kompetencijų. Nors pastarasis turėjo didelį kiekį įsipareigojimų, tačiau jis rūpinosi ir kokybišku vargonininkų rengimu. Vargonininkų mokymas(is) buvo intensyvus. „<...padaryta taip, kad kiekvienas mokins kasdien du kartus vargonuotų ir vieną kartą skambintų fortepijonu. Teorijos kasdien 1,5 val., dainavimo 1 val. Reikalui esant, paskaitas galima prailginti. Užsiėmimai nuo 6 iki 21 val.“ (Senasis muzikos židinys Rokiškyje: *mm.rokiskis.lm...*). Buvo sustiprintas teorinių dalykų dėstymas ir R. Liehmannas ypatingą dėmesį teikė praktiniams

užsiėmimams. „Be privalomojo religinio repertuaro, kiekvienas mokinys turėjo harmonizuoti melodiją, be išankstinio pasiruošimo groti moduliacijas, diriguoti chorui *a vista* (be pasiruošimo) ir kt.“ (Palionytė-Banevičienė 2002: 172). Vadovaudamas mokyklai, dirbdamas pedagoginį darbą ir vargonuodamas bažnyčioje, R. Liehmannas podraug vadovavo mokyklos chorui ir orkestrui. Greta to „...Liehmannas derindavo dvarininkų fortepijonus, grafienės prašymu prižiūrėdavo aplinkinių bažnyčių vargonus“ (Palionytė-Banevičienė 2002: 174). Už šiuos įsipareigojimus, R. Liehmannas per metus uždirbdavo „... (600 sidabrinų rublių)...“ (Šeduikytė-Korienė 2014: 78). Greta metinio atlyginimo dvaro mokyklos vadovui dar priklausė „...įrengtas butas su apkūrenimu (10 sieksnių malkų), 33 svarai žvakių buto apšvietimui bei viena nuosava karvė, šeriama Rokiškio ekonomijos“ (Juškienė 2004: 86-87). Tačiau toks didžiulis kiekis darbų „...viršijo tokį užmokestį“ (Šeduikytė-Korienė 2014: 78).

R. Liehmanno ne tik materialinė, bet ir asmeninė gerovė priklausė nuo grafienės M. Tyzenhauzaitės-Pšeздеzeckienės. „Net savo asmeninio gyvenimo klausimais, tokiais kaip jo jungtuvės ar vaikų krikštynos ar bet kuriuo kitu svarbesniu asmeninio gyvenimo klausimu, jis privalėjo gauti „valdovės“ sutikimą“ (Juškienė 2004: 87-88). Tuo tarpu užsienyje, vargonininkų socialinė padėtis buvo kiek geresnė, bet atlygis taip pat neatitiko pareigų: „...Česlovas Sasnauskas turėjęs geriausiai mokamą vargonininko vietą visoje Rusijoje. <...Peterburgo Šv. Kotrynos bažnyčioje <...> gaudavo 1500 rublių per metus (vėliau dar 300 rublių daugiau)...“ (Šeduikytė-Korienė 2014: 79). Literatūroje minima, kad Č. Sasnauskas vargonavo bažnyčioje kiekvieną dieną, mokė mokinius triskart per savaitę, dirbo su choru, perrašinėjo natas bei vargonavo nenumatytose iškilmėse.

Kaip minėta, po R. Liehmanno mirties Rokiškio dvaro mokykla buvo uždaryta, tačiau Lietuvos vargonininkų profesinį rengimą pratęsė į Lietuvą, po studijų grįžęs J. Naujalis. Pastarasis, greta pedagoginės veiklos dirbo ir bažnyčios vargonininku. Naujalis, kaip Kauno katedros vargonininko atlygis buvo ganėtinai aukštas: „XX a. pradžioje vargonininko atlyginimas didžiosiose Lietuvos bažnyčiose buvo daug didesnis nei mažosiose parapijose. Juozas Naujalis, Kauno katedroje gaudamas 600 rublių per metus, turbūt buvo daugiausiai uždirbantis vargonininkas Lietuvoje“ (Šeduikytė-Korienė 2014: 78). Kaip ir minėta, piniginis vargonininko R. Liehmanno atlyginimas buvo toks pat, tačiau jam teko daugiau įsipareigojimų. Tad galima manyti, kad J. Naujalis socialinis statusas anuomet buvo vienas aukščiausių vargonininkų socialinėje hierarchijoje. Tačiau nepaisant savo ganėtinai aukšto socialinio statuso, J. Naujalis rūpinosi kitų to meto vargonininkų gerove. Jo redaguojamame laikraštyje „Vargonininkas“ buvo spausdinami

straipsniai, kurių pavadinimai atliepė to meto vargonininkų socialinę situaciją. O pats žurnalas, greta Šv. Grigaliaus draugijos suvažiavimuose išsakytų kritiškų minčių, buvo viena iš priemonių viešai aptarti vargonininko socialinės padėties Lietuvoje klausimą: <...į akis krinta nuolat pasikartojantys materialinėms vargonininkų problemoms skirtų straipsnių pavadinimai (*Kaip pagerinti vargonininko būvį; Norint pakelti Bažnytinę muziką, reikalinga pakelti ir apmokėjimas*)“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 56).

Pirmame šio skyriaus poskyryje minėta, kad tiriant vargonininko socialinę erdvę svarbios ne tik socialinė stratifikacija ar darbo sociologija, bet ir kultūros sociologija. Tad vargonininko socialinei kultūros erdvei įtakos turėjo ir prasta to meto Lietuvos vargonų padėtis bei instrumentų trūkumas. Panašu, kad vėliau, Naujaliai įsteigtoje vargonininkų mokykloje studentų gausa ir intensyvus mokymas(is) ruošė vargonininkus profesionalus. Tačiau profesionalumas lieka kvestionuotinas, mat J. Naujalis ir jo studentai neturėjo tinkamo instrumento mokymui(si). „Ilgą laiką mokykla vargonų neturėjo ir pamokos vyko J. Naujaliai bute, kuriame buvo grojama „Hinkel“ firmos dviejų manualų su pedalais, devynių balsų fisharmonija. <...>. Mokomųjų vargonų Lietuvoje trūko ilgą laiką“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 148-149). Tuo tarpu, užsienio muzikos mokyklų instrumentinė padėtis buvo geresnė. „<...Latvijos, Estijos ir Suomijos...>. <...muzikos mokyklos buvo aprūpintos tinkamais muzikos instrumentais: fortepijonais, fisharmonijomis, o labai dažnai ir mažais vargonėliais“ (N. Martinonio raštas).

Kalbant apie Šv. Cecilijos draugiją – pastaroji ypač buvo suinteresuota vargonininkų socialine gerove: „draugijoje veikusi vargonininkų ir muzikų sekcija tarpininkavo padėdama surasti vargonininkams darbo vietą. Taip pat <...skatino gilinti profesines žinias, nes vargonininkas privalėjo pateikti bent žemiausio laipsnio cenzo liudijimą, kad vargonininkų ir muzikų sekcija galėtų jį rekomenduoti parapijai“ (Marcinkevičius 1926: 57). Dar pridedama, kad „Šv. Cecilijos draugija, vadovaudamasi savo įstatais ir įgyvendindama svarbiausius savo uždavinius – kelti ir tobulinti nupuolusią bažnytinę muziką bei rūpintis šios muzikos veikėjų išsilavinimu ir gerove, įsteigė Kvotimų komisiją, sudariusią keturių pakopų vargonininkų mokslo programas“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 60).

Įdomu pastebėti, kad valstybės muzikos mokyklai suteikus konservatorijos vardą 1993 m., vargonininkų kultūros sociologija (vargonų studijų ir instrumentų kokybė) rūpinosi konservatorijos direktorius Juozas Gruodis (kaip anksčiau J. Naujalis). Lyginant su nūdienos Lietuvos muzikos ir teatro akademija, vargonų studijų kokybės, instrumentų įsigijimo ar remonto klausimus tektų inicijuoti visai vargonų katedrai. Per kelerius metus buvo nupirkti dveji mokomieji vargonai: „1936

konservatorijos direktorius J. Gruodis rašte Švietimo ministerijai pabrėždamas įsigijimo būtinybę ir šio instrumento ilgaamžiškumą, išrūpino lėšų dar vieniems vargonams, kurie buvo nupirkti 1937 m. už 12000 litų“ (Kauno konservatorijos raštas).

Antrame skyriaus poskyryje minėta, kad po Antrojo pasaulinio karo, Vilniuje buvo įsteigta ir savo veiklą pradėjo Vilniaus valstybinė konservatorija. Vargonų katedroje dėstė Z. Aleksandravičius, kuris taip pat stengėsi gerinti vargonininkų padėtį: „nuolat palaikė ryšius su Maskvos ir Leningrado konservatorių vargonų katedrų dėstytojais, domėjosi jų profesine patirtimi. <...> <...domėjosi rusų kompozitorių kūriniais vargonams, norėjo papildyti Vilniaus konservatorijos biblioteką vargonų literatūra“ (Šeduikytė-Korienė 2012: 155). Tačiau dėl itin mažo vargonų katedros studentų skaičiaus, pastaroji buvo uždaryta trylikai metų.

Po virš dešimtmetį trukusio vargonų katedros uždarymo, L. Digrio iniciatyva buvo „pradėti rengti Vilniaus vargonų muzikos festivaliai <...>, M. K. Čiurlionio pianistų konkursas 1968 išplėstas į pianistų ir vargonininkų konkursą...>“ (Juodpusis: *Visuotinė lietuvių...*). Pridėtina ir tai, kad Digrys inicijavo ir naujų vargonų įrengimą Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje, Vilniaus arkikatedroje bazilikoje, Šv. Kazimiero ir Šv. Kryžiaus (Bonifratų) bažnyčiose bei dabartinėje LMTA. Inspiravo tuometinius lietuvių kompozitorius (Eduardą Balsį (1919-1984); Julijų Juzeliūną (1916-2001); Bronių Kutavičių (1932-2021) ir kt.) kurti kūrinius vargonams.

Reflektuojant XIX – XX a. Lietuvos vargonininkų socialinę padėtį pastebima, kad pastarosios padėties būta itin sudėtingos. Dar XIX a. pirmaisiais dešimtmečiais vargonininko pareigos nebuvo finansiškai dosnios, o minėtam S. Moniuszko reikėjo dirbti keletą su muzikos menu susijusių darbų. Tautinio atgimimo laikotarpiu vargonininkai pagrečiui dirbo ir su profesija nesusijusius darbus. Padėtis šiek tiek gerėjo kuriantis dvaro mokykloms, tačiau vargonininkas turėjo didelį kiekį išpareigojimų, neatitinkančių jo atlygio. Tad peršasi prielaida, kad didžioji dalis anuometinių vargonininkų į savo profesiją, iš dalies, žvelgė kaip į misiją, veikė vedini dvasinio / religinio pašaukimo. Bene ryškiausia vargonų meno pamatinė figūra J. Naujalis, anuometinės socialinės vargonininko problemas drąsiai išsakė vargonininkų draugijų suvažiavimuose, leidžiamoje muzikinėje spaudoje. Aktyviai organizavo kursus bei steigė mokyklas siekdamas pakelti profesionalių vargonininkų rengimo lygį, kuriuose buvo mokoma daug disciplinų ir mokiniams keliama aukšti reikalavimai. O J. Gruodis aktyviai rūpinosi naujų instrumentų įsigijimu. Įdomu pastebėti, kad net ir abiejų pasaulinių karų metais, tarpukariu ir pokario laikotarpiu, vargonininkai, nepaisant sudėtingų aplinkybių (ir vos už kelių studentų mokymą gaunamą atlygį) aktyviai bendradarbiavo su užsienio mokyklomis, sėmėsi patirties, ieškojo vargonų muzikos

literatūros. Po virš dešimtmetį trukusios pertraukos vargonų meno sklaida ir profesinis rengimas suklestėjo į Lietuvą grįžus L. Digriui. Panašu, kad jo aktyvumo metais vyko tikrasis vargonų meno klestėjimo laikotarpis, pasižymintis renginių gausa, naujų instrumentų statybos organizavimu, nemažu pedagogų bei studentų skaičiumi vargonų katedroje. Glaustai peržvelgus virš šimto metų vargonų meno Lietuvoje istoriją, panašu, kad šios profesijos atstovams visada buvo reikalinga viena inicijuojanti jėga (asmuo), kuri rūpintųsi likusių vargonininkų socialine gerove.

2. VARGONININKO SOCIALINĖS AKTUALIJOS NŪDIENOS LIETUVOJE

2.1. Interviu publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* socialinė retrospektyva

Pirmojo skyriaus pirmame poskyryje, apžvelgus sociologijos mokslo apibrėžtį pastebėta, kad tiriant vargonininko socialinę erdvę Lietuvoje aktualiausios kategorijos yra šios: kultūros sociologija, socialinė stratifikacija bei darbo sociologija. Pagal pastarųjų kategorijų apibrėžtis autorė tiria vargonininkų socialinę padėtį, remiantis publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* respondentų atsakymais. Publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* idėja sumanyta ir pradėta įgyvendinti 2021 metų vasarą.

Ananta (sansk. अन्तः) – begalybė. Šiuo pavadinimu siekiama pabrėžti vargonininko profesijos polifunkciškumą ir platų veiklos spektrą. Publikacijų ciklas svarbus ne tik pažymint svarbią progą – 100 metų, kai J. Naujalis, Kauno muzikos mokykloje įsteigė vargonų klasę (1922). Sykiu, tai galimybė iš arčiau pažinti ryškiausius ir aktyviausius Lietuvos vargonininkus, prisidedant prie vargonų meno puoselėjimo ir sklaidos Lietuvoje. Svarbu pabrėžti, kad interviu konceptas su vargonininkais ne tik supažindina skaitytojus su jų asmenybių portretais ar veiklomis, bet ir su vargonininko socialinės padėties problematika Lietuvoje. Iš interviu yra atrinktos ištraukos, kuriose vargonininkai kalba apie Lietuvos vargonininkų socialinę erdvę. Pastaroji medžiaga yra svarbi ir reikšminga atliekant empirinį tyrimą.

Iš viso yra parengta ir priede Nr. 2 pateikta 11 interviu. 9 iš jų priklauso *Vargonininko ananta* ciklui, 2 – papildomi interviu. Pokalbiai, priklausantys publikacijų ciklui yra su vargonininkais: Tomu Bakučioniu, Jurgita Kazakevičiūte, prof. Virginija Survilaitė, Bernardu Vasiliausku†, Karolina Juodelyte, Egle Rudokaite, Dovile Savickaite, Vilimu Norkūnu bei dr. Aušra Motūzaite-Pinkevičiene ir dr. Vidu Pinkevičiumi. Papildomi du interviu parengti su vargonininkėmis Alicja Dacevič ir doc. dr. Danute Kalavinskaite.

Autorės atliekamam empiriniam tyrimui siekama neapsiriboti viena vargonininko profesijos kryptimi, todėl pasirinkti pašnekovai pasižymi vargonininko veiklos pobūdžių įvairove:

- T. Bakučionis, A. Dacevič, D. Kalavinskaitė – bažnyčios vargonininkai, greta dirbantys kitus darbus;
- J. Kazakevičiūtė ir V. Survilaitė – koncertuojančios ir mokančios / dėstančios vargonininkės;

- B. Vasiliauskas†, K. Juodelytė, E. Rudokaitė, D. Savickaitė, V. Norkūnas – koncertuojantys ir dirbantys bažnyčioje vargonininkai (B. Vasiliauskas dar užsiėmė vargonų intonavimu);
- A. Motūzaitė-Pinkevičienė ir V. Pinkevičius – koncertuojantys, užsiimantys internetine vargonų populiarinimo veikla vargonininkai bei vykdančys vargonininkų neprofesionalų, Vilniaus universiteto (VU) vargonų studijos *Unda maris* veiklą.

Tyrimas yra suskirstytas į tris dalis pagal vienas aktualiausių sociologijos kategorijų, tiriant vargonininko socialinę padėtį Lietuvoje: **I. Kultūros sociologija; II. Socialinė stratifikacija; III.**

Darbo sociologija.

I. Kultūros sociologija. Autorė tyrimą pradeda, analizuodama respondentų atsakymus susijusius su kultūros sociologija. Kaip ir minėta šio darbo pirmojo skyriaus pirmame poskyryje, kultūrą, to pasekoje ir kultūros sociologiją sudaro daugelis sričių. Tačiau konkrečiai tiriant vargonininko socialinę erdvę Lietuvoje, kultūros sociologijos apibrėžtyje išskirtinos religija ir Bažnyčia, kurios glaudžiai siejasi su vargonininko darbu apeigų metu, koncertine veikla bažnyčios erdvėje, taip pat santykiais su bažnyčios hierarchais, religinio praktikavimo / tikėjimo išpažinimo ryšiu su vargonininko profesija. Taip pat išskirtinas ir vargonų meno sklaidos Lietuvoje klausimas. Svarbu pabrėžti, kad socialinė erdvė daugelyje profesijų yra gana opi tema, tad natūralu, kad ne visi respondentai atsakė į visus užduotus klausimus.

9 iš 11 respondentų pasisakė vargonininko kultūros sociologijos tema (žr. lentelę Nr. 1):

Lentelė Nr. 1. Klausimai vargonininkams buvo sudaryti remiantis trim kultūros sociologijos aspektais.

Kultūros sociologija	1. Vargonininko santykis su religijos praktikavimu ir tikėjimo išpažinimu. 2. Kunigų pažiūros koncertinio repertuaro atžvilgiu bažnyčioje. 3. Vargonų meno skaida ir populiarinimas Lietuvoje.
-----------------------------	--

1. Norint sužinoti atsakymą apie vargonininko santykį su religija ir tikėjimu buvo užduotas klausimas *Ar vargonininkas turi laikytis religinių dogmų ir tikėti į Dievą?*⁸ Į pastarąjį atsakė 3 iš 9 respondentų. Vargonininkas T. Bakučionis teigė: „ne, aš taip nemanau. Santykis su Viešpačiu, mano supratimu, yra labai individualus dalykas. Tikėjimas pasireiškia labai įvairiomis formomis –

⁸ Pabrėžiama, kad klausimas kiekviename interviu buvo formuluojamas skirtingai, tačiau išlaikant klausimo esmę. Tyrimo dalyje pastarasis suformuluotas apibendrintai.

bažnyčia, religinė bendruomenė, dalyvavimas bendruomenės veikloje.“⁹ Tuo tarpu B. Vasiliauskas† pasisakė, kad: „yra daug prieštaringų nuomonių šiuo klausimu. Mano nuomone, jeigu žmogus yra tolerantiškas, gerbia kitų pažiūras, liturginę muziką – tad kodėl gi jis negali dirbti vargonininku bažnyčioje ar giedoti chore?“ Dar viena respondentė, atsakiusi į užduotą klausimą – D. Kalavinskaitė teigė: „bažnyčioje reikėtų ir tikėjimo į Dievą.“ Įdomu pastebėti, kad trijų respondentų nuomonės skiriasi. T. Bakučionio atsakyme išryškėja liberalus požiūris į vargonininko santykį su religija ir tikėjimu, teigiant, kad tai yra kiekvieno asmeninis pasirinkimas. Šiuo požiūriu B. Vasiliauskas laikosi nuomonės, kad vargonininkas ir religiniai / tikėjimo dalykai gali būti atsiejami. Priešingai, respondentė D. Kalavinskaitė mano, kad vargonininkas ir religija / tikėjimas neatskiriami dalykai.

2. Norint identifikuoti Lietuvos kunigų pažiūras koncertinio repertuaro atžvilgiu bažnyčioje, respondentų buvo paklausta: *Ar dažnai vargonininkams tenka susidurti su gerokai konservatyviomis kunigų pažiūromis koncertinio repertuaro atžvilgiu bažnyčioje?* Šiuo klausimu pasisakė 4 iš 9 pašnekovų. Vargonininkas T. Bakučionis teigė, kad: „kiekvienas kunigas šiuo požiūriu labai skirtingas. Žinoma, yra tam tikrų „cenzūros“ dalykų ir visada yra pageidautina liturgijai artima arba religinio-filosofinio plano muzika. Pavyzdžiui, baroko muzika susijusi su bažnyčia, tad yra pilnai toleruojama vos su keliomis išimtimis.“ Taip pat pašnekovas papasakojo apie Vilniaus Išganytojo bažnyčios brolių joanitų bendruomenės ir jų rektoriaus Tėvo Jurgio teigiamą bei pozityvų požiūrį į šiuolaikinės muzikos atlikimą bažnyčios erdvėje. Vargonininkė J. Kazakevičiūtė į užduotą klausimą atsakė: „tikrai tenka. Bet sakyčiau, kad kunigai vengia ne šiuolaikinės vargonų muzikos, o kūrinių pavadinimų, kurie nėra sakralūs. Bet yra daugybė ekstremaliai skambančių kūrinių „šventais“ pavadinimais, ir tada jie esą tinkami atlikti.“ Iš pašnekovės atsakymo formuojasi klausimas ar muzikos kūrinių vargonams pavadinimai tikrai lemia muzikos sakralumą? Pašnekovė taip pat pridūrė, kad: „vienu metu Vilniaus arkikatedroje bazilikoje nebuvo leidžiama atlikti J. S. Bacho fantazijų, preliudų ar fugų – buvo teigiama, kad tokioje muzikoje nėra nieko sakralaus, be to, Bachas buvo protestantas... Šiandien situacija kardinaliai pasikeitusi į gerąją pusę. Labai džiaugiuosi bendradarbiavimu su dabartiniu Arkikatedros klebonu Virginijumi Česnulevičiumi, kuris visapusiškai palaiko vargonų meną.“ Dėl kūrinių pavadinimų problematikos, J. Kazakevičiūtei antrino vargonininkė V. Survilaitė: „<...dėl kai kurių kunigų įsitikinimų man yra tekę keisti (paslėpti) kūrinių pavadinimus. Anksčiau (pasitaiko

⁹ Čia ir toliau citatos naujodamos iš priedo Nr. 2 pateikto publikacijų ciklo *Vargonininko ananta*.

ir dabar) bažnyčiose nebūdavo leidžiama atlikti koncerto, sonatos ar arijos vargonams. <...> Nėra tokio kūrinio, kuris žmogų padarytų blogesnį, silpnintų jo tikėjimą. Tinkamai parinkta, profesionaliai tiek liturgijoje, tiek ir koncerte atliekama muzika neabejotinai praturtina parapijiečių dvasinį pasaulį.“

Remiantis pašnekovų pasisakymais, galima daryti prielaidą, kad kiekvienos Bažnyčios hierarchai laikosi savų įsitikinimų, vargonų muzikinio repertuaro tinkamumo atlikti bažnyčioje klausimu. Tačiau svarbu paminėti, kad 1987 m. lapkričio 5 d., Romos prefektas, kardinolas Paulas Augustinas Mayeris ir sekretorius, Vongaria titulinis arkivyskupas Virgilio Noè pasirašė *Dieviškojo kulto kongregaciją* dėl koncertų bažnyčiose (Dieviškojo kulto kongregacija: *Elektorinių išteklių...*). Dokumente dvasininkams yra pateikiami praktiniai nurodymai bei rekomendacijos dėl koncertų bažnyčiose rengimo. Kongregacijoje teigiama, kad: „muzika, kuri buvo sukurta liturgijai, tačiau <...> negali būti atlikta per liturgines apeigas, ir religinė muzika, tokia, kuri semiasi įkvėpimo iš Šv. Rašto ar liturgijos, arba kreipiasi į Dievą, į Mergele Mariją, į šventuosius ar į Bažnyčią, – gali būti atliekama bažnyčioje, tačiau ne per liturgines apeigas.“ (ten pat). Taip pat priduriama, jog: „neleistina numatyti bažnyčioje atlikti tokią muziką, kuri nėra kilusi iš religinio įkvėpimo ir buvo sukurta atlikti konkrečioje pasaulietinėje aplinkoje, – tiek klasikinė ar šiuolaikinė, aukšto lygio ar populiari.“ (ten pat). Tačiau iškyla klausimas, kas identifikuoja, ar muzika yra „kilusi iš religinio įkvėpimo“? Viename iš dokumento punktų teigiama: „a) privalu tinkamu laiku pateikti raštišką prašymą vietos ordinarui, nurodant koncerto datą, programą, atliekamus kūrinius ir jų autorių vardus; <...> Vykdant šį pastoracinį uždavinį, ordinarui pagelbės ir patars diecezinė Liturgijos ir sakralinės muzikos komisija.“ (ten pat). Pastarosios Lietuvoje neturime. Tokios komisijos atitikmuo galėtų būti LVK¹⁰ Liturgijos Komisija, tačiau peržvelgus jų internetinėje svetainėje¹¹ pateikiamus dokumentus, informacijos apie koncertinės veiklos bažnyčioje ir muzikinio repertuaro tinkamumo nuostatus nerandama.

Taip pat kvestionuotina ir Bažnyčios hierarchų muzikinio išsilavinimo kompetencija. Kunigas Vilius Sikorskas¹² viename interviu yra pasisakęs, jog: „muzikinis ugdymas Lietuvos kunigų seminarijoje minimalus...>“ (Sikorskas: *Bernardinai.lt*). Apie minimą problematiką pasisakė ir respondentė A. Dacevič: „<...prieš 15 metų, atėjusi dirbti vargonininke į Vilniaus Švč.

¹⁰ LVK – Lietuvos Vyskupų Konferencija.

¹¹ <https://lvk.lcn.lt>

¹² Kunigas, muzikas, bažnytinės muzikos magistras, teologijos mokslų daktaras, Kauno sakralinės muzikos mokyklos direktorius.

Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (pranciškonų konventualų) bažnyčią, asmeniškai pasigedau lietuviškų Šv. Mišių muzikinės literatūros. Tad ėmiau ir sukūriau pati. Tačiau, vėlgi, problema – Lietuvos vyskupijų kurijose nėra muzikinės liturgijos komisijos, kuri įvertintų ar mano bei kitų vargonininkų kūryba yra profesionali ir tinkama liturgijai. Tuo tarpu, Lenkijoje tokios komisijos kurijose yra¹³ <...>. Tad šiuo momentu, Lietuvoje turime daugybę naujai sukurtų giesmių Mišioms, tačiau jų vertė nėra įvertinta Bažnyčios.“

Taigi Lietuvoje reikalinga kurijų muzikinės liturgijos komisija, kuri užtikrintų liturginio repertuaro kompetenciją ir tinkamumą atlikti bažnyčioje. LVK Liturgijos Komisijos suformuoti nuostatai panaikintų nesantį tarp bažnyčios hierarchų ir vargonininkų, o pastarųjų darbas taptų sklandesnis. Taip pat, remiantis pašnekovų atsakymais pastebėtina, kad nūdieną atsiranda vis daugiau progresyviai mąstančių kunigų.

3. Aptariant Lietuvos vargonininkų padėtį kultūros sociologijoje buvo respondentų norinčių pasisakyti ne tik apie minimos profesijos atstovų ir religijos / tikėjimo santykį, muzikinio repertuaro atlikimo problematiką bažnyčios erdvėje, bet ir apie vargonų meno sklaidą, populiarinimą šalyje. V. Norkūnas teigė: „ne mažiau svarbi sritis – vargonų muzikos festivalių, koncertų ciklų, edukacijų organizavimas visoje Lietuvoje. Vargonų aukštosios kultūros puoselėjimas, publikos auginimas. Nėra gerai apsiriboti vien tik Vilniumi ar kitais didžiais miestais, bet svarbu skleisti muzikinę kultūrą mažesniuose miestuose ar rajonuose.“ Šiuo požiūriu V. Norkūnui pritarė vargonininkė E. Rudokaitė sakydama, kad: „vargonai visuomenei yra labai mažai pažintas instrumentas. Kitus instrumentus mes matome ganėtinai dažnai ir turime priėjimą, o štai patekti prie vargonų nėra taip paprasta. Labai trūksta edukacijos vargonų atžvilgiu.“ Šios respondentų įžvalgos verčia susimąstyti, mat instrumento galimybės, sandara, muzikinis repertuaras išties menkai pažįstamas didžiajai daliai Lietuvos visuomenės. Peržvelgus šalies muzikos, meno mokyklų, gimnazijų ir konservatorijų sąrašą ir jose dėstomas disciplinas, rastos tik kelios įstaigos, kuriose mokoma vargonų dalyko arba yra vargonų fakultatyvo galimybė: Kauno Juozo Gruodžio konservatorija, Kauno sakralinės muzikos mokykla, Nacionalinė M. K. Čiurlionio menų mokykla, Pasvalio muzikos mokykla, Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų gimnazija, Utenos meno mokykla, Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetė muzikos mokykla, Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos konservatorija. Taigi iš 102 muzikos, meno įstaigų Lietuvoje (Mokyklos: *Lietuvos muzikų sąjunga*), vos 8 suteikia vargonų dalyko studijas ar fakultatyvo galimybę. Panašu, kad absolventai prieš rinkdamiesi studijas

¹³ Minimų kurijų komisija įsikūrusi Gliwicės (lenk. – Gliwice) mieste, Lenkijoje. <http://muzyka-koscielna.pl/referat/>

Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje dažniausiai net nežino apie vargonų specialybės studijų ar fakultatyvo galimybę.

Remiantis vargonininkų V. Norkūno ir E. Rudokaitės atsakymais ryškėja ir dar viena problema – vargonų muzikos koncertų ciklą, kursų, edukacijų bei konkursų trūkumas. Lietuvoje turime kelis žinomesnius vargonų muzikos festivalius: Šv. Mato tarptautinis vargonų muzikos festivalis, Tarptautinis vargonų muzikos festivalis Rokiškyje, Aukštaitijos vargonų muzikos festivalis, Tarptautinis vargonų muzikos festivalis *Vargonų muzika Vilkyškiuose*, Šv. Pranciškaus vargonų muzikos festivalis. Taip pat žinomi Nacionalinės vargonininkų asociacijos organizuojami vargonų muzikos koncertų ciklai, kursai, edukacijos: koncertų ciklas *Vox organi Cathedralis*, Šv. Grigaliaus bažnytinės muzikos studijos, nuotoliniai bažnytinės muzikos kursai, edukaciniai ciklai *Instrumentų karalius kviečia; Didelės ir mažos instrumentų karaliaus paslaptys*. Vargonininkų konkursų turime keletą: J. Naujalio vargonininkų konkursas¹⁴, J. Žuko jaunųjų vargonininkų konkursas¹⁵ (pastarojo veikla nutrūko 2016 metais, dėl dalyvių trūkumo)¹⁶ bei Tarptautinis M. K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursas. Išvardinus, panašu, kad festivalių ir koncertų / koncertų ciklą turime pakankamai, tačiau atkreiptinas dėmesys į edukacinio pobūdžio renginius, kurių Lietuvoje – vos du (kai kuriuose vargonų muzikos renginiuose papildomai yra įtraukiamos ir edukacinės programos). Kaip ir teigė respondentas V. Norkūnas, tokio tipo renginiai reikalingi ne tik didžiuosiuose Lietuvos miestuose, bet ir mažuosiuose bei rajonuose. Vargonų meno sklaidos ir populiarinimo tema pasisakė ir vargonininkė K. Juodelytė: „*šiuo metu Lietuvoje matau gerėjančią situaciją vargonų muzikos koncertų prasme. Steigiama vis daugiau vargonų muzikos festivalių nedideliuose šalies miestuose, kas byloja, kad dirbame gera kryptimi. Tačiau pasigendu šiuolaikinių koncertinių vargonų, kuriais galėtume atlikti modernią vargonų literatūrą. Tuo tarpu* <...> *Vokietija – vargonų lobynas.*“

Išanalizavus respondentų atsakymus į klausimus susijusius su kultūros sociologija daromos kelios išvados (žr. lentelę Nr. 2):

¹⁴ Vienuose šaltiniuose rašoma Juozo Naujalio vargonininkų konkursas, kituose J. Naujalio vargonininkų konkursas.

¹⁵ Taip pat.

¹⁶ „Mažas dalyvių skaičius yra rimtas signalas, kad vargonų menas Lietuvoje šiuo metu išgyvena jei ne krizę, tai yra rimtai „nukraujavęs“. Ir čia pastangas turėtų bendrai sutelkti tiek Muzikos ir teatro akademija, tiek valstybė (Kultūros ministerija), tiek pati Bažnyčia.“ (Bakučionis: 2008)

Lentelė Nr. 2. Išvados, susijusios su kultūros sociologija.

1.	Vargonininko santykis su religija ir tikėjimu yra asmeninis pasirinkimas.
2.	Lietuvoje neturime diecezinės Liturgijos ir sakralinės muzikos komisijos, kuri tikrintų ir tvirtintų vargonų muzikinio repertuaro kompetenciją ir tinkamumą atlikti bažnyčios erdvėje.
3.	Pastebimas edukacinių vargonų meno renginių mažesniuose Lietuvos miestuose ir rajonuose trūkumas.
4.	Stokojama įstaigų, kurios teiktų vargonų dalyko ar fakultatyvo galimybę.

II. Socialinė stratifikacija. Autorė tyrimą tęsia analizuodama respondentų atsakymus, susijusius su socialine stratifikacija. Kaip ir minėta šio darbo pirmo skyriaus pirmajame poskyryje – socialinė stratifikacija yra viena sudėtingiausių sociologijos sričių, tad profesijos atstovai kol kas nėra sutarę dėl vieningo sąvokos apibrėžimo. Tiriant socialinę stratifikaciją, autorė remiasi sociologės S. Drupaitės išskirtais šiuolaikinės stratifikacijos kriterijais: ***išsimokslinimas, profesijos prestižas ir pajamos***. Panašu, kad socialinė stratifikacija vargonininkų tarpe yra itin opi ir aktuali tema. Mat apie pastarąją pasisakė visi 11 respondentų (žr. lentelę Nr. 3):

Lentelė Nr. 3. Nurodomas pirmasis analizuojamas socialinės stratifikacijos kriterijus.

<i>Išsimokslinimas</i>	Respondentų išsimokslinimo apžvalga.
-------------------------------	--------------------------------------

Analizuojant publikacijų ciklą *Vargonininko ananta* ir papildomus interviu buvo pastebėta, kad 10 iš 11 pašnekovų ***išsimokslinimą*** vargonų atlikimo specialybėje. (Tik pašnekovė A. Dacevič, Poznanės muzikos akademijoje įgijo muzikos pedagogės išsilavinimą, o vargonus buvo pasirinkusi privalomai, kaip antrąjį instrumentą.) Taip pat pastebima, kad 3 iš 11 tiriamųjų aukštąjį mokslą yra įgiję Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Vargonininkas B. Vasiliauskas[†], anuometinėje Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar LMTA) baigė vargonų specialybės bakalaurą (prof. L. Digrio klasė¹⁷); E. Rudokaitė, taip pat LMTA įgijo vargonų bakalaurą ir šiuo metu studijuoja tos pačios specialybės magistrą (doc. dr. B. Vaitkaus kl.). Pastaroji respondentė paklausta, kodėl nesirinko studijų užsienyje, atsakė: „*pernai vasarą, savaitei buvau išvykusi į vargonų meistriškumo*

¹⁷ Klasė, vėliau tekste žymima sutrumpintai (kl.).

kursus vykusius Šv. Onos bažnyčioje Ruane <...> Kursus vedė vargonininkas Jean'as-Baptiste'as Monnot, kurio pastabos nelabai skyrėsi nuo to, ką nuolat girdžiu studijuodama Vilniuje. Supratau pas kokį gerą dėstytoją mokausi Lietuvoje.“ Dar viena vargonininkė, vargonų specialybės bakalaurą yra baigusi Lietuvoje – D. Kalavinskaitė (doc. dr. B. Vaitkaus kl.).

8 iš 11 pašnekovų savu laiku pasirinko hibridines vargonų studijas – Lietuvoje ir užsienyje. Vargonininkas T. Bakučionis, po fortepijono (prof. K. Grybausko kl.) ir bakalauro studijų LMTA (prof. L. Digrio kl.), išvyko keliems metams poststudijinių studijų į Štutgardo aukštąją muzikos ir teatro mokyklą (prof. L. Lohmanno ir prof. J. Laukviko kl.). Vargonininkas pasakojo: *„nors tai buvo vos keli metai stažuotės vargonų ir klavesino atlikimo mene, tačiau išmokau labai daug, to ko negalėjau išmokti Lietuvoje – čia kalbu apie baroko klavyrinę muziką <...> pabaigęs įgijau klavesino specialybės meno magistro laipsnį.*“ Pašnekovas paklaustas, kodėl pasirinko studijas užsienyje pridūrė, kad: *„žvelgiant Lietuvos mąstu – <...> neturėjome net vakarietiškos barokinių instrumentų bazės. <...> Taigi anuo metu geriausias variantas buvo stažuootis Čekijoje arba Vokietijoje.*“ Pridurtina ir tai, kad T. Bakučionis M. Riomerio universitete yra baigęs teisę. Vargonininkė J. Kazakevičiūtė įgijo vargonų bakalauro laipsnį LMTA (doc. dr. B. Vaitkaus kl.). Vėliau, J. Kazakevičiūtė išvyko studijuoti į Zalcburgo Mozarteumo universitetą (prof. Heriberto Metzgerio kl.) ir sykiu studijavo LMTA, vargonų magistro pakopoje (prof. V. Survilaitės kl.). Pašnekovė pridūrė, kad studijos užsienyje praplėtė vargonų meno akiratį: *„<...studijavau vargonus pas nuostabų profesorių Heribertą Metzgerį. Jis <...> visada rasdavo laiko studentams surengti ekskursijas į Italijos, Vokietijos, Austrijos, Nyderlandų bažnyčias. Pamatėme daugybę puikių instrumentų ir turėjome galimybę jais pagroti.*“

Kalbant apie vargonininkę V. Survilaitę, pastaroji, Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar LMTA) įgijo fortepijono ir vargonų magistro laipsnį, vėliau – Kijevo konservatorijoje – aspirantūrą (Arsenijaus Kotljarevskij'io kl.). Pašnekovė buvo labiau linkusi pasidalinti studijų Lietuvoje įspūdžiais: *„vargonų specialybės paskaitos būdavo bendros <...> Tai buvo labai gera mokykla, nes kol vienas grodavo ir dirbdavo su profesoriumi – kiti turėjo galimybę susipažinti su atliekamu kūrinio, jo interpretacija bei mokymosi ypatumais. Tokiu būdu įgijau nemažai pedagoginių žinių ir praktikos...>“* Vargonininkė K. Juodelytė baigė vargonų (doc. dr. G. Kviklio kl.) ir sykiu muzikologijos (doc. dr. J. Vilimo kl.) specialybių bakalaurą LMTA. Vėliau vargonų atlikimo magistro studijos LMTA (prof. V. Survilaitės kl.) ir kartu Detmoldo¹⁸ aukštojoje muzikos

¹⁸ Detmoldas (vok. – Detmol) – miestas šiaurės vakarinėje Vokietijoje.

mokykloje (prof. Martino Sanderio kl.). K. Juodelytė pasiliko Detmolde bažnytinės muzikos studijoms. Pašnekovė, pasakojo apie stažuočių Austrijoje ir Suomijoje bei studijų patirtį svetur: „nuvykusi į Austriją dar buvau labai „žalia“ vargonų atlikime. Nežinojau, kad reikia domėtis ir kitais vargonų instrumentais, vaikščioti į bažnyčias, koncertų sales ir pažindintis su ten esančiais vargonais.“ O paklausta, kodėl pasiliko Detmolde bažnytinėms studijoms, atsakė: „norėjau ateityje praplėsti savo muzikinį spektrą, kadangi bažnytinės muzikos specialybė itin įvairiapusiška bei turėti galimybę šalia koncertinės veiklos dirbti bažnyčios vargonininke.“ Taip pat pridūrė, kad: „bažnytinės muzikos studijos yra sunkios: reikia mokytis vargonų atlikimo, choro ir orkestro dirigavimo, partitūrų skaitymo, grigališkojo choralo, skaitmeninio boso, liturgikos, džiaz harmonijos ir improvizacijos, kompozicijos bei valdyti du papildomus instrumentus: fortepijoną bei klavesiną.“

D. Savickaitei teko patirtis mokytis trijose skirtingose šalyse: LMTA vargonų bakalauras (prof. R. Marcinkutės-Lesieur kl.), vėliau vargonų ir bažnytinės muzikos magistras Leipzigo aukštojoje muzikos mokykloje (prof. Christopho Krummacherio kl.), galiausiai dar vienas vargonų magistro diplomas Amsterdamo konservatorijoje (prof. Jacques'o van Oortmersseno kl.). Pašnekovė, paprašyta palyginti studijas Lietuvoje ir užsienyje pasakojo: „Lietuvoje mes labai retai (bandau prisiminti, ar taip iš tiesų kada buvo) pamokas turėjom bažnyčiose prie didelių vargonų, Leipzige – bent du kartus per pusmetį pagal programą pamoka vykdavo Šv. Tomo bažnyčioje, kurioje ilsisi J. S. Bachas. Amsterdame – nei viena pamoka nėra įvykusi prie ne istorinio instrumento.“ Vargonininkas V. Norkūnas LMTA baigė chorvedybos ir vargonų (prof. L. Digrio kl.) bakalaurs, vėliau – vargonų ir sakralinės muzikos specialybės bakalaurs Mozarteum universitete (prof. H. Metzgerio kl.) bei sakralinės muzikos (prof. Ulricho Waltherio kl.) ir chorinio dirigavimo (prof. Johannes Prinszo kl.) magistras Graco muzikos ir scenos menų universitete. Respondentas V. Norkūnas taip pat buvo paprašytas palyginti Lietuvos ir užsienio studijų patirtis: „fantastiška ir puiki dėstytojų proporcija, kad iš 10 skirtingų disciplinų dėstytojų daugiau nei 9 yra nuostabūs, tą sunku rasti Lietuvoje (nekalbu apie vargonų studijas, bet apie bet kurią specialybę). <...> Vakaruose nėra nuolaidžiauama dėl studijų kokybės, nei stojančiųjų ir studijuojančiųjų atžvilgiu, nei dėstytojų turinio atžvilgiu. Būna, kad stojamuosius egzaminus į vieną specialybę laiko per 20 kandidatų, tačiau priima tik kelis, arba kartais nepriima nei vieno.“ Tačiau pridūrė, kad LMTA V. Norkūną žavėjęs prof. L. Digrio maksimalizmas studijų atžvilgiu.

Pašnekovai A. Motūzaitė ir V. Pinkevičiai abu įgijo vargonų magistro laipsnį LMTA (doc. dr. G. Kviklio kl.). Vėliau antrąjį magistro laipsnį abu įgijo Rytų Mičigano (JAV valstija)

universitete (prof. Pamelos Ruiter-Feenstros kl.) bei doktorantūros laipsnį Nebraskos-Linkolno universitete (Aušra – George'o Ritchie'o kl., Vidas – Quentino Faulknerio ir G. Ritchie'o kl.). A. Motūzaitė-Pinkevičienė pasakojo, kad: „studijų patirtys Lietuvoje ir JAV labai skirtingos. Amerikoje turėjome galimybę groti daugeliu įvairių instrumentų. JAV yra daug, gero stovio vargonų ir smagu, kad bažnyčios mielai įsileidžia studentus išbandyti instrumentą, repetuoti savo programą. Tuo tarpu, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje muzikines programas nuolat grodavome toje pačioje vargonų auditorijoje, su instrumentu, turinčiu vos kelioliką registrų. Studijos Amerikoje skiriamos bendram, geram akademiniam pasiruošimui. Kiekvienai disciplinai turi skirti labai daug dėmesio, mokėti gerai rašyti straipsnius, referatus, gebėti ruošti prezentacijas.“ V. Pinkevičius pridūrė: „kai pradėjome studijuoti JAV, lankėme privalomą paskaitą pavadinimu „akademinio kalbėjimo kursas“. Mus pastatydavo prieš kamerą, profesorius mokydavo kalbėti, analizuodavo kiekvieno kūno kalbą, veido išraiškas, intonacijas.“

Išanalizavus publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* ir papildomų interviu pašnekovų atsakymus, pagal socialinės stratifikacijos išsimokslinimo kategoriją, galima pateikti keletą išvadų (žr. lentelę Nr. 4):

Lentelė Nr. 4. Išvados susijusios su socialinės stratifikacijos išsimokslinimo kategorija.

1.	10 iš 11 respondentų yra kvalifikuoti, aukštuosius mokslus baigę vargonų specialistai.
2.	Lietuvos vargonų specialybės mokslo kokybė arba dėstytojų profesionalumas yra pakankamai kompetentingi, nes 8 iš 11 respondentų studijas pasirinko išskirtinai mūsų šalyje.
3.	Vargonininkų teigimu, studijų patirtys svetur suteikė daugiau profesinių galimybių: studijoms priklausančių disciplinų kompleksiskumas, prieigos prie įvairių epochų ir stilistikų vargonų.

Antrasis šiuolaikinės stratifikacijos kriterijus – **profesijos prestižas**. Pagal pastarojo apibrėžimą, šiame tyrime didžiausias dėmesys kreipiamas į tai ar Lietuvos vargonininkams yra suteikiamas orus materialinis aprūpinimas, galimybės aktyviai įsitraukti į visuomenės gyvenimo struktūras, kokios yra profesinės perspektyvos bei aplinkinių požiūris į vargonininko profesiją. Apie profesijos prestižą pasisakė 9 iš 11 respondentų (žr. lentelę Nr. 5):

Lentelė Nr. 5. Antroji socialinės stratifikacijos kategorija analizuojama šiais aspektais.

Profesijos prestižas	1. Faktoriai lemiantys mažėjantį vargonų specialybės studentų skaičių. 2. Profesinės perspektyvos problematika. 3. Aplinkinių vertinimas bažnyčios ir koncertuojančio vargonininko atžvilgiu. 4. Vargonininkų galimybės įsitraukti į visuomenės gyvenimo struktūras.
-----------------------------	---

1. Vienas užduotų klausimų – *kokie faktoriai lemia vis mažėjantį vargonų atlikimo specialybės studentų skaičių?* Vargonininkė J. Kazakevičiūtė teigė, jog: „miglotos perspektyvos. <...> Lietuvoje koncertuojantys vargonininkai dirba pagal individualios veiklos pažymą. Bet jeigu jie neturi dar ir kito darbo, tuomet išgyventi praktiškai neįmanoma. Bažnyčios vargonininko finansinė padėtis labai priklauso nuo kunigo malonės, reta bažnyčia įdarbina vargonininką su visomis socialinėmis garantijomis.“ O respondentas V. Norkūnas pridūrė, kad minimos specialybės gretos retėja dėl kelių vardiklių: „<...> prastas aukštųjų atlygis dėstytojams, prastas vargonininkų atlygis už solines koncertines programas, nesama atranka į bažnytinio vargonininko pareigas ir finansinis bei socialinio draudimo klausukas šių pareigų atžvilgiu.“ Vargonininkė A. Dacevičė teigė, kad studentams: „<...> kyla dvejonų dėl pačios profesijos prestižo, dažnai vargonininkas yra numenkinamas visuomenės, nes pastaroji ne visada supranta Bažnyčios praktikas. Norėtusi, kad vyskupai ir kurijos darbuotojai, labiau pastebėtų vargonininkus, padėkotų – ar mes nenusipelnėme pagarbos?“ Remiantis respondentų atsakymais, pastebima, kad vargonininko materialinis aprūpinimas Lietuvoje nėra garantuotas, o pastarasis dažnu atveju priklauso nuo Bažnyčios hierarchų.

2. Tiriant minėto klausimo atsakymus išryškėja ir dar viena – profesinės perspektyvos problematika. Vargonininkas V. Norkūnas pasisakė: „man kyla dvejonų ir ar akademijos dėstytojai teisingai nušviečia galimas vargonininko ateities perspektyvas – kas tavęs laukia stojant į šią specialybę ir kas – pabaigus. Ar dažnu atveju nėra sukuriamas siektina iliuzija, kad studentas ateityje taps užsienyje koncertuojančiu vargonininku, tokiais kaip pavyzdžiui mano kolegos Karolina Juodelytė, Mona Roždestvenskytė ar Balys Vaitkus.“ Respondento atsakymui antrino B. Vasiliauskas†: „įtariu, kad studijuojantys šią specialybę dažniausiai tikisi tapti koncertuojančiais vargonininkais, konkursų laimėtojais, garsenybėmis. <...> Tačiau ne visi suvokia, kad ne kiekvienam tai duota, o ir sulaukti galimybės koncertuoti nėra taip paprasta.“ Pagal pašnekovų

atsakymus įžvelgiama, kad jaunieji vargonininkai neretai susikuria nerealistiškas ateities iliuzijas. Tad būtų naudingas atviras dėstytojų ir studentų pokalbis profesinės perspektyvos klausimais dar prieš pradedant studijuoti. Siūlytina tiek būsimų studentų, tiek dėstytojų aktyvus įsitraukimas į LMTA organizuojamas *Atvirų durų dienas*.

3. Respondentų taip pat buvo paklausta, kaip aplinkiniai vertina bažnyčios ir koncertuojantį vargonininką. Pašnekovė K. Juodelytė pasakojo: „iš vienos pusės, kai pasakai, kad esi bažnyčios kantorius – visiems yra aišku, jog esi baigęs studijas ir turi stabilų darbą. Tačiau tai nebūtinai reiškia, jog esi tikrai geras atlikėjas ar kad gali groti solinius koncertus. Iš kitos pusės, koncertuojantys vargonininkai, kurie rengia pasirodymus didžiosiose scenose, yra labiau gerbiami visuomenės.“ Vargonininkės E. Rudokaitės nuomonė – oponuojanti, nors respondentė neslepia, kad šiuo klausimu daug kas priklauso nuo konteksto: „štai kaime – bažnyčios klebonas, zakristijonas ir vargonininkas yra bene svarbiausi asmenys apylinkėje. Mieste šios pozicijos nesukelia tokio didelio įspūdžio. Tačiau pastebiu, kad kitiems sužinojus, jog studijuoji vargonus – iškart sulaukiu klausimo: „Tai kurioje bažnyčioje dirbi?“ Regis, šiuo atveju, sakytume, bažnyčios vargonininko prestižas didesnis.“ Galima daryti prielaidą, kad bažnyčios bei koncertuojančio vargonininko vertinimas priklauso nuo vertinančiųjų išsilavinimo ir žinių apie vargonų meną.

4. Dar vienas svarbus profesijos prestižo kriterijus – galimybės įsitraukti į visuomenės veiklos struktūras. Vargonininkė J. Kazakevičiūtė pasakojo, kad koncertinės veiklos jai netrūksta, nes vargonų koncertų poreikis Lietuvoje nemažas: „pagal tai, kiek turiu veiklos, vargonų muzikos koncertų poreikis nemažas. Lietuvoje turime labai daug muzikos festivalių, į kuriuos esame kviečiami. Pavyzdžiui, Šv. Mato tarptautinis vargonų muzikos festivalis Anykščiuose, Kristupo vasaros festivalis, koncertų ciklas „Vox organi Cathedralis“ Tačiau pridūrė, jog patiems vargonininkams reikia imtis iniciatyvos: „deja, mes neturime asmeninių vadybininkų, tad nuolat privalai siūlytis pats ir tik tuomet muzikinės veiklos ratas pradeda suktis.“ J. Kazakevičiūtės nuomonei antrino E. Rudokaitė: „bažnyčioje vyksta nuolatinė rotacija – kažkas išeina, tuomet turi galimybę užimti darbo vietą. Kitaip tariant, šansai likti be darbo nedideli. Koncertiniame amplua taip pat atsiranda vis daugiau galimybių – steigiasi nauji festivaliai, vis entuziastingiau organizuojami koncertai, o ir pats gali būti jų organizatoriumi.“ Išanalizavus publikacijų ciklo Vargonininko ananta pašnekovų atsakymus pagal socialinės stratifikacijos profesijos prestižo kriterijų, galima daryti keletą išvadų (žr. lentelę Nr. 6):

Lentelė Nr. 6. Išvados susijusios su socialinės stratifikacijos profesinio prestižo kategorija.

1.	Stinga vargonų specialybės dėstytojų pagalbos ap(s)ibrėžiant ateities perspektyvas norintiems studijuoti vargonų atlikimo meną.
2.	Vargonininko kaip profesijos vertinimas aplinkinių atžvilgiu gali būti įvairus – priklausantis nuo vertintojo išsilavinimo
3.	Galimybė Lietuvos vargonininkams įsitraukti į visuomenės veiklos struktūras yra, tačiau reikalingas pačių iniciatyvumas.

Trečiasis šiuolaikinės stratifikacijos kriterijus – **pajamos**. Pagal apibrėžimą, pajamas suvokiame kaip pinigus, kuriuos gauname už produkto ar paslaugos suteikimą, investavimą. Šioje tyrimo atkarpoje pagrindinis dėmesys skiriamas į vargonininkų piniginį atlygį. Apie pajamas pasisakė 10 iš 11 respondentų. Svarbu pabrėžti, kad publikacijų ciklo respondentai nepanoro tiesiogiai atsakyti į klausimus, susijusiomis su pajamomis. Tad atsakymai buvo apibendrinamojo pobūdžio, nusakantys esamą Lietuvos vargonininko atlygio situaciją¹⁹ (žr. lentelę Nr. 7):

Lentelė Nr. 7. Trečioji socialinės stratifikacijos kategorija analizuojama šiais aspektais.

Pajamos	1. Lietuvos vargonininko pajamų šaltiniai. 2. Vargonų meno veiklos gaunamų pajamų nepakankamumas. 3. Vargonininkų finansinis priklausomumas nuo bažnyčios hierarchų.
----------------	--

1. Vertinant bendrą situaciją iš šalies, autorė pastebi, kad didžioji dalis pašnekovų, greta su vargonavimu susijusios veiklos dirba ir kitus darbus. Pavyzdžiui, T. Bakučionis vargonuodamas bažnyčioje ir užsiimdamas koncertine veikla sykiu dirba advokato padėjėju; J. Kazakevičiūtė koncertinę veiklą derina su darbu Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje, kurioje veda bendrojo fortepijono pamokas bei akompanuoja baleto skyriaus mokiniams; V. Survilaitė darbą su vargonų specialybės studentais bei koncertus derina su koncertmeisterės pareigomis Vilniaus B. Dvariono dešimtmetėje muzikos mokykloje; B. Vasiliauskas buvo bažnyčios vargonininkas, atlikėjas, vargonų intonatorius sykiu dėstęs bendrąjį fortepijoną ir koncertmeisteriavęs; E.

¹⁹ Konkrečios piniginės sumos bus pateikiamos 2.2 poskyryje, remiantis atliktos anoniminės anketos su Lietuvos vargonininkais rezultatais.

Rudokaitė greta vargonavimo bažnyčioje ir koncertinės veiklos dirba LMTA koncertmeisterė; A. Motūzaitė ir V. Pinkevičiai dirbdami VU Šv. Jonų bažnyčios bei būdami koncertuojančiais vargonininkais, podraug vykdo vargonų meno veiklą įvairiose internetinėse platformose, taip pat vadovauja VU vargonų studijai *Unda Maris*. Pabrėžtina, kad daugelį metų abu dirbo mokytojais, M. K. Čiurlionio menų mokyklos teoriniame skyriuje; A. Dacevič vargonavimą bažnyčioje derina su muzikos mokytojos veikla Vilniaus raj. Egliškių šv. Jono Bosko gimnazijoje; D. Kalavinskaitė vargonuodama bažnyčioje, taip pat dirba ir LMTA muzikologijos katedroje.

2. Remiantis pastaraisiais duomenimis įžvelgiama, kad pajamos, gaunamos iš su vargonais susijusios veiklos Lietuvoje yra nepakankamos. Apie šią problematiką pasisakė vargonininkas T. Bakučionis, prisimindamas, kodėl baigęs vargonų studijas dar nusprendė studijuoti ir teisę: *„soliniai koncertai ir projektai su kitais muzikantais buvo tarsi paskata užversti muzikinę karjerą ir padėti instrumentus į šalį trylikai metų. Supratau, kad investuoju labai daug, o už koncertą sumokama vos 200-ai litų...>. <...> <... mane apėmė vidinis pasiutimas, kad nebėgaliau realizuoti savęs. <...> Taigi baigiau M. Romerio universitetą ir pradėjau dirbti advokato padėjėju, 2006-aisiais.“* Vargonininkė E. Rudokaitė pritarė ir pridūrė: *„kai baigsiu studijas, tikrai susirasiu darbą su stabiliomis pajamomis ir socialinėmis garantijomis. Kartais pagalvoju, jeigu reiktų kurti šeimą ir ją išlaikyti vien iš vargonavimo bažnyčioje – būtų neįmanoma.“* A. Motūzaitė-Pinkevičienė, pasakodama apie vargonų meno veiklą internetinėse platformose atviravo: *„nėra ko slėpti, ši veikla yra pagrindinis mūsų pragyvenimo šaltinis.“*

3. Pagal publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* pašnekovų atsakymus ryškėja ir dar viena su pajamomis susijusi problema – vargonininkų priklausymas nuo Bažnyčios hierarchų. J. Kazakevičiūtė pasakojo: *„Bažnyčios vargonininko finansinė padėtis labai priklauso nuo kunigo malonės...>“* V. Survilaitė išplėtojo kolegės mintį: *„bažnyčia greičiau susidės marmurines grindis, puikiai įsirengs kleboniją, nei sutvarkys vargonus ar pakels atlygį vargonininkui. <... kyla klausimas, kodėl valstybė, skirdama lėšų bažnyčios bendruomenės reikmėms, negali įpareigoti, kad dalis jų, bent jau pagrindinėse miestų ir miestelių bažnyčiose, būtų skiriama vargonininkų atlyginimams.“* Vargonininkas V. Norkūnas pridūrė: *„šiuo metu, vargonininko atlygio ir socialinių garantijų suteikimas Lietuvoje yra labai neapibrėžtas. Vieni dirba už grynus pinigus, iš „bažnytinės stipendijos“ (t. y. tikinčiųjų aukų, atneštų į tos bažnyčios išdą), kurią moka klebonas pagal susitarimą. Kiti galbūt naudoja individualios veiklos pažymą, kad kauptųsi stažas. Treti yra oficialiai įdarbinti (tokių yra mažuma).“* Taigi matyti, kad finansinę vargonininko padėtį kontroliuoja Bažnyčios hierarchai. Palyginimui, apie vargonininko pajamas Vokietijoje pasakojo

K. Juodelytė: „<...Vokietijoje Bažnyčia yra finansuojama valstybės ir kiekvienas tikintis moka mokesčius. Dėl to bažnyčios turi pakankamai lėšų sukurti etatus vargonininkams. Aš asmeniškai dirbu A kategorijoje, 90% etatu, tad man priklauso dirbti 36 valandas per savaitę. Palyginimui – C kategorijos vargonininkas už 100% etatą gauna apie 1500 eurų (bruto) atlygį.“ Apie tokią užsienio praktiką patvirtina ir D. Savickaitė: „Vokietijoje yra kita sistema. Ten kunigai gauna algas, nes visi tikintieji, nesvarbu kuriai denominacijai priklauso, moka mokesť Bažnyčiai. Vargonininkas privalo turėti atitinkamą išsilavinimą, pagal kurį yra mokama alga – o ne tiek, kiek susiderėjai su klebonu.“ Vargonininkas V. Norkūnas pritartų tokiai sistemai ir Lietuvoje: „norėčiau, kad būtų sekama Vakarų šalių pavyzdžiu – Austrijos, Vokietijos, Šveicarijos ir kt. Kiekviena vyskupija galėtų išleisti reglamentą, kuriuo neįpareigotų, bet rekomenduotų konkretų vargonininko atlygį už Šv. Mišias, pagal jo išsilavinimą.“ Panašu, kad tokia sistema Lietuvoje būtų, išties, reikalinga, mat ji užtikrintų vargonininkų pajamų konkretumą bei finansinį stabilumą. Įdomu tai, kad vargonininkės D. Kalavinskaitės teigimu ji niekada nedirbo bažnyčioje už atlygį: „nuo jaunystės man tai buvo laisvalaikio veikla. Giesmės yra malda, o tai su pinigais neturi nieko bendra. Mieliau yra dovanoti ir būti apdovanotai, nei dirbti už algą. <...> Nenorėjau muzikavimo Mišiose (Dievui skirtos veiklos) sieti su finansiniu atlygiu.“ Taip pat pridūrė: „nenorėčiau, kad vargonininkai reikalautų geresnių sąlygų ir garantijų, nes tuomet Bažnyčia taptų panaši į pasaulietinę įstaigą, kur profsąjungos kovoja už darbuotojų teises.“ Kaip matyti, tokia respondentės nuomonė yra viena iš vienuolikos, tad panašu, kad dauguma vargonininkų nesutiktų su tokiu požiūriu. Vargonininko pajamų klausimas Lietuvoje jau yra sudėtingas, tad atlygio panaikinimas už vargonavimą bažnyčioje dar labiau apsunkintų profesijos atstovų gyvenimo lygį.

Išanalizavus publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* ir papildomų interviu pašnekovų atsakymus pagal socialinės stratifikacijos pajamų kriterijų, galima daryti kelias išvadas (žr. lentelę Nr. 8):

Lentelė Nr. 8. Išvados susijusios su socialinės stratifikacijos pajamų kategorija.

1.	Didžioji dauguma vargonininkų greta dirba kitus, su vargonų meno veikla nesusijusius darbus.
2.	Bažnyčios hierarchai vargonininkams skiria nedidelę dalį Bažnyčios gaunamų lėšų ir dažnu atveju vargonininko pajamos tiesiogiai priklauso nuo jo santykio su Bažnyčios hierarchais.

3.	Vargonininkai siūlytų sekti Vakarų Europos pavyzdžiu ir pagal vargonininko išsilavinimo lygį skirti jam atitinkamas pajamas bei pasirašyti oficialią darbo sutartį.
----	---

III. Darbo sociologija. Kokybinį tyrimą autorė užbaigia analizuodama publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* ir papildomų interviu respondentų atsakymus, susijusius su darbo sociologija. Kaip minėta šio darbo pirmo skyriaus pirmame poskyryje – darbas, sociologiniu požiūriu yra sąmoninga, universali ir organizuota žmogaus veikla, padedanti kurti materialines ir dvasines vertybes. Tad čia autorė didžiausią dėmesį skiria į tai, kokių darbinių įsipareigojimų imasi Lietuvos vargonininkai (žr. lentelę Nr. 9):

Lentelė Nr. 9. Klausimai vargonininkams buvo sudaryti remiantis trim darbo sociologijos aspektais.

Darbo sociologija	1. Bažnyčios vargonininko darbiniai įsipareigojimai. 2. Koncertuojančio vargonininko darbo pobūdis. 3. Vargonų intonatoriaus darbo pobūdis.
--------------------------	---

Apie darbo sociologiją pasisakė 10 iš 11 pašnekovų. Šiame darbe jau buvo minėta, kad kalbintieji vargonininkai pasižymi profesinės veiklos pobūdžių įvairove: bažnyčios, koncertuojantys, dėstantys vargonininkai, vargonų intonatorius bei internetine instrumento populiarinimo veikla užsiimantys vargonininkai.

1. Apie darbinius įsipareigojimus bažnyčios erdvėje pasisakė 8 iš 10 respondentų. Vargonininkė E. Rudokaitė teigė, kad dirbant Vilniaus arkikatedroje bazilikoje jai tenka šie įsipareigojimai: *„dukart per savaitę groju ir giedu Šv. Mišių metu, o sekmadieniais groju vakarinėse pamaldose drauge su choru. Esu įsipareigojusi mokyti katedros jaunimo muzikos ansamblį: dainavimo pagrindai, muzikos suvokimas, muzikos kalba. Taip pat esu atsakinga už katedroje vykstančių koncertų koordinavimą.“* Vargonininkė D. Savickaitė pasakojo, kad greta vargonavimo Šv. Mišiose kasdien, dar vadovauja net keturiems chorams: *„<...vaikų, jaunimo, vyrų ir lenkų vaikų. Kuriu jiems giesmes, aranžuojau.“* A. Dacevič, apibendrindama vargonininko darbinius įsipareigojimus bažnyčioje, teigė, kad: *„reikia gebėti valdyti balsą, vadovauti chorams, išmanyti liturgiką, mokėti improvizuoti, išmanyti kompoziciją, mokėti keletą užsienio kalbų.“* O prof. V. Survilaitė pridūrė, kad darbinės sąlygos, ypač šaltuoju metų laiku yra sudėtingos: *„retas kuris supranta, ką reiškia dirbti bažnyčioje (žiemą dažniausiai nešildomoje) vargonininku...>“*

Palyginimui, vargonininkės K. Juodelytės buvo paklausta apie jos, kaip bažnyčios kantorės pareigas Vokietijoje: „kantorius veikla yra itin įvairiapusiška. Švento Pauliaus parapijai priklauso šešios bažnyčios, kuriose kantorius yra tarsi meno vadovas. <...> Taigi yra dienų, kai užsiimu vien organizacine veikla: atsakinėju į elektroninius laiškus, planuoju būsimus renginius bažnyčioje, dalyvauju įvairiuose posėdžiuose. Mūsų evangelikų parapijos bendruomenė yra labai aktyvi, tad sulaukiu daug muzikinių klausimų ir pageidavimų. Trečiadieniais atlieku praktinį darbą – dirbu su vaikų ir suaugusiųjų choris. Sekmadieniais groju Šv. Mišiose.“ Taigi remiantis pašnekovų atsakymais matyti, kad tiek Lietuvoje, tiek užsienyje bažnyčios vargonininko darbas – keliantis nemažai įsipareigojimų ir atsakomybės.

2. Tuo tarpu koncertuojantys vargonininkai taip pat yra labai užimti. Siekdami gauti solidų atlygį jiems tenka pasirodyti įvairiuose festivaliuose, koncertų cikluose, iškilmėse. Tačiau vargonininkė J. Kazakevičiūtė atskleidė ir neigiamą koncertuojančio vargonininko veiklos pobūdžio pusę: „žiemą vargonų muzikos koncertų sumažėja, nes dauguma bažnyčių nėra šildomos, tad kaip galima groti, kai ten vos penki laipsniai šilumos?“ K. Juodelytė pasakojo, kad koncertinėje veikloje Vokietijoje labai populiari yra įtraukti ir edukaciją, klausytojams pristatant instrumentą, jo bei atliekamo repertuaro istoriją: „neseniai su <...> vienu kolega grojome trijų dalių koncertą: nuo renesanso iki filmų, kuriuose panaudoti vargonai, muzikos. Šalia to moderavome, rodėme įvairių vargonų pavyzdžius, grojome keturiomis rankomis.“ O vargonininkai A. Motūzaitė ir V. Pinkevičiai pridūrė, kad dažnu atveju jie koncertuoja iškilmų metu: „dažniausiai vargonuojame universiteto renginių metu: diplomų įteikimo šventėse, įvairių jubiliejų iškilmėse, koncertuojame universiteto konferencijų dalyviams.“ V. Pinkevičius taip pat minėjo, kad koncertuoja ne tik gyvai, bet ir virtualiai bei rengia edukacijas: „<... YouTube platformoje susikūriau savo kanalą „Secrets of Organ Playing“ (liet. – „Vargonavimo paslaptys“) ir pradėjau įrašinėti video kaip groju vargonais, vėliau – kurti mokomuosius vaizdo įrašus. Taip pat savo kūryba dalinuosi Facebooke, Instagrame. Po kiek laiko į šią veiklą įsitraukė ir Aušra.“ Pagal pašnekovų atsakymus matyti, kad norint užsidirbti koncertuojant, reikia tuo užsiimti intensyviai, kartais net naudojantis internetinėmis platformomis.

3. Vargonų intonatoriaus veikla užsiėmė B. Vasiliauskas†, kuris pasakojo, kad toks veiklos pobūdis nėra paprastas: „pastaroji – atsakinga profesija: pagamintas vargonų vamzdis yra nebylus, tad intonuotojo užduotis – išgauti reikiamą garsą. <...> Pirmasis mano darbas buvo Vilniaus Šv. Jono bažnyčios Oginskių koplyčios vargonėliai. Vėliau – Šiluvos, Tytuvėnų, Kauno Arkikatedros vargonai. Galiausiai nauji vargonai Nidoje, Kauno Kunigų seminarijos bažnyčioje. Dar vėliau –

didžiausi Lietuvoje, Šv. Jono bažnyčios Vilniuje vargonai. “Taigi matyti, kad vargonų intonatoriaus profesija reikalauja ilgų darbo valandų dirbtuvėse, taip pat nemažai laiko užima kelionės po įvairius Lietuvos miestus. Pridurtina, kad statytojų / restauratorių / intonatorių bei mokančių / dėstančių vargonininkų socialinė padėtis bus plačiau analizuojama antrajame šio skyriaus poskyryje (kiekybinis interviu).

Išanalizavus publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* ir papildomų interviu pašnekovų atsakymus pagal darbo sociologiją, galima daryti keletą išvadų (žr. lentelę Nr. 10):

Lentelė Nr. 10. Išvados susijusios su darbo sociologija.

1.	Bažnyčios vargonininko darbas kelia nemažai įsipareigojimų ir atsakomybės.
2.	Koncertuojančio vargonininko darbo pobūdis intensyvus ir reikalaujantis paties atlikėjo iniciatyvumo.
3.	Vargonų intonatoriaus darbas reikalauja ilgų darbo valandų dirbtuvėse ir daug laiko kelionėms po Lietuvą.

Kokybinio tyrimo metu gauta informacija atspindi specifinius atvejus, tad išvados yra iš dalies hipotetinės. Norint patvirtinti arba paneigti kokybinio tyrimo išvadas beigi papildyti respondentų atsakymus (kuriuos kai kurie atsisakė pateikti viešai), autorė atliko kiekybinį tyrimą.

2.2. Anketos *Vargonininko profesijos socialinės aktualijos Lietuvoje* rezultatai

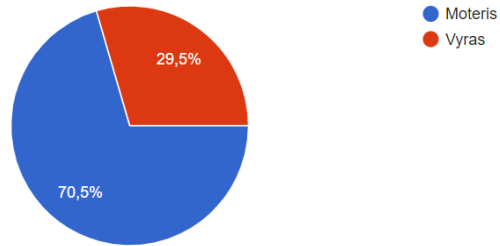
Anoniminė anketinė apklausa buvo vykdyta 2022 m. vasario-kovo mėnesiais. Pastarojoje dalyvavo 44 respondentai – vargonininkai iš įvairių Lietuvos miestų, miestelių ir rajonų. Priede Nr. 3 (pateikti anketos klausimai) matyti, kad pradedant pildyti anketą buvo reikalinga užpildyti 3-4 pradines kategorijas: lytis, amžius, vargonininko veiklos pobūdis ir pedagoginis mokslo vardas (jei tokį turi). Pagrindinėje apklausos dalyje buvo užduoti 22, su vargonininko sociologija susiję klausimai.

Įdomu pastebėti, kad iš 44 apklaustųjų – 31 (70.5%) yra moterys vargonininkės, o 13 (29.5%) – vyrai. Tad galima teigti, kad Lietuvoje turime daugiau vargonininkių moterų nei vyrų (žr. diagramą Nr. 1):

Diagrama Nr. 1.

Lytis

44 atsakymai

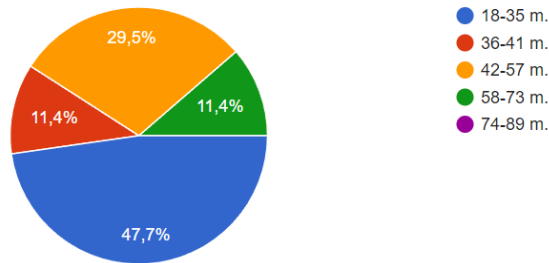

Apklausoje dalyvavo įvairaus amžiaus vargonininkai, daugiausiai 18-35 m. – jie sudarė 21 (47,7%) apklaustųjų, kiek mažiau 42-57 m. – 13 (29,5%) respondentų; 36-41 m. ir 58-73 m. dalyvavo po lygiai – po 5 (11,4%) respondentus. 74-89 m. amžiaus asmenys apklausoje nedalyvavo (žr. diagramą Nr. 2):

Diagrama Nr. 2.

Amžius

44 atsakymai

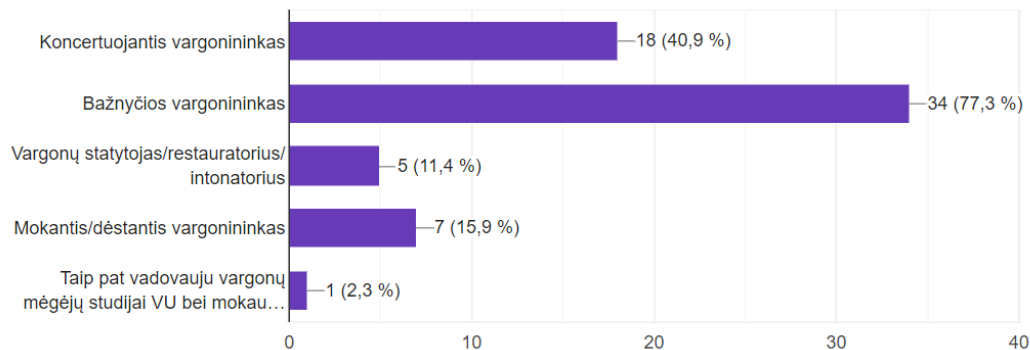

Anketoje taip pat buvo svarbu pažymėti savo, kaip vargonininko veiklos pobūdį (žr. diagramą Nr. 3):

Diagrama. Nr. 3.

Vargonininko veiklos pobūdis

44 atsakymai

Iš diagramos matyti, kad Lietuvoje daugiausiai turime bažnyčios vargonininkų, po jų seka koncertuojantys vargonininkai, toliau mokantys / dėstantys vargonininkai ir mažiausiai turime vargonų statytojų / restauratorių / intonatorių. Įdomu pastebėti, kad į šį klausimą atsakė 44 respondentai, bet diagramoje matyti 65 atsakymai. Tai patvirtina, 2.1 poskyryje pateiktą išvadą, kad didžiosios dalies Lietuvos vargonininkų darbą sudaro keletas vargonų meno veiklos pobūdžių.

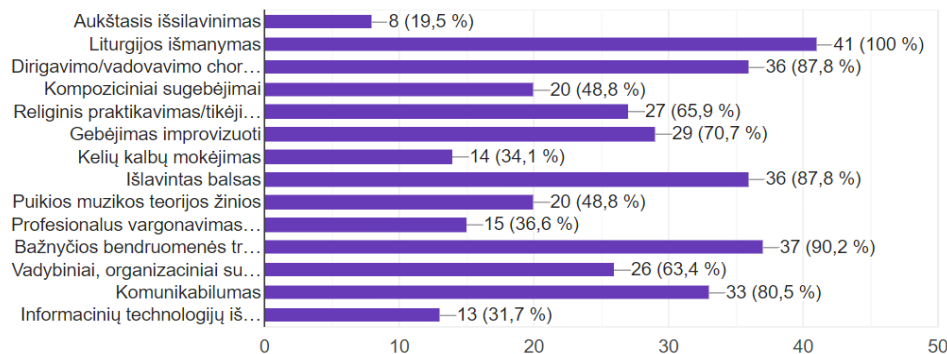
Šiuo požiūriu galima patvirtinti ir dar vieną 2.1 poskyrio išvadą, kad didžioji dalis Lietuvos vargonininkų sykiu dirba ir su vargonų meno veikla arba visiškai su menu nesusijusius darbus – iš 44 respondentų šį faktą patvirtino 28 (63,6%) respondentai. Tarp anketoje dalyvavusių vargonininkų turime muzikologų, muzikos pedagogų, pianistų (solistų ir koncertmeisterių), chorvedžių, fleitininkų, dainininkų, taip pat teisininkų, advokatų, finansų konsultantų, įstaigų administratorių, toliau – paramedikų, veterinarų beigi mechatronikų, vertėjų, redaktorių.

2.1 poskyryje autorė pateikė išvadą, kad vargonininko santykis su religijos praktikavimu ar tikėjimo išpažinimu išlieka asmeniniu žmogaus pasirinkimu (žr. diagramą Nr. 4):

Diagrama Nr. 4.

Kurie gebėjimai reikalingi bažnyčios vargonininkui?

41 atsakymas

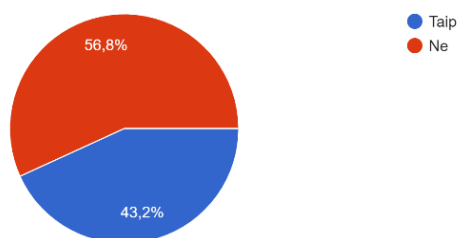
Diagramoje matyti, kad iš 44 respondentų apie religinio praktikavimo ar tikėjimo išpažinimo svarbą vargonininkui pasisakė 27 (65,9%) respondentai. Aptariant šį klausimą, iš diagramos taip pat sužinoma kokie, anot respondentų, yra svarbiausi gebėjimai bažnyčios vargonininkui. Daugiausiai buvo pažymėti šie gebėjimai – liturgijos išmanymas, bažnyčios bendruomenės tradicijų žinojimas, dirigavimo / vadovavimo chorui kompetencijos bei išlavintas balsas.

Svarbu patvirtinti dar vieną autorės išvadą dėl vargonų meno edukacijos renginių trūkumo. Respondentų buvo paklausta ar jie užsiima vargonų instrumento ar repertuaro populiarinimo veiklomis (žr. diagramą Nr. 5):

Diagrama Nr. 5.

Ar užsiimate dar kokiomis nors vargonų instrumento ir repertuaro populiarinimo veiklomis?
(edukacijos, seminarai, kursai ir pan.).

44 atsakymai

Skritulinėje diagramoje matyti, kad iš 44 atsakiusiųjų – 25 (56,8%) asmenys tuo neužsiima. Likę 19 (43,2%) respondentų 19-ame anketos klausime teigė, jog kuria edukacinius video bei rengia

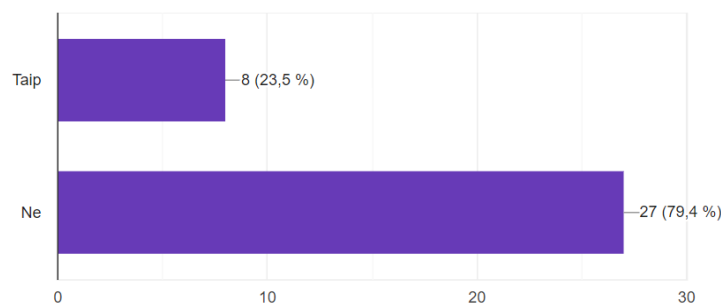
edukacinius koncertus apie vargonus, populiariai vargonų repertuarą socialiniuose tinkluose, veda paskaitas, seminarus moksleiviams ir suaugusiems, rašo mokslinius straipsnius. Nors žvelgiant procentaliai, santykis tarp *Taip* ir *Ne* nėra itin didelis, tačiau Lietuvoje siektinas didesnis *Taip* procentas.

2.1 poskyryje buvo pateikta išvada, kad vargonininkams yra reikalinga oficiali darbo sutartis dirbant bažnyčioje, kuri suteikia visas socialines garantijas. Šis poreikis adekvatus, nes iš 44 respondentų, 27 (79,4%) yra įdarbinti neoficialiai ir tik 8 (23,5%) atsakiusieji – oficialiai (žr. diagramą Nr. 6):

Diagrama Nr. 6.

Ar kaip bažnyčios vargonininkas esate įdarbintas oficialiai?

34 atsakymai

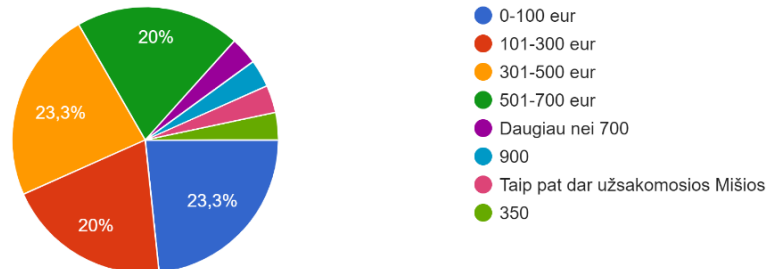

9-ame anketos klausime apklausos dalyvių buvo paprašyta įvardyti kaip jie yra įdarbinti. Išryškėjo keli pasikartojantys atsakymai. Jeigu vargonininkas įdarbintas oficialiai – tai yra patvirtinta darbo sutartimi. Kai vargonininkas įdarbintas bažnyčioje neoficialiai – tai yra žodinis kunigo ir vargonininko susitarimas, o atlygis išmokamas vokelyje (tai nesuteikia jokių socialinių garantijų) arba vargonavimas bažnyčioje yra kaip savanoriška veikla / auka.

2.1 poskyryje minėta, kad publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* pašnekovai atsisakė kalbėti apie pajamas viešai, tad Lietuvos vargonininkų apie tai buvo paklausta anoniminės anketos priemonėmis (žr. diagramą Nr. 7):

Diagrama Nr. 7.

Jūsų, kaip bažnyčios vargonininko mėnesinis atlyginimas „į rankas“?
30 atsakymų

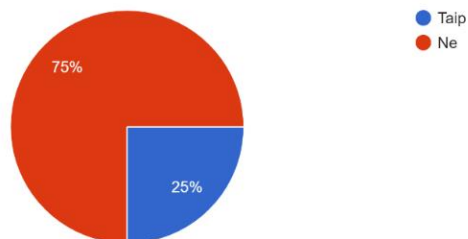

Kaip matyti, bažnyčios vargonininkų buvo teirujamasi apie jų mėnesinį atlyginimą „į rankas“. Procentaliai įžvelgiama, kad atlyginimo 0-700 eurų skalė yra pasiskirsčiusi ganėtinai panašiai. Čia pridurtina, kad 7-ame anketos klausime buvo paklausta keliose bažnyčiose dirba bažnyčių vargonininkai. Iš 35 respondentų net 23 (65,7%) atsakė, kad dirba tik vienoje. Dirbant vienoje bažnyčioje 501-700 eur atlygis būtų patenkinamas. Tačiau likęs procentas respondentų uždirba 0-500 eurų, tad oriai gyventi iš tokio atlyginimo sudėtinga.²⁰

Tuomet vargonininkų buvo paklausta ar atlygis turi įtakos jų darbo kokybei bažnyčioje. Net 27 (75%) respondentų pasisakė *Ne* (žr. diagramą Nr. 8):

Diagrama Nr. 8.

Ar atlygis turi įtakos Jūsų darbo kokybei bažnyčioje?
36 atsakymai

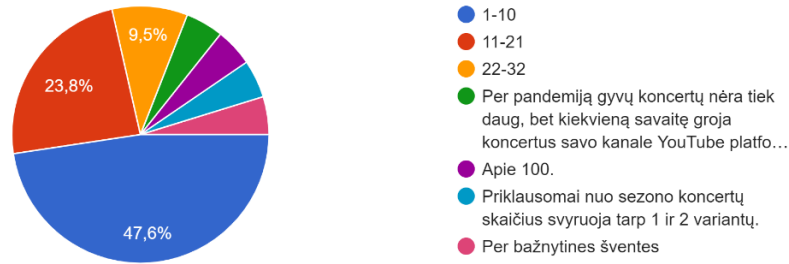
²⁰ Čia dar būtų galima plėtoti tyrimą, aiškinantis kiek kartų per mėnesį vienas vargonininkas yra įsipareigojęs groti bažnyčioje; ar jam yra mokamas mėnesinis atlygis ar skaičiuojama už kiekvieną grojimą atskirai; ar bažnyčioje jis yra vienintelis vargonininkas.

Toliau, koncertuojančių vargonininkų buvo paklausta kiek vidutiniškai koncertų jie turi per metus (žr. diagramą Nr. 9):

Diagrama Nr. 9.

Jeigu pažymėjote, kad esate koncertuojantis vargonininkas, kiek vidutiniškai koncertų turite per metus?

21 atsakymas

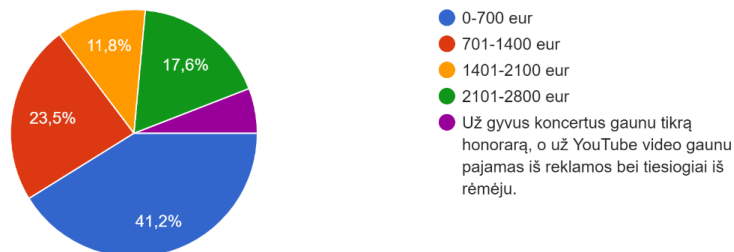
Iš 21 atsakiusiojo, 10 (46,7%) respondentų turi 1-10 koncertų per metus, 5 (23,8%) – 11-21 koncertų ir tik 2 (9,5%) užsiima itin aktyvia koncertine veikla (per metus 22-32 koncertai). Taip pat vienas respondentas teigė, kad koncertuoja tik per bažnytines šventes.

Tuomet koncertuojančių vargonininkų buvo paklausta koks jų metinis honoraras „į rankas“ (žr. diagramą Nr. 10):

Diagrama Nr. 10.

Jūsų, kaip koncertuojančio vargonininko metinis honoraras "į rankas"?

17 atsakymų

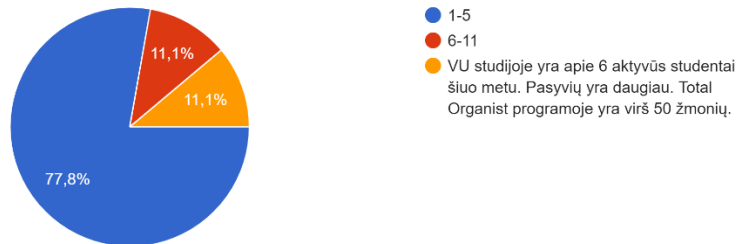
Didžioji dalis atsakiusių – 7 (41,2%) pažymėjo, kad honoraras svyruoja 0-700 eurų per metus. Remiantis dviejų pastarųjų diagramų duomenimis galima daryti apytikslį skaičiavimą, kad 10 koncertų turėjęs vargonininkas uždirbo 700 eurų – vadinasi gryno pelno už vieną koncertą gauta tik 70 eurų.

Vargonų specialybės mokytojams/dėstytojams anketoje buvo užduotas klausimas kiek jie turi mokinių / studentų (žr. diagramą Nr. 11):

Diagrama Nr. 11.

Jeigu pažymėjote, kad esate vargonų specialybės dalyko mokytojas/dėstytojas, kiek mokinių/studentų turite?

9 atsakymai

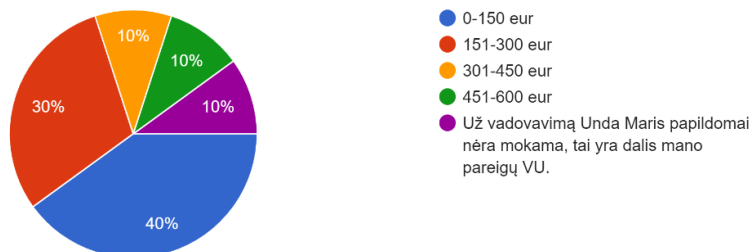
Matyti, kad net 7 (77,8%) respondentų pažymėjo turintys tik 1-5 mokinių / studentų.

Tuomet mokytojų / dėstytojų taip pat buvo paklausta apie jų atlyginimą (žr. diagramą Nr. 12):

Diagrama Nr. 12.

Koks Jūsų, kaip vargonų specialybės dalyko mokytojo/dėstytojo mėnesinis atlyginimas "į rankas"?

10 atsakymų

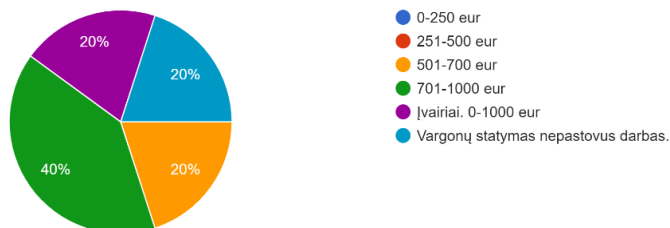

Didžioji dalis, t. y. 4 (40%) atsakė gaunantys 0-150 eurų per mėnesį, o 3 (30%) respondentai – 151-300 eurų. Praktiškai yra žinoma, kad LMTA vargonų specialybės studentai turi 2 savaitines pamokas, tad toks atlygis už apytikriai 8 pamokas per mėnesį yra menkas. Tačiau tokia įžvalga lieka kvestionuotina, mat nėra tiksliai žinoma ar minėto dydžio atlyginimą mokytojai / dėstytojai gauna už vieną studentą ar už penkis. Jeigu už vieną – atlygis pateisinamo dydžio, jei už penkis – atlygis nepakankamas.

Vėliau anketoje buvo teiraujamas keliose dirbtuvėse dirba Lietuvos vargonų statytojai / restauratoriai / intonatoriai. 5 iš 5 atsakiusiųjų dirba vienoje dirbtuvėje, vadinasi šio klausimo respondentai buvo Lietuvos vargonų dirbtuvių – *A. Šeduikio vargonų remonto ir restauravimo įmonė*, *A. Šaulio vargonų dirbtuvė*, *L. Pikučio vargonų firma*, *Sūduvos vargonų dirbtuvė* bei *Vilniaus vargonų dirbtuvė* savininkai. Pastarųjų buvo paklausta kokį gauna mėnesinį atlyginimą „į rankas“ (žr. diagramą Nr. 13):

Diagrama Nr. 13.

Koks Jūsų, kaip vargonų statytojo/restauratoriaus/intonatoriaus mėnesinis atlyginimas "į rankas"?
5 atsakymai

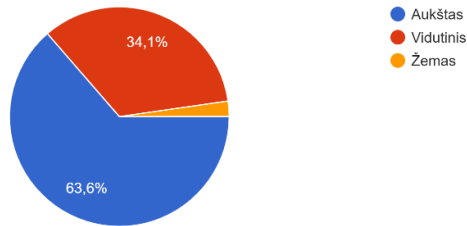

Diagramoje matyti, kad atlyginimų dydžiai pasiskirstę ganėtinai tolygiai, išskyrus du respondentus (40% atsakiusiųjų), kurio mėnesinis atlygis už darbą 700-1000 eurų. Pastarasis tikrai aukštas, tačiau vieno respondento replika, jog *vargonų statymas – nepastovus darbas* – apibendrina visų klausimo dalyvių atsakymus.

Remiantis 2.1 poskyrio kokybiniu tyrimu pastebėta, kad vargonininkai nemano, jog jų profesinis prestižas yra aukštas. Tačiau iš Lietuvos vargonininkų taip pat buvo norėta sužinoti kaip jų profesijos prestižą vertina aplinkiniai (žr. diagramą Nr. 14):

Diagrama Nr. 14.

Kaip aplinkiniai vertina Jūsų kaip vargonininko profesinį prestižą?
44 atsakymai

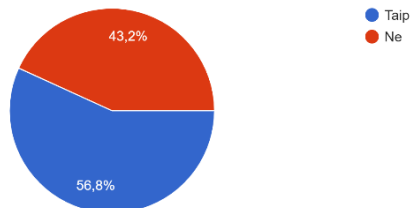

Įdomu pastebėti, kad didžioji dalis – 28 (63,6%) respondentų atsakė, jog aplinkiniai vargonininkų prestižą vertina esantį aukštu. Toks požiūris gali būti suformuotas dėl nedidelio koncertuojančių, mokančių / dėstančių, statančių / restauruojančių / intonuojančių vargonininkų skaičiaus Lietuvoje. O bažnyčių vargonininkai dažnu atveju yra ypač gerbiami vietos tikinčiųjų bendruomenės narių. Tačiau patys profesijos atstovai taip nemano dėl sudėtingų įsidarbinimo sąlygų, nedidelio užmokesčio / honorarų (arba jo nebuvimo) bei ateities perspektyvų.

Galiausiai respondentų buvo paklausta ar rekomenduotų jaunimui rinktis studijuoti vargonų specialybę (žr. diagramą Nr. 15):

Diagrama Nr. 15.

Ar rekomenduotumėte jaunimui studijuoti vargonų specialybę?
44 atsakymai

Iš diagramos matyti, kad procentinis atsakiusių skirtumas nėra itin didelis – 25 (56,8%) respondentai pažymėjo, jog rekomenduotų, o 19 (43,2%) – nerekomenduotų. Anketos dalyvių buvo paprašyta pagrįsti savo atsakymą. Tie, kurie pasisakė *Taip*, teigia, kad vargonininko profesija yra

įdomi, polifunkcinė; pakankamai paklausi specialybė; mano, kad vargonininko profesija, tai penas sielai ir kultūrai; rekomenduoja studijuoti, nes mūsų šalyje trūksta gerų vargonininkų; vargonų studijos suteikia didelį muzikinių žinių bagažą. Tačiau pastebėtina, jog keli pastarieji respondentai siūlo vargonus studijuoti ir po to dirbti išskirtinai užsienyje. Tie, kurie pažymėjo atsakymą *Ne* teigia, kad vargonininko profesijoje yra menkos darbo ir savirealizacijos perspektyvos; nedidelis atlygis; socialinių garantijų nesuteikimas; kokybiškų instrumentų trūkumas profesiniam tobulėjimui.

Apibendrinant kiekybinio tyrimo rezultatus galima daryti keletą išvadų: Lietuvoje turime įvairaus amžiaus vargonininkų, tačiau didžioji dalis – moterys; pagal vargonininko veiklos pobūdį didžiausią procentą šalyje sudaro bažnyčioje dirbantys vargonininkai bei pastebimas mokačių / dėstančių profesijos atstovų trūkumas; didžioji dalis šalies vargonininkų yra įgiję ir kitų specialybių bei dirba su vargonų menu nesusijusius darbus; siektinas didesnis iniciatyvumas vargonų edukacinėje veikloje; didžioji dalis bažnyčios vargonininkų nėra įdarbinti oficialiai, o atlyginimas pagrįsdyje svyruoja 0-500 eurų per mėnesį; didžioji dalis koncertuojančių vargonininkų per metus surengia 1-10 koncertų, o vidutinis atlyginimas už tokį kiekį koncertų siekia 0-700 eurų; vargonų mokytojai / dėstytojai vidutiniškai turi 1-5 mokinių / studentų, bet jų atlygis pagrįsdyje svyruoja 0-300 eurų; mūsų nedidelės šalies mastu turime net penkias vargonų dirbtuves, tačiau mėnesinis atlyginimas yra itin nepastovus, svyruojantis 0-1000 eurų; nors vargonininkai savo profesinį prestižą vertina esantį žemu, aplinkiniai mano priešingai; rekomenduojančių asmenų skaičius studijuoti ar nestudijuoti vargonų specialybę skirtumas yra nedidelis.

IŠVADOS

1. Remiantis literatūra ir šaltiniais nustatyta, kad sociologijos mokslo apibrėžimų ir kategorijų yra daug. Dažniausiai aptariamos kategorijos yra: kultūros sociologija, aplinkos sociologija, visuomenės sociologija, socialinė stratifikacija bei darbo sociologija. Tačiau identifikuota, jog Lietuvos vargonininko socialinei padėčiai analizuoti aktualiausios yra kultūros sociologija, socialinė stratifikacija (išsimokslinimas, profesijos prestižas, pajamos) bei darbo sociologija. Ši identifikacija tapo pagrindiniu įrankiu analizuojant kokybinio tyrimo metu gautus rezultatus.
2. Apžvelgus XIX – XX a. vargonininko profesinio rengimo raidą identifikuota, kad Lietuvos vargonų menas perėjo keletą etapų: 1) XIX amžiaus pirmieji dešimtmečiai, kai S. Moniuszko vargonavo Šv. Jonų bažnyčioje ir rūpinosi bažnytinio muzikinio repertuaro plėtra bei muzikų profesiniu rengimu; 2) Tautinio atgimimo laikotarpis, kai vargonininkai Juozas Kalvaitis vadovavo Rietavo dvaro mokyklai; Jonas Kumetis – vargonininkavo Veliuonos valsčiuje, Rudolfas Liehmannas – nuo 1883 m. vadovavo Rokiškio dvaro mokyklai – tuo metu tai buvo geriausia dvaro mokykla rengianti vargonininkus; 3) Juozo Naujalio sugrįžimas į Lietuvą. Tuomet jis įkūrė savo vardo vargonininkų mokyklą, kuri neturėjo aiškaus pavadinimo (*Naujalio mokykla, Naujalio kursai* ir pan.); norėdamas šią veiklą įteisinti oficialiai suorganizavo Šv. Grigaliaus vargonininkų draugiją; po to Kaune įsteigė valstybės muzikos mokyklą / Kauno muzikos mokyklą; 4) Valstybės muzikos mokyklai suteiktas konservatorijos vardas, kuriai vadovavo Juozas Gruodis, o vargonų skyriuje kartu dirbo vargonininkai Jonas Žukas, Aleksandras Kačanauskas, Zigmas Aleksandravičius; 1945 m. valstybinė konservatorija buvo pervadinta į Vilniaus konservatoriją; 5) Naują vargonų meno klestėjimo etapą pradėjo į Lietuvą sugrįžęs Leopoldas Digrys, 1962 m. oficialiai atkūręs vargonų klasę. 6) 2022 m. kovo mėnesį smarkiai sumažėjus vargonų specialybės studentų skaičiui – Vargonų ir klavesino katedra perorganizuota į Fortepijono ir vargonų katedrą.
3. Aptarus Lietuvos vargonininkų socialines refleksijas XIX – XX a. sandūroje nustatyta, kad padėties būta sudėtingos. Vargonininkams tekęs didelis kiekis įsipareigojimų neatitiko jų atlygio ir dažnu atveju pastariesiems reikėjo dirbti su profesija nesusijusius darbus. Tačiau socialinei padėčiai gerinti atsirasdavo viena inicijuojanti jėga (asmuo). Viena ryškiausių vargonų meno pamatinių figūrų J. Naujalis, anuometinės socialines vargonininko problemas

drąsiai išsakė vargonininkų draugijų suvažiavimuose, leidžiamoje muzikinėje spaudoje. Jo įsteigta Šv. Cecilijos vargonininkų draugija padėjo vargonininkams surasti darbo vietą. J. Naujalis aktyviai organizavo kursus bei steigė mokyklas siekdamas pakelti profesionalų vargonininkų rengimo lygį, kuriuose buvo mokoma daug disciplinų ir mokiniams keliama aukšti reikalavimai. Vėliau J. Gruodis rūpinosi gera vargonų studijų bei instrumentų kokybe. Vargonininkai, nepaisydami sudėtingų karo aplinkybių aktyviai bendradarbiavo su užsienio mokyklomis, sėmėsi patirties, ieškojo vargonų muzikos literatūros. Po virš dešimtmetį trukusios pertraukos Lietuvos vargonų meno sklaida ir profesinis rengimas suklestėjo į šalį grįžus L. Digriui, kuris organizavo daug vargonų muzikos koncertų, festivalių, inicijavo naujų vargonų statybą ir esamų restauravimą, inspiravo savo amžininkus kompozitorius rašyti muziką vargonams.

4. Remiantis autorės parengtu publikacijų ciklu *Vargonininko ananta* ir tiriant Lietuvos vargonininkų socialinę padėtį pagal tris sociologijos mokslo kategorija nustatyta, kad:

- **Kultūros sociologija:** vargonininko santykis su religija ir tikėjimu yra asmeninis žmogaus pasirinkimas; Lietuvoje neturime diecezinės Liturgijos ir sakralinės muzikos komisijos, kuri tikrintų ir tvirtintų vargonų muzikinio repertuaro kompetenciją ir tinkamumą atlikti bažnyčios erdvėje; pastebimas edukacinių vargonų meno renginių mažesniuose Lietuvos miestuose ir rajonuose trūkumas; stokojama muzikos / meno įstaigų, kurios teiktų vargonų dalyko ar fakultatyvo galimybę.
- **Socialinė stratifikacija:** didžioji dalis respondentų yra kvalifikuoti, aukštuosius mokslus baigę vargonų specialistai; Lietuvos vargonų specialybės mokslo kokybė arba dėstytojų profesionalumas yra pakankamai kompetentingi, didžioji dalis respondentų studijas pasirinko išskirtinai mūsų šalyje; studijų patirtys svetur vargonininkams suteikė daugiau profesinių galimybių: studijoms priklausančių disciplinų kompleksiskumas, prieigos prie įvairių epochų ir stilistikų vargonų. Taip pat stinga vargonų specialybės dėstytojų pagalbos ap(s)ibrėžiant ateities perspektyvas norintiems studijuoti vargonų atlikimo meną; vargonininko kaip profesijos vertinimas aplinkinių atžvilgiu gali būti įvairus – priklausantis nuo vertintojo išsilavinimo; galimybė Lietuvos vargonininkams įsitraukti į visuomenės veiklos struktūras yra, tačiau reikalingas pačių iniciatyvumas. Beigi, didžioji dauguma vargonininkų greta dirba kitus, su vargonų meno veikla nesusijusius

darbus; Bažnyčios hierarchai vargonininkams skiria nedidelę dalį Bažnyčios gaunamų lėšų ir dažnu atveju vargonininko pajamos tiesiogiai priklauso jo santykio su Bažnyčios hierarchais.

- **Darbo sociologija:** bažnyčios vargonininko darbas kelia nemažai įsipareigojimų ir atsakomybės; koncertuojančio vargonininko darbo pobūdis intensyvus ir reikalaujantis paties atlikėjo iniciatyvumo; vargonų intonatoriaus darbas reikalauja ilgų darbo valandų dirbtuvėse ir daug laiko kelionėms po Lietuvą.

5. Atlikus kiekybinį tyrimą įvertinta, kad didžioji dalis Lietuvos vargonininkų – moterys; pagal vargonininko veiklos pobūdį šalyje daugiausiai turime bažnyčios vargonininkų, kurių daugelis nėra įdarbinti oficialiai; bet kokio veiklos pobūdžio vargonininkai negauna oraus atlygio, tad pagrečiui dirba su vargonų menų nesusijusius darbus; siektinas didesnis iniciatyvumas vargonų edukacinėje veikloje; aplinkiniai vargonininko profesijos prestižą laiko aukštu; didesnė procentinė dalis rekomenduoja jaunimui studijuoti vargonų specialybę, tačiau pataria tai daryti ne Lietuvoje; trūksta mokinčių / dėstančių profesijos atstovų; bažnyčios vargonininko atlyginimo „į rankas“ (toliau taip pat) skalė svyruoja 0-700 eur per mėnesį, koncertuojančių vargonininkų metinis honoraras už apytiksliai 10 koncertų – 0-700 eur, vargonų specialybę mokantys / dėstantys per mėnesį gauna 0-300 eur, o Lietuvos vargonų statytojų / restauratorių / intonatorių mėnesinis atlygis itin nepastovus – 0-1000 eur.

Taigi **hipotezė**, kad neįtvirtintas socialinis vargonininkų statusas Lietuvoje menkina vargonų meno profesinę kokybę, sklaidą ir perspektyvas šalyje **pasitvirtino**.

Rekomendacijos:

1. Autorė Bažnyčios hierarchams rekomenduoja aptarti diecezinės Liturgijos ir sakralinės muzikos komisijos Lietuvoje reikalingumą ir, galbūt, įsteigimą.
2. Autorė rekomenduoja muzikos / meno įstaigoms aptarti vargonų specialybės ar fakultatyvo įvedimo galimybę.
3. Autorė rekomenduoja Lietuvos vargonininkams imtis didesnės iniciatyvos edukaciniuose vargonų meno projektuose mažesniuose Lietuvos miestuose ir rajonuose.
4. Autorė Lietuvos vargonų statytojams / restauratoriams / intonatoriams rekomenduoja entuziastingiau užsiimti Lietuvos vargonų kokybės gerinimu.

5. Įvykdžius šiuos punktus, galima kreiptis į Bažnyčios hierarchus prašant sekti Vakarų Europos pavyzdžiu ir pagal vargonininko išsilavinimo lygį skirti jam atitinkamas pajamas bei pasirašyti oficialią darbo sutartį.

SANTRUMPOS

LEU – Lietuvos edukologijos universitetas.

LLMA – Lietuvos literatūros ir meno archyvas.

LMTA – Lietuvos muzikos ir teatro akademija.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Ambrazas, A. J. *Lietuvos muzikos istorija, II knyga, Nepriklausomybės metai, 1918-1940*. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2009.

Apžvalga. *Muzikos barai*. 1939, Nr. 11, p. 304. Prieiga per internetą <https://www.dropbox.com/s/xdyc6ryxf8t03ct/MB%201939m%20Nr11%20is.pdf> žiūrėta [2022.01.03].

Bakučionis, T. J. *Žuko jaunųjų vargonininkų konkursas – tradicijos perspektyva Marijampolėje*. Vilnius: www.vargonai.lt, 2008. Prieiga per internetą http://www.vargonai.lt/rec_bakucionis_jz2008.htm [žiūrėta 2022.02.09].

Budzinauskienė, L. XIX a. bažnytinės muzikos žanrai Lietuvoje: identifikacijos, sąveikos ir kaita. *Menotyra*. Vilnius: Lietuvos mokslų akademija, 2013, Nr. 3, p. 207-220.

Budzinauskienė, L. Stanisława Moniuszko Vilniaus laikotarpio bažnytinė kūryba. I dalis: bendra apžvalga, giesmės ir kūriniai vargonams. *Menotyra*. Vilnius: Lietuvos mokslų akademija, 2011, T. 18, Nr. 3, p. 214-226.

Budzinauskienė, L. *Vilniaus katedros kapela: veikla, personalijos, repertuaras XIX amžiuje*. Vilnius: Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2021.

Dieviškojo kulto kongregacija. Roma, Elektroninių išteklių sistema, EIS.katalikai.lt, 1987. Prieiga per internetą https://eis.katalikai.lt/vb/romos_kurijs/kongregacijos/dkst/1987-11-05_koncertai-baznyciose [žiūrėta 2022.02.09].

Donskis, L. Kultūra. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/kultura-2/> [žiūrėta 2021.10.19].

Drupaitė, S. *Lietuvos katalikų bažnyčios padėtis socialinėje erdvėje*. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos leidykla, 2004.

Ekspertų grupė. *Sociologijos studijų krypties aprašas*. Vilnius: 2014. Prieiga per internetą https://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Kokybės%20užtikrinimas/krypciu_aprasai/Sociologijos_aprasas.pdf [žiūrėta 2021.10.18].

Garalevičius, J. Vargonininkai-mokytojai. *Šaltinis*. 1907, Nr. 32., p. 497-498.

Gudelytė-Lasman, K. Religija. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/religija/> [žiūrėta 2022.01.03].

Gučas, R. *Lietuvos vargonai*. Vilnius: Petro ofsetas, 2009.

Iš vargonų istorijos Lietuvoje. Parengė LMTA Vargonų ir klavesino katedros pedagogai. Prieiga per internetą <https://lmta.lt/lt/fakultetas/muzikos-fakultetas/vargonu-ir-klavesino-katedra/veiklair-istorija/> [žiūrėta 2022.01.04].

Job. *Cambridge Dictionary*. Prieiga per internetą <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/job> [žiūrėta 2021.10.25].

Jonuškienė, R. *Festivalis pripildė kasdienybę slėpininga žvaigždžių šviesa*. Kaunas: Krikščioniškos minties, kultūros ir visuomenės laikraštis *XXI amžius*, 2002, Nr. 80, (1087). Prieiga per internetą http://www.xxiamzius.lt/archyvas/xxiamzius/20021023/kult_01.html [žiūrėta 2022.01.04].

Juodpusis, V. Leopoldas Mykolas Digrys. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/leopoldas-mykolas-digrys/> [žiūrėta 2022.01.04].

Jurkštas, V. P. Rudolfo Lymano biografijos bruožai. *Muzika*. 1984, Nr. 4, p. 96-104.

Juškienė, S. *Čekų muzikas, pedagogas, vargonininkas Rudolfas Lymanas*. Rokiškis: Panevėžio kolegijos Rokiškio filialas, 2004.

Karaška, A. „Muzikos aidai“. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/muzikos-aidai/> [žiūrėta 2022.01.03].

Kučinskaitė, R. *Sociologo profesijos įvaizdis. (LEU akademinės bendruomenės atvejis)*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universitetas, 2012.

Labanauskas, L. Sociologija. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/sociologija/> [žiūrėta 2021.10.18].

Landsbergytė, J. Vargonininkų mokymas tarpukario Lietuvoje ir jo ištakos. *Menotyra*, 1998, Nr. 4, p. 69-76.

Landsbergytė, J. *Vargonų muzika Lietuvoje XX a.* Vilnius: Kronta, 2008.

Laužackas, R. *Profesinio rengimo metodologija: monografija*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 2005.

Marcinkevičius, P. Vargonininkų ir muzikų sekcija. *Muzikos aidai*, 1926, Nr. 3-6, p. 56-58.

Matakaitė, S. Religijos sociologija. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/religijos-sociologija/> [žiūrėta 2022.01.04].

Matulionis, A. V. *Sociologija*. Vilnius: Homo liber, 2002.

Matulionis, A. V. Socialinė stratifikacija. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/socialine-stratifikacija/> [žiūrėta 2021.10.24].

Misija. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/misija-1/> [žiūrėta 2021.10.21].

Mokyklos. *Lietuvos muzikų sąjunga*. Prieiga per internetą <https://www.muzikusajunga.lt/mokyklos> [žiūrėta 2022.02.05].

Narbutienė, O. J. Naujalis. *Straipsniai, laiškai, dokumentai. Amžininkų atsiminimai. Straipsniai apie kūrybą*. Vilnius: Vaga, 1968.

Narbutienė, O. Juozas Naujalis. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/juozas-naujalis/> [žiūrėta 2021.12.21].

Narbutienė, O. Kada įkurta J. Naujaliao vargonininkų mokykla? *Literatūra ir menas*, 1988 m. gegužės 28, p. 16.

Pajamos. *Investopedia*. Prieiga per internetą <https://www.investopedia.com/terms/i/income.asp> [žiūrėta 2021.10.25].

Palionytė-Banevičienė, D. *Lietuvos muzikos istorija, I knyga, Tautinio atgimimo metai (1883-1918)*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2002.

Pašaukimas. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/pasaukimas/> [žiūrėta 2021.10.21].

Prestige. *Collins Online English Dictionary*. Prieiga per internetą <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/prestige> [žiūrėta 2021.10.24].

Profession. *Australian Council of Professions*, 2003. Prieiga per internetą <https://www.professions.org.au/what-is-a-professional/> [žiūrėta 2021.10.21].

„Rūta“. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/ruta3/> [žiūrėta 2021.12.20].

Senasis muzikos židinys Rokiškyje. *mm.rokiskis.lm.lt*. Prieiga per internetą <https://mm.rokiskis.lm.lt/mokyklos-istorija/> [žiūrėta 2022.04.28].

Sikorskas, V. *Kun. dr. Vilius Sikorskas. Sakralinės muzikos takais*. Vilnius: Bernardinai.lt, 2013. Prieiga per internetą <https://www.bernardinai.lt/2013-01-18-kun-dr-vilius-sikorskas-sakralines-muzikos-takais/> [žiūrėta 2022.02.12].

Šatavičiūtė, L. Dailė. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/daile/> [žiūrėta 2021.12.20].

Šeduikytė–Korienė, E. Aukštojo muzikos mokslo padėtis Lietuvoje Antrojo pasaulinio karo metais: politiniai ir sociokultūriniai veiksniai. *Ars et Praxis*, 2013, Nr. 1, p. 31-43.

Šeduikytė–Korienė, E. Daugiaplanė Katalikų Bažnyčios vargonininko profesija: tradicijų pastovumas ir kaita. *SOTER*, 2014, nr. 51(79), p. 75-88.

Šeduikytė–Korienė, E. *Lietuvos vargonų menas. XIX a. pabaiga – XX a. pirmoji pusė*. Vilnius, Lietuvos muzikos ir teatro akademija, 2012.

Vainauskienė, T. Vilniaus konservatorijos formavimasis ir raida 1940–1949 metais. *Menotyra*. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos Leidybos skyrius, 2003, Nr. 1, p. 43-50.

Vanagas, V. Antanas Juška. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/antanas-juška/> [žiūrėta 2021.12.19].

Vilimas, J. Cecilianizmas. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. Prieiga per internetą <https://www.vle.lt/straipsnis/cecilianizmas/> [žiūrėta 2021.12.21].

Zašauskaitė, R. *Žmogaus santykis su sakraline muzika ir raiškos savastis: pagal Vilniaus katalikiškų parapijų vargonininkų bei IX–XII klasių mokinių patirtį*. Vilnius: Vilniaus Pedagoginis universitetas, 2011.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

J. Banaičio įsakymas. *LLMA*, f. 109, ap. 1, b. 76, 1. 11.

Kauno konservatorijos raštas Švietimo vadybai (dėl elektros naudojimo vargonams). Kaunas, 1943 sausio 18. *LLMA*, f. 84, ap. 5, b. 13.

Konservatorijos statuso projektas, 1925. *LLMA*, f. 84, ap. 1, b. 2.

N. Martinonio raštas Kultūros reikalų departamentui. 1937. *LLMA*, f. 89, ap. 1, b. 243.

Z. Aleksandravičiaus atsakymas į L. Roizmano laišką. *LLMA*, f. 56, ap. 1, b. 2.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1. Interviu su vargonininkais sąrašas

1. Tomas Bakučionis (g. 1964). Interviu publikuotas internetinėje *Lietuvos muzikų sąjungos* svetainėje, 2021.06.28. <https://www.muzikusajunga.lt/naujiena/vargonininko-ananta-tomas-bakucionis>
2. Jurgita Kazakevičiūtė (g. 1975). Interviu publikuotas internetinėje *Lietuvos muzikų sąjungos* svetainėje, 2021.10.06. <https://www.muzikusajunga.lt/naujiena/vargonininko-ananta-jurgita-kazakeviciute>
3. Virginija Survilaitė (g. 1952). Interviu publikuotas internetinėje *Lietuvos muzikų sąjungos* svetainėje, 2022.02.03. <https://www.muzikusajunga.lt/naujiena/vargonininko-ananta-virginija-survilaite>
4. Bernardas Vasiliauskas²¹ (1938-2022). Interviu publikuotas kultūros savaitraščio *7md* internetinėje svetainėje, 2022.02.23. <https://www.7md.lt/muzika/2022-02-25/Gydes-siela>
5. Karolina Juodelytė (g. 1990). Interviu publikuotas kultūros savaitraščio *7md* internetinėje svetainėje, 2022.03.25. <https://www.7md.lt/muzika/2022-03-25/Vargonai--mano-instrumentas>
6. Eglė Rudokaitė (g. 1998). Interviu data 2021.10.06. Parengta publikacija perduota redakcijai.
7. Dvilė Savickaitė (g. 1978). Interviu data 2021.11.05. Parengta publikacija perduota redakcijai.
8. Vilimas Norkūnas (g. 1981). Interviu data 2021.11.10. Parengta publikacija perduota redakcijai.
9. Aušra Motuzaitė-Pinkevičienė ir Vidas Pinkevičius (g. 1976). Interviu data 2021. 11. 17. Parengta publikacija perduota redakcijai.
10. Alicja Dacevič (g. 1975). Interviu data 2021.11.11.
11. Danutė Kalavinskaitė (g. 1967). Interviu data 2021.12.23.

²¹ Pabrėžiama, kad tolimesni publikacijų ciklo *Vargonininko ananta* interviu pavadinimai bus keičiami, nes pastarasis pavadinimas buvo muzikos meno ir mokslo žurnalo *Muzikos barai* prerogatyva, o pokalbius vėliau nutarta viešinti bendradarbiaujant su kultūros savaitraščiu *7md*.

Priedas Nr. 2. Publikacijų ciklas *Vargonininko ananta*²²

1. Vargonininko ananta: Tomas Bakučionis

Interviu pradžioje, vargonininkas Tomas Bakučionis išreiškė džiaugsmą bažnyčios rektoriaus Tėvo Jurgio iniciatyva įsigyjant vargonus ir mintimi gėrėtis instrumento skambesiu ne tik Šv. Mišių metu. Tad antradieniais, po vakarinių apeigų, Išganytojo bažnyčios bendruomenė kviečiama į vargonų muzikos vakarus.

Pasirinkimo kryžkelėje

– Jūsų muzikinio kelio pradžia biografiškai siejama su Nacionaline M. K. Čiurlionio menų mokykla. Galbūt būta ir ankstesnių, būsimo muziko užuomazgų?

– Dar labai ankstyvoje vaikystėje pasižymėjau skardžiu balsu, labai gera klausa ir dainuodavau tuometinius, 1968-1969-ųjų, per radiją skambėjusius šlagerius. Pamenu, su tėvais vasarodavome prie Siesarčio ežero, tad mamos pasakojimu – aidėdavo visas vandens telkinys. Mano tėvai nebuvo muzikai, jie – teisininkai. Tačiau mama paauglystėje-jaunystėje mokėsi Šiauliuose, dainininko Jono Byros įkurtoje muzikos mokykloje, fortepijono klasėje. Tuo jos muzikiniai mokslai ir užsibaigė. Tačiau ilgus metus, mūsų namuose susirinkusiems svečiams, antikvariniu, tarpukario laikotarpiu, Berlyno manufaktūros pianinu mama skambindavo F. Šopeno valsą e-moll. Pradžioje tėveliai svarstė ar leisti mane į tuometinę Vilniaus pirmąją vaikų muzikos mokyklą (dabar Balio Dvariono dešimtmetė muzikos mokykla), ar į M. K. Čiurlionio meno mokyklą. Tačiau logistiniais sumetimais, kad bendras ir muzikinis mokymas vyktų vienoje vietoje, įstojau į pastarąją. Mokykloje mokiausi penkerius metus, fortepijono specialybę, pas dabartinį muzikologą Edmundą Gedgaudą, bet anuo metu jis dėstė fortepijoną. Per jo pamokas sėdėdavau išsižiojęs, nes gaudavau milžinišką intelektinės informacijos krūvį. Man pradinukui tai atrodė neišsemiamas žinių kosmosas. E. Gedgaudas – be galo gilus žmogus, tikras muzikos filosofas.

– Vėliau tris metus mokėtės Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetėje muzikos mokykloje.

– Taip. Tikriausiai neskyriau per daug dėmesio grojimui, tad perėjau mokytis čia. Tačiau dar mokantis B. Dvariono muzikos mokykloje įvyko kažkoks lūžis, tad nusprendžiau, kad noriu įgyti muzikinį vidurinio mokslo diplomą ir įstojau į Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos aukštesniąją muzikos mokyklą (dabar – konservatorija).

– Palyginkite mokslą nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje ir Vilniaus J. Tallat-Kelpšos konservatorijoje.

²² Čia ir kituose interviu pabrėžiama, kad pateiktas originalas gali skirtis nuo paviesto varianto – dėl redakcinių sumetimų.

– Pastarojoje mokymas buvo šiek tiek laisvesnis. Tais laikais „Kelpšoje“ vyravo bohemiška atmosfera. Vienu metu, mama dėl manes kiek nerimavo, nes būdavo įvairių nuėjimų į kavines. O žinote, senamiestis, gyvenimas verda, pagundų daug... Tallat-Kelpšoje mokiausi Virginijos Domeikaitės klasėje, ji pati buvusi prof. Balio Dvariono ir prof. Aldonos Dvarionienės mokinė. Mano dėstytoja Virginija Domeikaitė nuo pat pirmo kurso stengėsi mane rimtai nuteikti ir įkvėpti mokymuisi. Teko dalyvauti respublikiniuose jaunųjų pianistų konkursuose ir užimti prizines vietas, tad laurai buvo patvirtinimas, kad tikrai privalau žengti muzikiniu keliu. Nors pamenu, nelaikiau savęs konkursiniu muzikantu, man konkuravimas buvo svetimas dalykas. Tai per daug varžė ir riboję, norėjosi groti kūrinius ne tik pagal programą.

– ***Mokyklos baigimas – vienas sudėtingiausių pasirinkimo laikotarpių, kurį dažnai lydi klausimas „O kas toliau?“ Ar buvote tvirtai apsisprendę studijuoti konkrečią specialybę?***

– Taip, jau buvau apsisprendęs. Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, tuometinėje Lietuvos Valstybinėje konservatorijoje studijavau fortepijoną prof. Kęstučio Grybausko klasėje, kuris buvo Stasio Vainiūno mokinys. Pagrečiui lankiau vargonų fakultatyvą Virginijos Survilaitės klasėje, o būdamas trečiame fortepijono kurse įstojau į prof. Leopoldo Digrio vargonų specialybės klasę. Šalia fortepijono ir vargonų studijų lankiau ir klavesino fakultatyvą pas prof. Virginiją Dapkutę - Palšauskienę. Pastaruoju instrumentu susidomėjau dar paauglystėje, nes namų fonotekoje turėjome nemažą klasikinės muzikos vinilo plokštelių kolekciją, tarp kurių buvo klavesinu atliekamos baroko muzikos, kurią labai mėgdavau klausytis. Vienas draugas papasakojo, kad iš fortepijono labai lengvai galima padaryti klavesiną, reikia tik į plaktukus vadinamas „knopkutes“ įsegti. Skambėjo gal ir panašiai kaip klavesinas, bet mama vaikščiojo susiėmusi už galvos, manydama, kad sugadinau instrumentą. Jau studijų metais groti klavesinu paskatino ir mano buvęs mokytojas Edmundas Gedgaudas. Maždaug antrame kurse grojau vien tik J. S. Bacho muzikos koncertą (pusę rečitalio). Po vieno iš koncertų, į užkulsius atėjo E. Gedgaudas ir sako: „Žinai, tu labai klavesiniškai groji fortepijonu.“ Po šios paskatos ir pradėjau rimčiau lankyti klavesino pamokas. Labai džiugu, kad mano fortepijono profesorius K. Grybauskas toleravo ir skatino mokymąsi groti kitais instrumentais. Taigi po penkerių metų ištisinių studijų, įgijau fortepijono, o dar po dviejų metų - vargonų diplomą. Su džiaugsmu prisimenu savo studijų bendramokslis - taip pat vargonininkę Dianą Sokolovą – Encienę (koncertuojanti ir dabar), kuri taip pat baigė prof. Leopoldo Digrio vargonų klasę ir dabartinį džiazą pianistą Egidijų Buožį, kuris taip pat studijavo prof. K. Grybausko klasėje.

– ***Vėliau susiorganizavote postudijines studijas Štutgarde, Vokietijoje.***

– Nors tai buvo vos keli metai stažuotės vargonų ir klavesino atlikimo mene, tačiau išmokau labai daug, to ko negalėjau išmokti Lietuvoje – čia kalbu apie baroko klavyrinę muziką. Iš Vakarų į Lietuvą tik pradėjo skverbtis barokinio atlikimo interpretacijos, o Vokietijoje jau buvo susiformavusios baroko muzikos atlikimo tradicijos. Autentiško klavyrinės muzikos interpretavimo mokiausi prof. Lugerio Lohmanno vargonų ir prof. Jono Laukviko klavesino klasėse. Beje, tuo metu postudijinėse studijose Štutgarde nereikėjo rašyti mokslinių darbų, tad galėjau pasišvęsti atlikimo menui. Taigi, pabaigęs įgijau klavesino specialybės meno magistro laipsnį.

– *Jums buvo artimesnė lietuvių ar vokiečių Mokykla?*

- Lietuvoje įgijau pagrindus, bet Vokietijoje įvyko mano asmeninis meno ir kultūros virsmas, išsilaivinau iš kultūrinių gniaužtų, kuriuos patyrėme okupacijos laikotarpiu. Nemažai žymių Lietuvos fortepijono pedagogų buvo vienaip ar kitaip susiję su studijomis Maskvos konservatorijoje, tad mūsų mokykla buvo veikiau persmelkta romantinės tradicijos. Taigi anuo metu geriausias variantas buvo stažuotis Čekijoje arba Vokietijoje. Žvelgiant Lietuvos mastu – apmaudu, kad neturėjome net vakarietiškos barokinių instrumentų bazės. Vieninteliai originalūs, barokiniai, Šv. Dvasios bažnyčios vargonai, pastatyti XVIII a. antroje pusėje Adamo Gottlobo Casparini iki šiol nesutvarkyti.

Dar paminėčiau ir Vilniaus evangelikų liuteronų bei Šv. Jonų bažnyčių barokinius-neobarokinius vargonus. Geri neo-barokinio stiliaus instrumentai yra Vilniaus Arkikatedroje bei Šv. Kazimiero bažnyčioje. Tačiau žvelgdami kokius instrumentus turi, pavyzdžiui Prancūzija..., tai – mums nepasiekiamas kosmosas. Beje, aš pats save laikyčiau „frankofilu“. Labai mėgstu prancūzų kompozitorių muziką. Kalbu ne tik apie mums gerai pažįstamus C. Debussy ar M. Ravelį, O. Messiaeną bet ir baroko kompozitorių kūrybą. Deja, bet prancūzų baroko vargonų muzikos atlikimas Lietuvoje sudėtingas. Mūsų instrumentai neturi tinkamų liežuvėlių registrų ir balsų dispozicijos, kuri reikalinga minėtai muzikai. Tačiau lygindamas, kokia vargonų situacija buvo Lietuvoje 1990-aisiais, kai baigiau vargonų studijas ir dabar – kaip diena ir naktis. Buvome labai užspausti. Net baigiamąjį valstybinį egzaminą grojome tuometinėje Mažojoje baroko salėje (dabar Vilniaus Šv. Kryžiaus bažnyčia). Ten anuomet stovėjo čekų Rieger-Kloss manufaktūros, dviejų manualų, 18-os registrų vargonai (dabar jie yra Rotušėje ir tragiškos būklės). Tad įsivaizduokite, tokiu instrumentu groti baigiamąjį egzaminą...

– *Kaip sekėsi?*

- Žvelgiant į bendrą europinį kontekstą tai buvo absoliutus skurdas. Jei papasakodavome kolegoms vokiečiams apie šį egzaminą, jie suglumę klausdavo: „Kaip? Kas? Kodėl?“

– *Kalbame apie Jūsų studijų metus. Kokie buvo tuometiniai tikslai, svajonės?*

- Svajojau ateitį sieti su klavesinu ir vargonais, mat pianistų, kaip ir dabar, buvo labai daug. Taigi alternatyviai įvaldžius klavesiną ar vargonus buvo bent teorinės galimybės platesnei koncertinei veiklai. Jau bebaigiant studijas akademijoje, su draugais susibūrėme į barokinį repertuarą atliekantį kamerinį ansamblį „Atrium“. Idėją įgyvendinti paskatino šviesios atminties, mano kamerinio ansamblio dėstytojas, kompozitorius Julius Andrejevas, kuris buvo puikus pianistas, nepriekaištingai valdęs ir klavesiną. Jis – vienas šviesiausių prisiminimų mano studijų karjeroje. Iš Juliaus Andrejevo gavau daug naudingų pradmenų kameriniam muzikavimui. Jaunystėje pats J. Andrejevas grojo klavesinu Lietuvos nacionalinės filharmonijos kameriniame ansamblyje „Musica humana“, tad ir mane su draugais paskatino eiti panašiu keliu.

Mūsų suburtą ansamblį „Atrium” sudarė fleita, smuikas, basso continuo (klavesinas, violončelė). Priklausomai nuo repertuaro, kartais prisijungdavo obojus, fagotas, antra fleita ar smuikas. „Atrium” buvo šaunių muzikantų grupė, muzikavusi apie 10-imt metų. Visus mielai prisimenu: Darius Gedvilas, Šarūnas Kačiūnas, Gintaras Lukoševičius, Ingrida Kaunaitė, Ieva Sipaitytė, Vaida Paukštienė, Vidas Lubauskas, Vytenis Giknius, Zbignevas Levickis, Eugenija Budzilo. Labai gaila, bet vėliau gyvenimas įvedė savų korekcijų – kolegos dirbo orkestruose, tad nelabai likdavo laiko koncertinei veiklai su kameriniu ansambliu. Vėliau sekė klavesino rečitalių metai, 2000-2001-ieji. Rengiau įvairius koncertinius projektus, tame tarpe Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje klavesinu atlikau J. S. Bacho „Goldbergo variacijas”, tuo metu bendradarbiauau ir su Lietuvos kameriniu orkestru - teko skambinti ir basso continuo, ir solines klavesino bei vargonų partijas. Sekančiais, 2002aisiais metais, su smuikininke Ingrida Armonaitė grojome visas šešias J. S. Bacho sonatas smuikui ir klavesinui. Po to nuskambėjo dar keletas mano solinių koncertų griežiant Šv. Kazimiero bažnyčios vargonais ir koncertų turas su Šv. Kristoforo orkestru.

– Ar galima teigti, kad Jūsų atlikėjiškas interesas – senoji muzika?

- Tikrai taip. Nepaprastai daug dalykų randu senojoje muzikoje ir dar tikrai daug rasiu, nes tai yra kosminio dydžio repertuaras. Esu įsitikinęs, kad geriausiai vargonų pirmą prigimtį ir instrumento koncepciją atskleidžia būtent baroko muzika. Neteigiu, kad kitose epochose nebuvo sukurtos vertingos muzikos. Labai mėgstu didžiuosius prancūzų vargonų simfonistus: Ch. M. Widorą, L. Vierną. Jų muzika – kažkas fantastiško, tai nuostabi dalis vargonų repertuare. Romantizmo epochoje keitėsi instrumentai, jų dispozicijos, taigi natūralu, kad orkestrinio simfonizmo principus buvo stengiamasi perkelti ir į vargonus. XX a. ir šiuolaikiniame repertuare taip pat randu labai įdomios muzikos, tačiau esame šiek tiek ribojami Asociacijos „LATGA” apmokestinimu. Suprantu, kad kūrinių autoriai privalo gauti atlygį už jų kūrinių viešą atlikimą, tai yra visiškai normalu ir civilizuota. Tačiau, kai finansavimas mūsų kultūros srityje yra toks koks yra šiai dienai ir kol Kultūros taryba finansuoja taip, o ne kitaip – esame priversti ieškoti kompromisinių variantų ir atlikti senesnių epochų repertuarą. Pridurčiau, kad repertuaras taikomas ir pagal konkrečius vargonus. Šioje vietoje visada prisimenu prof. L. Digrio pasakytą frazę: „Vargonininkas, tai - prizmė tarp vargonų, kompozitoriaus ir kompozitoriaus epochos stilistinių bei estetinių vertybių. Tuos tris spindulius vargonininkas turi sugerti ir „laužti” prizmėje – interpretuoti.” Manau, kad čia ir slypi visa vargonų atlikimo meno kvintesencija.

Vargonai ir religijos filosofija

- ***Jei finansinis klausimas būtų išspręstas, ar repertuaras keistųsi atsižvelgiant, į dažnu atveju, gerokai konservatyvias kunigų pažiūras?***
- Kiekvienas kunigas šiuo požiūriu labai skirtingas. Žinoma, yra tam tikrų „cenzūros“ dalykų ir visada yra pageidautina liturgijai artima arba religinio-filosofinio plano muzika. Pavyzdžiui, baroko muzika susijusi su bažnyčia, tad yra pilnai toleruojama vos su keliomis išimtimis. Galiu pasidžiaugti, kad brolių joanitų bendruomenė į šiuolaikinės muzikos atlikimą žiūri labai teigiamai.

Visi broliai, o ypač rektorius, Tėvas Jurgis, kultūros atžvilgiu yra labai pozityviai nusiteikę. Pastarasis man ne kartą akcentavo, kad bendruomenės interesas – plati kultūrinė veikla Vilniaus Išganytojo bažnyčioje ir aplink Šv. Jono kongregacijos Vilniaus vienuolyną. Net ir istoriškai žvelgiant vienuolynai visada buvo didžiausi mokslo ir kultūros centrai, kur vykdavo moksliniai tyrinėjimai bei aktyvus kultūrinis gyvenimas. Taigi manau, kad muzika ir religiniai įsitikinimai vienas kitam netrukdo. Klausimas – ar dažnai bažnyčios erdvėje yra pristatoma nauja poezijos knyga? Atsakymas – turbūt ne taip jau ir dažnai. Štai Išganytojo bažnyčioje, visai neseniai buvo pristatyta aktorės Dalios Morozovaitės poezijos knyga „Lytėjimas“. Žinoma, autorės poetiniame turinyje randame ezoterikos ar religinės filosofijos, bet knygoje tikrai nekalbama vien apie tai. Taigi man šios bažnyčios erdvė, ši brolija ir bendruomenė yra labai gražus atradimas gyvenime.

– Netikintis Dievu ir nesilaikantis religinių dogmų vargonininkas – nuodemė?

– Ne, aš taip nemanau. Santykis su Viešpačiu, mano supratimu, yra labai individualus dalykas. Tikėjimas pasireiškia labai įvairiomis formomis – bažnyčia, religinė bendruomenė, dalyvavimas bendruomenės veikloje. Vienas kunigas man yra sakęs: „Bažnyčioje yra dvi šventos vietos – altorius ir vargonai.“ Tad jeigu groji šiuo instrumentu, manau, negali būti abejingas tikėjimui.

– Tačiau yra vargonininkų, kurie užsiima vien tik koncertine veikla.

– Suprantu, ką turite omenyje. Koncertuojantis vargonininkas yra tam tikra veiklos specifika, žanras, tačiau nemanau, kad toji asmenybė labai nutolusi nuo religijos. Mano nuomone, vargonai ir grojimais jais – ryšys su Tenais. Neseniai klausiausi radijo laidos. Joje kalbino žymų mūsų vargonininką Bernardą Vasiliauską, kuris pasakojo apie savo potyrį: „Vargonuojant tuščioje bažnyčioje, vakare, sutemus pajunti tikrąją jos atmosferą. Tuomet ir vargonai skamba visiškai kitaip.“ Galiu paliudyti šią mintį – tikrai ypatingas jausmas, nes pastarąjį jau patyriau vakarais grodamas Išganytojo bažnyčioje...

– Koks jausmas?

– Nežinau, nemoku apsaityti. Nepaprastai jauku, tarsi susilieji su visa bažnyčios aplinka, rodos galėčiau čia praleisti visą naktį prie vargonų...

– Jūsų subjektyvia nuomone, ar bažnyčios vargonininko pareigas galima vadinti darbu? Neretas teigia, jog tai meditacija, poilsis, duoklė Dievui.

– Tai yra darbas. Bažnyčios vargonininkui reikia įgūdžių: svarbu gerai išmanyti liturgiją, turi būti gavęs bent minimalias vokalo pamokas, nuolat treniruoti balsą. Kaip koncertuojantis vargonininkas privalo valdyti tam tikrą koncertinį repertuarą, taip bažnyčios vargonininkas – išmanyti liturgiją, valdyti tam tikrą liturginį repertuarą, žinoti bendruomenės tradicijas.

– Kuris iš trijų įvaldytų instrumentų Jums artimiausias ir kodėl?

– Vargonai. Daugiau repertuaro, galimybių, iššūkių. Neatmetu ir klavesino, bet pas mus nėra tiek daug galimybių prisiliesti prie šio instrumento, praktikuotis, ruošti programas. Priešingu atveju – prioritetas gal ir pasikeistų. Bet yra daug muzikantų, tokių kaip nyderlandietis Antonius Gerhardas

Michaelis (Toon) Koopmann'as, puikiai valdantis tiek vargonus, tiek klavesiną. Praktikoje šie instrumentai visuomet pagrečiui, nes klavesinas – mažasis vargonų brolis, o baroko laikais pedalinę klaviatūrą turintis klavesinas tarnavo kaip vargonininkų „treniruoklis“.

– Kodėl vargonai vadinami instrumentų karaliumi?

– Aš manau todėl, kad tarnauja bažnyčiai, tikėjimui, yra arčiausiai Dievo. Taip pat instrumentas pasižymi plačiausiomis spalvų, dinamikos, tembrų galimybėmis. Manau, kad karaliaus titulas vargonams priskirtas romantizmo laikais, kai prasidėjo milžiniškų instrumentų statybos – po 4-5is manualus, iki 100-o balsų dispozicijos ir pan. Beje, esu girdėjęs versiją, kad fortepijonas yra karalius, o vargonai – imperatorius.

Pedagoginiai iššūkiai

– Dirbote koncertmeisteriu Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, fortepijono mokytoju Trakų meno mokykloje, dabar vedate bendrojo fortepijono pamokas Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje. Pedagoginė veikla Jūsų pašaukimas?

– Tai ir pašaukimas, ir būdas duonai (nors ir be sviesto) užsidirbti. Man patinka pedagoginis darbas, žavų stebėti procesą kaip auga žmogus. Kai pas tave į pirmą klasę atkeliauja mokinukas ir jį „paleidi“ 12-oje, o po to dar susitinki festivaliuose, koncertuose – tai labai stiprus emocinis dalykas, kad prisidėjai prie naujo menininko virsmo. Beje, mokiniai turintys bendrojo fortepijono pamokas pasižymi didesne motyvacija groti. Nesyk pastebėjau tokį pradinių klasių mokinių fenomeną, jie sako: „Aš nenoriu groti fleita ar griežti smuiku, man geriau skambinti fortepijonu.“ Tai vyksta dėl to, kad pradinis mokymo etapas, bet kuriuo soliniu instrumentu yra sunkesnis, negu pradinis mokymas fortepijonu. Mokiniui užtenka paspausti klavišą ir jis jau skamba, tik vėliau prasideda sunkumai. Pamenu vieną M. K. Čiurlionio menų mokyklos, Amžinybėn iškeliauvusi mokytoja yra išsakiusi mintį apie pianistus: „Tegul jų klausia būna silpnesnė, bet svarbu, kad galva gerai veiktų.“

– Dažnai atliepiama, kad ne tik pedagogas moko, bet ir pats mokosi iš savo mokinių. Kokios Jūsų patirtys?

– Vienas mano buvusių mokytojų yra sakęs: „Tik pradėjus dirbti sugadinsi tris mokinius, o jau ketvirtas bus profesionalas.“ Išties, su kiekvienu mokiniu sužinome tokių profesinių paslapčių, kokių neišmokys nei viena muzikos akademija. Sunkiausia pradėti mokyti pirmokus, nes ilgą laiką vyksta pratinimasis vienas prie kito. Taip pat nemenkas iššūkis, kai mokinys ekstravertas – jis nori visko iškart, čia ir dabar. Tokiu atveju ieškau specialių mokymo metodų, kurie stipriai susieti su pedagogikos psichologija.

– Akivaizdu, kad ir dalis muzikologijos mokslo Jums nėra svetima. Rašote muzikos kritikos straipsnius.

– Man visada patiko recenzijos žanras. Dar mokyklos laikais, stebėdamas koncertą mėgdavau jį analizuoti. J. Tallat-Kelpšos konservatorijoje, muzikos literatūros dėstytoja Veronika Lapėnienė,

liepdavo mums lankyti koncertus Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje ir vesti sąsiuvinį su koncertų įspūdžiais. 1995-1996-ųjų metų tarpe pirmą kartą recenzavau koncertą ir atidaviau straipsnį „Lietuvos Ryto“, tuometinei „Mūzų malūno“ redakcijai. Nuo to karto jie pradėjo spausdinti mano darbus. Pradžioje pasirašydavau slapyvardžiu, nes jaučiausi nesmagiai recenzuodamas koncertus, tuo pačiu metu būdamas ir atlikėju. Galiausiai skaitytojai išsiaiškino kas slepiasi po slapyvardžiu ir žurnalo „Muzikos barai“ vyr. redaktorė Audronė Žigaitytė-Nekrošienė pakvietė bendradarbiauti. Nuo to laiko ir „sukuosi“ žurnalo orbitoje. Savu laiku rašydavau intensyviai, dabar jau kiek rečiau. Laikui bėgant rašymas nuvargina, išsisemia idėjos. Pajauti, kad pradedi kartotis, neberandi kūrybingų teksto išraiškų, formų. Tuomet kuriam laikui tenka padaryti pauzę.

Simpatija muzikologijai

– Kas muzikos kritikoje Jus labiausiai domina?

– Tuo laiku, kai intensyviai rašiau recenzijas, altininkė, prof. Audronė Pšibilskienė labai dėkojo už vieną jos koncerto recenziją: „Jūsų pastabos labai taiklios. Apmąsčiusi pamėginau jas įgyvendinti ir rezultatas patiko.“ Žinoma, toks atvejis – išimtis, mat Lietuva yra specifinis kraštas, kuriame visi esame pažįstami, tad daugeliui kyla baimė kritikuoti draugus. Šiuo požiūriu žanras nėra paprastas. Įdomus ir smagus atradimas buvo dviejų muzikos kritikų dialogo-diskusijos žanras, tai savo laiku išbandėme su muzikos kritikėmis Daiva Tamošaityte ir Laima Slepkovalyte. Pamenu, kai muzikologas E. Gedgaudas rengdavo apskrito stalo diskusijas savaitraštyje „Literatūra ir menas“, kurių dabar reta.

– Kaip žiūrite į jauno recenzento kritiką jau vardą turinčiam atlikėjui?

– Na ir ką? Nematau jokios problemos, kiekvienas dirbame savo darbą. Jeigu atlikėjui susvyravo „forma“, tuomet labai svarbu atsižvelgti į kritiko pastabas. Bet čia, vėlgi, viskas susiveda į mūsų mažą meno ir kultūros rinką. Turime nustoti bijoti kritikos. Taip pat yra problema su Lietuvos medijomis – labai gaila, kad nunyko tiriamosios žurnalistikos žanras. Paklausu – o kas gi yra muzikos kritika, recenzavimas? Tai ir yra tam tikros srities tiriamoji žurnalistika. Tačiau, kai didžiojoje žiniasklaidoje žurnalistika yra viešieji ryšiai arba kažkieno „knaksijimas“ pagal politinį užsakymą arba atvirkščiai, natūralu, kad tai persiduoda į meno sritį. Baisu, jog užsitarome tarp keturių sienų, juk savam krašte pranašu nebūsi. Atlikėjams linkiu, kad kūrybinis vanduo neužsistovėtų.

– Ar dabar rinktumėtės studijuoti muzikologiją, muzikos kritiką?

– Vakaruose taip, bet ne Lietuvoje. Mūsų dėdžių, tetų ir draugų krašte nesi laisvas, turi kažkam atidirbinėti ir tarnauti, čia prisiminčiau Lietuvos Kultūros Tarybos pinigų skirstymą. Neteigiu, kad Vakaruose nėra tų dalykų, bet jų visuomenė laisvesnė, sukurianti daugiau prielaidų laisvai kūrybai ir menininko, recenzento nepriklausomumui.

Profesinis posūkis

– ***Baigtė studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje ir štai Jūs Mykolo Riomerio universitete jau studijuojate teisę. Svajojote ir apie šią specialybę?***

– Soliniai koncertai ir projektai su kitais muzikantais buvo tarsi paskata užversti muzikinę karjerą ir padėti instrumentus į šalį trylikai metų. Supratau, kad investuoju labai daug, o už koncertą sumokama vos 200-ai litų, ir ne tik dėl piniginių dalykų. Tuomet mane apėmė vidinis pasiutimas, kad nebėgaliu realizuoti savęs. Studijuoti teisę paskatino ir mama sakydama, kad esu raštingas, tad kodėl nepabaigus teisės mokslų? Taigi baigiau M. Romerio universitetą ir pradėjau dirbti advokato padėjėju, 2006-aisiais.

– ***Teisė – tai buvo siekis iš arčiau pažinti kultūrą ar veikiau tiesus kelias politikos link?***

– Tai buvo noras susikurti nuosavą alternatyvą. Paskui natūraliai, įgydamas naujų kompetencijų, profesinės patirties, pradėdi veikti ir kultūros politikos srityje.

– ***Buvote Lietuvos socialdemokratų sąjungos iškeltas kandidatu į Seimo narius. Kuo Jums artima ši politinė ideologija?***

– Ši politinė organizacija veikė kaip neparlamentinė ir savo egzistenciją baigė 2014-ais metais. Tai buvo „nepatogi“ organizacija didžiajai socialdemokratų partijai. Man, kaip ir mano politiniams bendražygiams Arvydui Akstinavičiui, šviesios atminties Dainiui Paukštei ir kitiems LSDS bičiuliams didžiausias politinis autoritetas buvo ir yra Vasario 16-osios akto signataras Steponas Kairys, tikras demokratas – Lietuvos Prezidentas Kazys Grinius ir tarpukario Šiaulių burmistras Jackus Sondeckis (taip pat socialdemokratas, artimas Stepono Kairio bendražygis, šviesios atminties dirigento Sauliaus Sondeckio tėvas). Jackus Sondeckis dažnai didesnę dalį savo burmistro algos aukodavo vargšams šelpti, o Steponas Kairys kadais yra pasakęs labai taiklią frazę: „Pasiskelbti socialdemokratu labai lengva, daug sunkiau juo iš tiesų būti.“ Nūdieną tai taikytina ne tik socialdemokratijai, bet ir kitoms ideologijoms, nes dabar viešojoje politikoje vyksta visiška ideologijų permaiša. Liberalais besiskelbiantys priiminėja autoritarinius sprendimus, konservatoriai nukrypsta į visišką liberalizmą. Socialdemokratai LSDP, 2016-iais, prieš pat Seimo rinkimus prastūminėjo kraštutinai liberalų Darbo kodeksą (ir prarado daug rinkėjų, kas jiems dar ir dabar atsirūgsta), tad sunku kritiškai nevertinti viešosios politikos...

– ***Čia galėtume prisiminti ir kino teatro „Lietuva“ likimą.***

– Taip, dalyvavau protesto labe, kurio iniciatorius buvo menininkas Gediminas Urbonas. Jis gebėjo suburti menininkų ir šiek tiek anarchistiškai mąstančių žmonių bendruomenę. Net 8000-i tūkstančiai piliečių pasirašė peticiją prieš kino teatro griovimą. Tuometinei valdžiai buvo šokas, ypač, kai atsirado bylos teismuose. Tai buvo įdomi patirtis, nes iki šio, „Už Lietuvą be kabučių“ judėjimo – kitų nebūta, jokio panašaus pilietinio judėjimo nebuvo ir po to...

– Kaip politikos ir teisės išmanymas Jums padeda tobulinti muzikinį gyvenimą?

– Išmanymas padeda, bet vienas lauke – ne karys, reikia aktyvios bendruomenės. Nerimauju dėl Lietuvos muzikų sąjungos, nes dauguma sėdi ir stebi iš šalies, o keli žmonės kovoja dėl visos bendruomenės gerovės. Stinga visuotinio sujudimo. Tačiau galiu pasidžiaugti, kad su fotografo Jono Staselio išrinkimu Lietuvos meno kūrėjų asociacijos prezidentu, vyksta daug gerų pokyčių visame meno kūrėjų organizacijų lauke.

– Kokioms asociacijoms priklausote Jūs?

– Pati seniausia organizacija, kuriai priklausau – Lietuvos muzikų sąjunga. Buvo etapas, kai aktyviau įsijungiau į vietos bendruomenių organizacijų veiklą, kai bičiuliai mane pakvietė į Antakalniečių bendruomenę, kurioje vieną kadenciją buvau ir pirmininku. Nuo 2017 metų esu Nacionalinės vargonininkų asociacijos narys. Teisės srityje, nuo 2019-ųjų esu Lietuvos teisininkų draugijos narys, o tais pačiais 2019-ais su kolegomis įsteigėme Lietuvos advokato padėjėjų asociaciją. Šalyje turime ištis didelį būrį advokato padėjėjų – apie 900-is šimtus. Galbūt ši asociacija kažkam atrodo savotiška perversija, bet mano nuomone, dalyvavimas nevyriausybinėse organizacijose yra labai normalus, vakarietiškos kultūros dalykas.

– Jūs pats dirbate advokato padėjėju.

– Taip. Advokato padėjėjas, iš pricipo turi panašias teises kaip ir advokatas – atstovauti fizinius ir juridinius asmenis teismuose. Tik yra tam tikri apribojimai procesiniuose įstatymuose. Padėjėjai neturi narystės Lietuvos advokatūroje, nors mokesčius Advokatūrai mokame... Iš esmės, aš esu taip pat privatus teisininkas, kuris dirba pagal individualią veiklą kaip ir advokatas.

– Tuomet kodėl pareigos vadinamos skirtingai?

– Geras klausimas. Pats advokato padėjėjo pavadinimas pagal veiklos turinį yra visiškai netikslus ir ydingas Lietuvos teisinėje sistemoje. Mat samprata „padėjėjas“ tarsi savaime suponuoja pavaldumą advokatui, nors vykdo iš esmės tas pačias funkcijas kaip ir advokatas, tik neturi advokato licenzijos. Advokato padėjėjo profesinės veiklos esmė – konsultuoti, atstovauti fizinių asmenį ar įmonę teisiniuose reikaluose, teismuose. Darbas įdomus tuo, jog turiu galimybę pasijausti reikalingu ir naudingu žmonėms. Tačiau problema ta, kad mūsų visuomenės teisinė kultūra yra, deja, žemo lygio. Dažnai žmonės ateina pas advokatą, kai parašas kažkur jau padėtas. Lieka tik paklausti, o kur Jūs buvote anksčiau?

– Noriu pastebėti, kad kalbėdamas apie teisę buvote emocionalesnis.

– Labai įdomus Jūsų pastebėjimas. Priežastis gal ta, kad per teisinę prizmę matau daugiau negatyvių, skaudžių reiškinių. Tačiau be teisės aš galiu gyventi, be muzikos – ne.

Smalsumo skiltelė

- *Muzika, teisė, politika... O laisvalaikio pomėgiai?*
- Kalnų slidinėjimas, nuo 15-os metų. Čia tariau ačiū J. Tallat-Kelpšos mokyklos fortepijono dėstytojai Izolintai Zdanavičienei, kuri 1980-ųjų žiemą grupę mūsų pirmakursių išsivežė į Karpatų kalnus slidinėti, nuo tada ir „užsikrėčiau“ kalnų slidinėjimo liga.
- *Kokia drąsi dėstytoja!*
- Išties! Jeigu šiais laikais kas nors išvystų tokį vaizdelį, turbūt gautų šoką. Anuomet nebuvo nei tokio saugumo, nei geros įrangos, trasos nelygintos..., bet įspūdžiai liko visam gyvenimui... – *Kaip gyvenime suderinate racionalųjį protą su jausmais? Klausimas kyla atsižvelgiant į Jūsų profesijas ir veiklas.*
- Sunkiai, bet tenka. Ta proga prisiminiau žydišką anekdotą:
- Ну как жизнь, Абрам? (Liet. – Kaip gyvenimas, Abramai?)
- Ну что тебе я скажу, Изя. Жизнь как на корабле – тошнит, но плыть надо. (Liet. – Na ką tau galiu pasakyti, Izia. Gyvenimas lyg laive – pykina, bet plaukti reikia.)

2. Vargonininko ananta: Jurgita Kazakevičiūtė

Publikacijų ciklą „Vargonininko ananta“, praėjusiame numeryje pradėtą pokalbiu su Tomu Bakučioniu, tęsiu šnekindama vargonininkę Jurgitą Kazakevičiūtę – aktyviai koncertuojančią atlikėją ir pedagogę.

Sielai artima muzika

– Pasikalbėti susitikome iškart po Jūsų solinio koncerto Vilniaus arkikatedroje bazilikoje. Kaip jaučiatės?

– Labai gerai. Man visada smagu groti Arkikatedroje – vargonai nepaprastai patogūs, jais galima išgauti daug spalvų, o ir akustika puiki. Šis koncertas yra Nacionalinės vargonininkų asociacijos (NVA) jau ketvirtus metus organizuojamo ciklo „Vox organi Cathedralis“ dalis. Džiaugiuosi, kad šiandien turėjau progą atlikti sielai artimą muziką – Gabrielio Pierné Preliudą ir Kantileną, op. 29, bei Jeano Langlais Viduramžišką siuitą (Suite Médiévale“), op. 56. Šių, kaip ir kitų prancūzų kompozitorių kūryba pasižymi lankstumu, joje daug laisvės, ir tai mane žavi. Ruošiuosi kito genialaus kompozitoriaus – W. A. Mozarto – 230-ųjų mirties metinių paminėjimui. Tai jau šimtaprocentinė mano sielos muzika! Jos klausausi, kai esu pavargusi ar prireikus sukaupti mintis. Mozarto muzika man asocijuojasi su švara, skaidrumu, tvarka ir džiaugsmingumu.

– Mozartas ir vargonai?..

– Daugelis nustemba. Wolfgangas, kaip ir jo tėvas Leopoldas, dirbo vargonininku Zalcburgo katedroje. Mozartas yra pasakęs garsiąją frazę: „Vargonai – instrumentų karalius.“ Tikrai keista ir iki šiol spėliojama, kodėl kompozitorius praktiškai nieko tam karaliui neparašė. Bet yra nemažai adaptuotų jo kūrinių vargonams ir jie puikiai skamba. Man yra tekę aranžuoti nemažai Mozarto opusų, tarp jų *Andante* iš Koncerto fortepijonui Nr. 21 C-dur (mano dukrai Rūtai tai pats gražiausias kūrinys). Ruošiuosi Mozarto kūrinių įrašams, o gruodžio mėnesį Vilniaus Šv. Jonų bažnyčioje planuoju koncertą „Prie vargonų su Mozartu“. Jame dalyvaus ir sopranas Gunta Gelgotė, atliksime arijų iš kompozitoriaus mišių, operų, „Requiem“, bažnytinių sonatų, kūrinių fortepijonui bei orkestrui transkripcijų ir originalių opusų vargonams. Labai džiaugiuosi projekto idėja, nes pasirinkti kūriniai nereikalauja didelių vargonų, tad ateityje tokį koncertą bus galima surengti įvairiuose Lietuvos kampeliuose.

Pasirinkimai

– Kokie ryškiausi prisiminimai kyla atsigręžus į Jūsų vaikystę Utenoje?

– Mano vaikystė buvo labai graži, rami, taiki. Gimiau ne menininkų šeimoje, tad nežinau, iš kur dar pradinėse klasėse kilo noras mokytis groti. Atkakliai prašiau mamos, kad nuvestų mane į Utenos meno mokyklą. Mama norėjo, kad mokyčiausi groti akordeonu, bet per pirmą pamoką mokytojai

su ašaromis akyse išlemenau, kad iš tikrųjų noriu skambinti fortepijonu. Ji paėmė mane už rankos ir nuvedė į fortepijono klasę. Na, ir ačiū Dievui. Su didžiausiu malonumu lankiau visas muzikos pamokas, tėvams nė karto neteko raginti manęs groti. Mano pirmoji mokytoja buvo Renata Veličkienė – reikli ir charizmatiška pedagogė.

– *Akivaizdu, kad pažintis su muzikos menu buvo maloni, nes baigusi meno mokyklą išvykote mokytis į Kauno Juozo Gruodžio konservatoriją.*

– Tai buvo naujas, iššūkių kupinas etapas. Konservatorijoje specialybės mokiausi pas tuometį fortepijono skyriaus vedėją Alfredą Andruškevičių. Jis mane skatino mąstyti filosofškai, nenorėjo, kad gročiau automatiškai. Žinoma, kai mintyse atsuku laiką atgal, manau, kad labiau būčiau norėjusi lavinti techninius įgūdžius. Vis dėlto esu nepaprastai dėkinga savo dėstytojui. Iki šiol prisimenu jo žodžius: „Visada planuok savo laiką. Muzika yra kaip sportas – turi laikytis režimo.“ Tuo laikotarpiu „iššukavau“ kultūrinį Kauną: pirmame kurse kone kas antrą dieną lėkdavau į Muzikinį teatrą (žinojau visą repertuarą ir atlikėjus), vyresniuose kursuose buvau ištikima filharmonijos, Kauno dramos teatro, muziejų lankytoja.

Gyvenau bendrabutyje su dar dviem merginomis, tapome draugėmis visam gyvenimui. Mūsų, pianistų, kurse mokėsi būsimas operos solistas Edgaras Montvidas. Jis labai gražiai dainuodavo per solfedžio pamokas, mokytoja sakydavo: „Edgarai, gal Jūs pabandykite pereiti į dainavimo specialybę?“ Jis ir pabandė...

– *Ar baigusi konservatoriją buvote tikra dėl savo profesinio kelio?*

– Buvau tikra, svajojau būti pianiste. Tai, kad įstojau į vargonus – veikiau atsitiktinumas. Kai vyko stojamieji egzaminai į Lietuvos muzikos ir teatro akademiją, buvo labai daug norinčių studijuoti fortepijoną. Vieną dieną pamačiau koridoriumi skubantį vargonininką prof. Leopoldą Digrį. Mano būsimas vyras išsyk sureagavo: „Žiūrėk, Digrys! Pasiteiraukime, galbūt galėtum laikyti stojamąjį egzaminą į vargonų specialybę? Manau, verta apsidrausti, nes pianistų labai daug.“ Profesorius operatyviai sureagavo ir po valandos jau grojau egzamine. Taip įstojau į dvi specialybes.

– *Kaip pavyko derinti dvejas studijas?*

– Buvo tikrai nelengva. Fortepijoną studijavau pas prof. Rūtą Rikterę (Ibelhauptienę), o vargonus – pas Audrą Telksnytę. Vargonai man buvo visiškai naujas instrumentas, jais grojant naudojamos visai kitos raumenų grupės. Pamenu, pagrojus fortepijonu ir vėliau ruošiantis vargonų paskaitai, rankos neklausydavo, persiorientuoti pavykdavo tik po kelių valandų. Be to, buvo neįmanoma lankyti abiejų specialybių paskaitų – trūko laiko. Supratau, kad turiu pasirinkti vieną pagrindinį instrumentą.

– Bet iš kur buvo kilęs toks didžiulis ryžtas groti dviem instrumentais?

– Turbūt iš jaunatviško entuziazmo! Iš pradžių vargonai buvo kaip žaidimas, juk kūrinėliai atrodė tokie apgaulingai lengvučiai, palyginti su tuo repertuaru, kurį grojau fortepijonu. O kaip juokinga groti kojomis! Bet pamažu vargonų pasaulis mane įtraukė. Pirmoji dėstytoja A. Telksnytė buvo nepaprasta pedagogė, žavi asmenybė, visą gyvenimą jai būsiu dėkinga už įpliekstą meilę vargonams. Deja, po metų mylima dėstytoja išėjo iš akademijos. Labai verkiau, bet reikėjo toliau gyventi, noras vargonuoti nedingo. Patekau pas dėstytoją Balį Vaitkų ir jau nuo antro kurso studijavau tik vargonų specialybę. Per B. Vaitkaus paskaitas gilindavomės į smulkiausias technines grojimo detales, jo aštri klausia nepraleisdavo jokių netikslumų. Studijuojant magistrantūroje, prof. Virginija Survilaitė atskleidė filosofinę vargonų meno esmę.

Patirtys

– Kokią įtaką grojimui vargonais padarė fortepijono pažinimas?

– Įdomus klausimas. Fortepijono dėstytojos Rūtos Rikterės mokymas turėjo teigiamo poveikio grojimui vargonais. Profesorė labai preciziškai natose pažymėdavo kiekvieną dinamikos ženklą, kiekvieną štrichą, reikalaudavo dirbti su metronomu. Tai šiek tiek varžė mano laisvą, romantišką natūrą, tačiau kaip būsimai vargonininkei toks darbas buvo gyvybiškai reikalingas.

– Porą metų tobulinotės Zalcburgo „Mozarteumo“ universitete.

– Pasinaudojau atsiradusia galimybe studijuoti Zalcburge. Lygiagrečiai studijavau „Mozarteume“ ir LMTA pirmame magistrantūros kurse. Buvo sudėtinga palikti šeimą, vos trejų metų dukrą. Esu labai dėkinga savo vyrui, kuris palaikė mane ir perėmė visus šeimos reikalus. Zalcburgo universitete studijavau vargonus pas nuostabų profesorių Heribertą Metzgerį. Jis buvo vargonų fanatikas gerąja prasme: daug koncertuodavo (beje, 1972 m. yra laimėjęs J. S. Bacho konkursą Leipcige), rašydavo straipsnius apie vargonus ir visada rasdavo laiko studentams surengti ekskursijas į Italijos, Vokietijos, Austrijos, Nyderlandų bažnyčias. Pamatėme daugybę puikių instrumentų ir turėjome galimybę jais pagroti. Šiuo metu profesorius dirba Zalcburgo katedros (Dom zu Salzburg) vargonininku.

Studijų metu man teko dirbti Šv. Vitalio bažnyčios vargonininke. Gyvenau bažnyčios pastate, todėl galėjau praktikuotis nors ir naktimis. Klebonas užsiėmė labdaringa veikla ir daugelį atvykusių studentų iš užsienio priimdavo gyventi į savo jaukius namus. Turėjome namų šeimininkę Elizabeth, kuri buvo rūpestinga ir mylinti kaip mama. Žinoma, neapleidau ir fortepijono. Jį studijavau pas japonę profesorę Hiroko Miki. Ji buvo nuostabi mokytoja – profesionali, geros širdies, bet ir japoniškai santūri. Viename koncerte man teko groti net tris F. Chopino koncertinius etiudus. Šalia vargonų studijų paruošti tokią fortepijoninę programą buvo kosmosas.

– *Austrija – vienas svarbiausių aukštosios kultūros centrų. Ar toji terpė pakeitė Jūsų požiūrį į meną?*

– Taip, ten aiškiai suvokiau, kad norint tapti profesionalu reikia nepaprastai daug dirbti ir neužmigti ant laurų.

– *Ir mokslų vis negana... Grįžusi dar dvejus metus studijavote vargonų meno aspirantūroje LMTA. Ką Jums davė šios studijos?*

– Įgijau meno licenciato laipsnį. Vargonavimo įgūdžius tobulinau pas prof. Virginiją Survilaitę. Puikiai sutarėme, draugiškai dirbome, ji man padėjo ruošti rimtiems konkursams ir meistriškumo kursams.

– *Konkursų rezultatai buvo nepaprastai geri.*

– Esu dalyvavusi daugelyje tarptautinių vargonininkų konkursų Vokietijoje, Italijoje, Šveicarijoje, Prancūzijoje, Lietuvoje. Tai neįkainojama patirtis siekiant tobulėti, visiems patarčiau nebijoti iššūkių. Tarptautinis M. K. Čiurlionio vargonininkų konkursas buvo mano didelė svajonė ir tikslas, jo siekiau ne vienus metus. Šiame konkurse dalyvavau 2003 metais (tuomet pavyko patekti į antrą turą) ir 2007-aisiais – tada laimėjau pirmąją premiją. Deja, taip sutapo, kad konkurso metu mano mamytė iškeliavo į amžinybę, tai sužinojau prieš pat antrojo turo perklausą. Kažkokiu būdu neleidau sau emociškai „subyrėti“ ir atlikau programą. Patekau į finalą, bet jis vyko laidotuvių dieną. Neketinau jame groti, tačiau vyras paskatino taip pagerbti mamos atminimą. Taigi tą pačią dieną įvyko laidotuvės ir mano pasirodymas finale... Grojau „autopilotu“, viskas vyko kaip sapne. Tuo metu visiškai negalvojau apie save, jaudulį – norėjau tik atlikti programą iki pabaigos, nes nuovargis buvo milžiniškas. Vienas iš programos kūrinių buvo Broniaus Kutavičiaus sonata „Ad patres“, parašyta pagal Čiurlionio paveikslų ciklą „Laidotuvių simfonija“. Tikiu, kad man padėjo jėgos iš aukštai.

Pedagoginiai džiaugsmai

– *Šiuo metu dirbate Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje, dėstote bendrąjį fortepijoną ir akompanuojate baleto skyriaus mokinių pamokose. Kuo Jums įdomus pedagoginis darbas?*

– Esu dėkinga likimui, kad dirbu geriausioje menų mokykloje Lietuvoje! Jos mokytojų kolektyvas profesionalus, kūrybingas ir draugiškas, o pedagoginis darbas kupinas kasdinių iššūkių ir atradimų. Labai įdomu stebėti mokinį, kuris pradeda nuo nulio, palaipsniui atranda muzikos pasaulį

ir tampa profesionalu. Man, kaip mokytojai, yra didžiulė laimė vesti jį tuo keliu ir kartu džiaugtis pasiekimais.

– Kokia akompanavimo baleto šokėjams specifika?

– Tai visai kitoks grojimo pobūdis, ypač klasikinio baleto pamokose. Iš pradžių visiems pianistams būna nelengva, nes galima puikiai groti sudėtingiausius F. Liszto etiudus ir nesuprasti, kaip teisingai atlikti dviejų ketvirtinių šuoliukų muziką. Geras baleto akompaniatorius grojimu turi kelti šokėjus į orą. Taip pat reikia išmanyti šokio judesių specifika, tempus, žinoti, kur dėti akcentus ir t. t. Tenka taikytis prie šokėjų. Įgijau nemažai baleto žinių, labai žaviuosi šiuo žanru. Domiuosi, kaip mūsų mokyklos baleto skyriaus mokiniams sekasi dalyvauti konkursuose, koncertuose, egzaminuose. Sakyčiau, dabar yra baleto skyriaus aukso amžius, nes turime labai daug gerų mokytojų ir perspektyvių jaunųjų šokėjų.

– Su mokyklos vadovybe esate sutarusi, kad mokysite norinčius lankyti vargonų fakultatyvą. Ar per visus darbo metus sulaukėte daug mokinių?

– Deja, nedaug. Mokykloje vaikai labai užimti, jiems sunku rasti laiko dar vienam dalykui. Nebent pasitaiko tokių užsidegusių mokinių kaip Tu, kurie žino, ko nori, ir atkakliai dirba. Mielai laikiu visų, svajojančių groti vargonais. Svarbiausia, kad kojomis jau pasiektų vargonų pedalus (*juokiasi*).

– Kodėl M. K. Čiurlionio menų mokykloje nėra vargonų specialybės?

– Stinga lėšų geriems vargonams mokykloje. Jei mokiniai girdėtų kokybiškai skambantį instrumentą, natūraliai atsirastų norinčių mokytis juo groti. Be abejo, reikia ir vadovybės palaikymo, ir mūsų pačių iniciatyvos. Šiuo metu mokykloje su Tomu Bakučioniu esame du vargonininkai. Džiugu, kad direktorius Dainius Numgaudis mėgsta vargonų muziką, tad bendromis jėgomis stengsimės įgyvendinti svajonę.

Koncertinės idėjos

– Esate aktyviai koncertuojanti vargonininkė, visoje Lietuvoje rengiate pasirodymus kaip solistė, ansamblių narė. Koks šiandien vargonų muzikos koncertų poreikis?

– Pagal tai, kiek turiu veiklos, vargonų muzikos koncertų poreikis nemažas. Lietuvoje turime labai daug muzikos festivalių, į kuriuos esame kviečiami. Pavyzdžiui, Šv. Mato tarptautinis vargonų muzikos festivalis Anykščiuose, Kristupo vasaros festivalis, koncertų ciklas „Vox organi Cathedralis“ Vilniuje ir daugybė kitų. Žiemą vargonų muzikos koncertų sumažėja, nes dauguma bažnyčių nėra šildomos, tad kaip galima groti, kai ten vos penki laipsniai šilumos? Bet tai geras metas kurti muzikinius planus ir mokytis naujas programas.

– Ar vargonų muzikos koncertų būtų mažiau, jeigu ne festivaliai arba pačių atlikėjų inicijuojami projektai?

– Tada koncertų būtų labai mažai. Deja, mes neturime asmeninių vadybininkų, tad nuolat privalai siūlytis pats ir tik tuomet muzikinės veiklos ratas pradeda suktis. Noriu pasidžiaugti Nacionalinės vargonininkų asociacijos veikla šioje srityje, nes ypač sunkūs praėję karantininiai metai buvo labai vaisingi. Parengėme edukacinių videopamokų apie vargonus ciklą „Didelės ir mažos instrumentų karaliaus paslaptys“. „YouTube“ platformoje paskelbėme šešias videoapibrėžias – muzikos pamokas apie vargonų ir jų muzikos raidą bei žymiausius XV–XX amžiaus kompozitorius. Jau ketvirtus metus iš eilės vyko edukacinis ciklas „Instrumentų Karalius kviečia“, dedikuotas J. S. Bachui, koncertų ciklas „Vox organi Cathedralis“ Vilniaus arkikatedroje bazilikoje, tikimės tęsti koncertus ir Šv. Pranciškaus vargonų muzikos festivalyje Klaipėdoje. Vargonų meistras Alvydas Šeduikis pagal licencijuotą brėžinį pagamino nešiojamuosius vargonėlius, juos ketiname panaudoti edukaciniame projekte, pagal kurį vaikus supažindinsime su vargonais – rodysime, kaip tie vargonėliai jų akyse sudedami iš detalių ir ima skambėti. Planuojame važinėti po Lietuvos darželius ir mokyklas. Mums, vargonininkams, tai nepatirtas dalykas, mat instrumentą galėsime vežiotis. Turint tokį instrumentą galima rengti daugiau koncertų su vokalistais ir įvairiais ansambliais, taigi reikia tikėtis, kad mūsų, vargonininkų, visada reikės.

– Kaip sekėsi bendradarbiauti su aktoriumi Rolandu Kazlu rengiant Petro Ebena kūrinio „Pasaulio labirintas ir širdies rojus“ premjerą?

– Rolandas Kazlas – aukščiausio lygio profesionalas. Aktorius nuodugniai gilinasi į kūrinio tekstą, į repeticijas visada ateidavo punktualiai, nusiteikęs rimtai dirbti. Gal nuskambės netikėtai, bet kūrybiniame procese Rolandas sau neleidžia jokių pajuokavimų. Labai džiaugiuosi, kad pavyko pakviesti bendradarbiauti tokią asmenybę. Jis – aktorius-intriga, nenusipėjamas, lankstus. XX antrosios pusės čekų kompozitoriaus Petro Ebena kūrinys „Pasaulio labirintas ir širdies rojus“ darniai susilieja muzika ir XVII a. čekų filosofo, humanisto, pedagogo ir teologo Jano Amoso Komenskio tekstas. Premjeros parengimas pareikalavo daug jėgų, bet tikrai buvo verta. Esu dėkinga Kristupo vasaros festivalio „Sakralinių valandų“ koncertų Šv. Kazimiero bažnyčioje koordinatoriui Renatai Marcinkutei už kvietimą atlikti šį kūrinį festivalyje.

Iššūkiai

– Akivaizdu, kad mėgstate šiuolaikinę vargonų muziką. Ar koncertuojant bažnyčiose dažnai tenka susidurti su konservatyviu kunigų požiūriu į repertuarą?

– Tikrai tenka. Bet sakyčiau, kad kunigai vengia ne šiuolaikinės vargonų muzikos, o kūrinių pavadinimų, kurie nėra sakralūs. Bet yra daugybė ekstremaliai skambančių kūrinių „šventais“

pavadinimais, ir tada jie esą tinkami atlikti. Ar pavadinimas lemia muzikos sakralumą? Tai labai plati tema.

– *Ar neatrodo, kad toks kunigų požiūris į vargonų muziką šiek tiek kertasi su tikėjimo tiesa, skelbiančia, jog Dievas myli visus ir viską?*

– Man atrodo, kad labai kertasi. Aš leisčiau bažnyčiose atlikti įvairesnę vargonų muziką, nes netikiu, kad vargonininkai grotų nederamus kūrinis. Deja, pasitaiko absurdiškų draudimų. Vieni metu Vilniaus arkikatedroje bazilikoje nebuvo leidžiama atlikti J. S. Bacho fantazijų, preliudų ar fugų – buvo teigiama, kad tokioje muzikoje nėra nieko sakralaus, be to, Bachas buvo protestantas... Šiandien situacija kardinaliai pasikeitusi į gerąją pusę. Labai džiaugiuosi bendradarbiavimu su dabartiniu Arkikatedros klebonu Virginijumi Česnulevičiumi, kuris visapusiškai palaiko vargonų meną.

– *Kas lemia vis mažėjantį vargonų specialybės studentų skaičių?*

– Miglotos perspektyvos. Juk nesinori gražiausių savo metų paaugoti veiklai, iš kurios negalėsi valgyti duonos. Lietuvoje koncertuojantys vargonininkai dirba pagal individualios veiklos pažymą. Bet jeigu jie neturi dar ir kito darbo, tuomet išgyventi praktiškai neįmanoma. Bažnyčios vargonininko finansinė padėtis labai priklauso nuo kunigo malonės, reta bažnyčia įdarbina vargonininką su visomis socialinėmis garantijomis. Toks gyvenimas labai nestabilus ir nesaugus, greičiausiai tai yra viena priežasčių, kodėl vis mažiau žmonių Lietuvoje renkasi studijuoti vargonų specialybę. Štai Vokietijoje yra kitaip: ten atsižvelgiama į išsilavinimo lygį ir pagal tai skaičiuojamas darbo užmokestis.

Koncertuojančio ar bažnyčios vargonininko veikla mūsų šalyje dažniausiai yra sielos atgaivai, stabilias pajamas gaunant iš kitur. Kita vertus, jeigu tikrai myli savo darbą, nori jį dirbti – rasi, kaip tai daryti. Visada būsi reikalingas, tik reikia mokėti bendrauti ir bendradarbiauti, kurti naujas programas ir turėti drąsos save siūlyti.

Žvilgsnis į ateitį

– *Nuo 2017-ųjų esate Nacionalinės vargonininkų asociacijos valdybos narė. Su kokiomis vargonų meno problemomis susiduriate?*

– Visuomenė labai menkai pažįsta vargonų kultūrą. Organizuojant koncertinę ir edukacinę veiklą, tenka sugaišti daug laiko įrodinėjant, kodėl tai yra įdomu ir svarbu. Dažnai, ypač provincijoje, žmonės vargonus įsivaizduoja tik kaip liturginių apeigų instrumentą ir daugiausia, ką girdėję, yra Bacho Tokata ir fuga d-moll.

– Kokios norėtumėte vargonų meno ateities Lietuvoje?

– Norėčiau, kad atsirastų daugiau vargonus restauruojančių ir remontuojančių įmonių. Lietuvoje yra daug vargonų, kuriais būtų galima groti, tačiau jie apverktinos būklės. Liūdna, kad niekas nieko ir nesiruošia daryti, nes labai brangu. Taip pat noriu, kad daugiau jaunimo ryžtųsi studijuoti vargonų meną. Svajoju, kad Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje atsirastų kokybiškas instrumentas ir vargonų specialybė.

Smalsumo skiltelė

– Kuo užsiimate laisvu laiku?

– Laisvalaikį, kurio turiu labai mažai, praleidžiu sodyboje. Labai mėgstu uogauti, dirbuotis darže, turime nemažą bityną. Taip pat domiuosi kinu: patinka psichologinės dramos, trileriai, net siaubo filmai. Pastarojo žanro filmus dažniau žiūriu šaltuoju metų laiku, kai yra ne tiek daug koncertų. Tikriausiai organizmui reikia adrenalino dozės, kurią esu pripratusi gauti koncertuodama. Mėgstu lankytis dramos, baleto spektakliuose.

– Ką Jums reiškia vargonai?

– Tai labai svarbi mano gyvenimo dalis. Grojimas vargonais mane įkvepia ir mobilizuoja, repertuaro įvairovė suteikia daug kūrybinės laisvės. Tai ir įdomus muzikinis bendradarbiavimas su kolegomis solistais bei įvairias muzikos kolektyvais. Beje, galiu praktikuotis tiek, kiek noriu, nes namuose turiu vargonus. Juos pagamino mano vyras! Žinoma, tai elektroninis instrumentas, bet pedalus jis išdrožė savo rankomis. Į kompiuterį esu atsisiuntusi geriausių Europos vargonų skambesio, netgi su aidu, įrašų. Tai leidžia tiksliau pajusti įvairių stilių muziką ir mokytis ją perteikti.

Kiekvieną kartą stengiuosi atskleisti kūrinio esmę ir emociją, kas grojant vargonais ypač svarbu. Juk dažniausiai klausytojams esame nematomi, todėl čia nieko nesužavėsi blizgančia suknele ir artistiniais gestais. Klausančiojo neapgausi...

– Jeigu ne instrumentų karalius – kas tuomet?

– Kadaisė buvau sugalvojusi tapti aktore, bet tokį laiką yra išgyvenęs gal kas antras žmogus. Pamenu, po koncerto Palangoje kalbėjomės su Rolandu Kazlu, ir jis pasakė: „Kokie tėvai savo vaikams gali linkėti tokios nelaimės – būti aktoriumi...“ Ši jo frazė sutrikdė ir privertė susimąstyti: išties, aktorius yra gyvas tiek, kiek jis scenoje. Muzikantams šiuo požiūriu gal kiek geriau. Taip pat mane žavėjo ir vis dar žavi medicina. Kai studijų metais buvau išėjusi motinystės atostogų,

svarsčiau, ar nebūtų verta stoti į mediciną ir tapti šeimos gydytoja. Bet muzika vėl įtraukė! Jei koku nors būdu vargonai dingtų iš mano gyvenimo, rinkčiausi fortepijoną.

3. Vargonininko ananta: Virginija Survilaitė

Tęstiniam publikacijų cikle „Vargonininko ananta“ – pokalbis su puikia atlikėja ir ilgamete Lietuvos muzikos ir teatro akademijos dėstytoja prof. Virginija Survilaite

Prisiminimai ir patirtys

– Kiek muzikos buvo Jūsų vaikystėje?

– Už savo nuostabią vaikystę nenustoju dėkoti likimui, nes turėjau fantastiskus tėvus ir gimines. Daug vasarų praleidau mamos giminėje Joniškėlyje, kur už miestelio esančioje girininkijoje tvyrojo ypatinga darnos ir meilės atmosfera, kuriama mano artimiausių žmonių. Tekdavo nemažai padėti ūkio darbuose, tačiau tai nebuvo vargas, nes dirbdavome visi drauge. O dar tas nuostabus bendravimas su gamta ir naminiais gyvūnais... Tėvų ir giminių dėka susiformavo požiūris, kad bet kuris darbas yra kūryba ir džiaugsmas.

Muzika lydėjo mane nuo vaikystės. Prosenelis Adomas Vanžodas ir senelis Juozas Survila buvo vargonininkai, tėvelis Liudas Survila – fleitininkas, akordeonininkas ir dirigentas. Tėvelis dažnai nusivesdavo į Operos ir baleto teatrą, Filharmoniją, namuose grodavo jo studentai, o ir jis pats mėgdavo griežti akordeonu ir skambinti pianinu.

Muzikos mokyklą pradėjau lankyti tik vienuolikos, kaip tėvai sakė, dėl bendro išsilavinimo. Mokiausi Vilniaus I vaikų muzikos mokykloje (dabar – Vilniaus Balio Dvariono dešimtmetė muzikos mokykla), mokytojos Laimos Gedgaudaitės-Bakienės, vėliau Aušros Banaitytės fortepijono klasėse.

Aš ir mano sesuo Živilė Survilaitė esame vargonininkės, mano vyresnis sūnus Vytenis Gurstis – fleitininkas, o jaunėlis Adomas baigė teatro edukologijos studijas, bet nuo muzikos nenutolo.

– Kaip pasukote profesionaliosios muzikos keliu?

– Vidurinėje mokykloje mokslai sekėsi gerai. Giminėje yra nemažai pedagogų, muzikantų ir gydytojų, todėl dvejojau – siekti mediko profesijos ar eiti muzikos keliu. Žavėjo abi specialybės, nes muzika – pagalba sielai, o medicina – kūnui.

Pamenu, dar mokykloje mėgdavau padėti mamai, pradinių klasių mokytojai, kurti spektakliukus, parinkti muziką. Kai mano dvynė sesuo Živilė pasirinko muzikinį kelią, tą patį nusprendžiau daryti ir aš. Baigusi muzikos mokyklą, mokiausi Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos konservatorijoje, Antano Končiaus fortepijono klasėje. Pusantrų metų lankiau vargonų fakultatyvą pas dėstytoją Nijolę Trinkūnaitę-Dainienę.

Tuo metu norint stoti į konservatoriją (dabar – Lietuvos muzikos ir teatro akademija) reikėjo gauti nukreipimą, jo negavusieji turėdavo dvejus metus atidirbti provincijos muzikos mokyklose. Kurse buvome trylika pianistų, o nukreipimų – tik du. Man nusišypsojo sėkmė ir aš pradėjau studijuoti dvi specialybes – vargonų ir fortepijono.

– Ar sunku buvo jas derinti?

– Grojimo vargonais ir fortepijonu technikos gerokai skiriasi, bet prof. Leopoldas Digrys mums tvirtindavo, kad tai ne kliūtis gerai groti abiem instrumentais – reikia tik mokėti „persijungti.“ Tam reikėdavo skirti nemažai pastangų. Daugelis to meto fortepijono dėstytojų manė, kad griežimas vargonais gadina pianistų techniką. Jeigu per atsiskaitymus nepavykdavo tinkamai suvaldyti garso, jie sakydavo, kad tai vargonavimo rezultatas. Prof. Digrys su šia nuomone niekada nesutikdavo. Žinoma, būdavo sunku paruošti dvi programas, nes nuolaidų studijuojančiai dvi specialybes niekas nedarydavo.

– Kokios būdavo prof. Digrio paskaitos?

– Per vargonų specialybės paskaitas vykdavo individualus darbas, bet visi studentai turėdavo stebėti kolegų grojimą. Kiekvieną savaitę gerus du pusdienius praleisdavome kartu. Tai buvo labai gera mokykla, nes kol vienas dirbdavo su profesoriumi, kiti turėdavo galimybę susipažinti su atliekamu kūrinio, jo interpretacija. Tokiu būdu įgijau nemažai pedagoginių žinių ir praktikos, vyresniuose kursuose profesorius leisdavo padirbėti su vargonų fakultatyvo studentais. Prof. Digrys didesnę entuziazmą parodydavo tik vertindamas labiausiai besistengiančius studentus, o šiaip buvo griežtas ir reiklus, nepakantus besikartojančioms klaidoms. Pamenu, labai jaudindavausi prieš koncertus, atsiskaitymus, tad paklausiau, ką man daryti. Išgirdau atsakymą: „Čia aš tau padėti niekuo negaliu.“ Tuomet supratau, kad su savo vidinėmis problemomis galiu ir turiu susitvarkyti pati. Profesorius ugdė platų požiūrį į muzikanto profesiją, skatino nuolat tobulėti, būti sau reikliais ir kritiškais. Iš jo neperėmiau tik griežtumo pedagoginiame darbe.

Koncertinė veikla

– Po studijų pradėjote aktyviai koncertuoti. Koks vargonavimas Jums artimiausias?

– Mėgstu įvairovę, tad koncertuoju ne tik kaip solistė. Nuolatiniai mano partneriai buvo dainininkė Aldona Kisielienė, fleitininkai Valentinas Kazlauskas, Violetas Višinskas, Valentinas Kaplūnas. Vis dėlto pats geriausias partneris – sūnus fleitininkas Vytenis Gurstis. Groti su sūnumi yra fantastiškas jausmas. Drauge pradėjome muzikuoti, kai Vyteniui buvo vos vienuolika, tada jam buvau lyg antra mokytoja. Dabar jis profesionalesnis už mane, tad tenka pasitempti (*juokiasi*).

– Koks Jūsų muzikinis repertuaras?

– Man artimiausia senoji muzika – renesansas ir barokas, ypač prancūzų autoriai. Joje sudėti visi muzikinės raiškos pagrindai, nėra daugiažodžiavimo, tai racionalumo ir emocijų harmonija. Tačiau mėgstu ir šiuolaikinę muziką, ji man yra laisvės ir fantazijos erdvė. Teko bendradarbiauti su kompozitoriais Broniu Kutavičiumi, Vytautu Laurušu, Valentinu Bagdonu, pradedančiaisiais kūrėjais – šiuos stengdavau si supažindinti su įvairiomis šiuolaikinėmis vargonų technikomis ir patardavau, kaip tai užrašyti natomis.

Iššūkiai

– Ar yra tekę susidurti su kunigų konservatyvumu repertuaro atžvilgiu?

– Stengiuosi labai apgalvotai rinktis muzikinę programą, kad ji tiktų bažnyčios erdvei. Tačiau dėl kai kurių kunigų įsitikinimų man yra tekę keisti (paslėpti) kūrinių pavadinimus. Anksčiau (pasitaiko ir dabar) bažnyčiose nebūdavo leidžiama atlikti koncerto, sonatos ar arijos vargonams. Kunigų manymu, tai pasaulietinė muzika, netinkanti skambėti sakralinėje aplinkoje. Taigi kūrinius pervadinavau. Man regis, tokie ribojimai yra ne religinio pagrindo, bet grindžiami kunigų įsitikinimais. Nėra tokio kūrinio, kuris žmogų padarytų blogesnį, silpnintų jo tikėjimą. Tinkamai parinkta, profesionaliai tiek liturgijoje, tiek ir koncerte atliekama muzika neabejotinai praturtina parapijiečių dvasinį pasaulį. Džiaugiuosi, kad atsiranda vis daugiau muziką mylinčių ir progresyviai mąstančių kunigų.

– Kuo skiriasi koncertuojantis vargonininkas nuo bažnyčios vargonininko?

– Manau, šie amplua neprieštarauja vienas kitam. Dalis bažnyčios vargonininkų daugelį metų groja ir gieda tas pačias giesmes, ir jiems to užtenka. Gal jie neturi reikiamo išsilavinimo, nėra kūrybingi. Išsilavinę, iniciatyvūs vargonininkai visada ieškos kuo įvairesnių muzikinių opusų, galinčių sudominti klausytojus, rūpinsis, kad muzika kuo dažniau skambėtų po bažnyčios skliautais. Norėčiau, kad tokių būtų daugiau.

– Kaip vertinate vargonininkų socialinę padėtį Lietuvoje?

– Problema daugiasluoksnė ir įvairialypė, negaliu kalbėti apibendrintai, nes įžeisčiau tuos klebonus, kurie jai skiria nemažai dėmesio. Išskirčiau du aspektus: atlygis už darbą ir instrumentų būklė. Bažnyčia greičiau susidės marmurines grindis, puikiai įsirengs kleboniją, nei sutvarkys vargonus ar pakels atlygį vargonininkui. Juk neįmanoma atskleisti viso muzikos grožio griežiant prastu, stringančiu ir nesuderintu instrumentu. Dauguma vargonininkų neturi socialinių garantijų, tad kyla klausimas, kodėl valstybė, skirdama lėšų bažnyčios bendruomenės reikmėms, negali įpareigoti, kad dalis jų, bent jau pagrindinėse miestų ir miestelių bažnyčiose, būtų skiriama vargonininkų

atlyginimams. Retas kuris supranta, ką reiškia dirbti bažnyčioje (žiemą dažniausiai nešildomoje) vargonininku – kasdien dalyvauti šv. Mišiose, repetuoti su choralais. Priklausyti vien nuo kunigo malonės yra mažų mažiausiai nesąžininga. Vargonininkams reikėtų susitelkti ir kreiptis į bažnyčios hierarchus, valstybės vadovus, bet žinau, koks tai sunkus ir ilgas kelias.

– *Ar socialinių garantijų nebuvimas lemia vis mažėjančių vargonų specialybės studentų skaičių?*

– Tikrai taip. Dabar jaunimas yra pragmatiškas, bet tai normalu, juk kiekvienas galvoja, iš ko valgys duoną. Nemažai jaunų Lietuvos vargonininkų išvažiuoja mokytis į užsienį ir, deja, nebegrižta, nes ten jų socialinė padėtis daug geresnė.

Pedagoginiai džiaugsmai

– *Daug metų dėstėte Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Kuo žavus pedagoginis darbas?*

– Visada sakau, kad pedagoginis darbas yra pašaukimas, o koncertavimas – dovana. Labai mėgstu darbą su studentais – jis be galo kūrybiškas ir įvairus, nuolat kintantis. Tai lyg nesibaigianti kelionė su vis naujais bendrakeiviais. Malonu, kad per 40 mano pedagoginio darbo metų nė vienas studentas nepabėgo iš mano klasės, su daugeliu jų bendrauju ir šiandien. Kai dėsciau vargonų mokymo metodiką, studentams sakydavau, kad yra trys pedagogų tipai. Vieni puikiai perteikia profesines žinias, kiti kartu plečia mokinio akiratį, muziką susiedami su kitomis meno šakomis, o treči greta minėtų dalykų dar padeda suprasti, kas yra gyvenimas, gėris, pasišventimas, kokia viso to prasmė. Nė vienas mokymo būdas nėra blogas, tačiau aš visada siekiau būti to trečiojo tipo pedagoge.

– *Jūsų pirmosios studentės – dabar puikios vargonininkės Renata Marcinkutė-Lesieur, Jarūnė Barkauskaitė, Jurgita Kazakevičiūtė. Ar skiriasi studentų kartos?*

– Pirmiausia, anos kartos studentės mokėsi dviejų atskirų specialybių – fortepijono ir vargonų, o dabartiniai studentai – tik vargonų ir dar truputį chorinio dirigavimo. Ir studijų programa ankstesniems studentams buvo palankesnė: joje buvo kompozicijos ir improvizacijos dalykai, jie galėdavo rinktis nemokamus fakultatyvus (klavesino ir kt.). Nenoriu atrodyti bambeklė, bet dauguma anų laikų studentų buvo daug reiklesni sau. Jeigu su dabartiniais studentais dirbčiau taip, kaip su pirmosiomis savo mokinėmis, dauguma jų neatlaikytų tempo, reikalavimų, programos apimčių. Dabartiniai studentai psichologiškai silpnesni, tad daugelio pastabų negali išsakyti tiesiai, reikia ieškoti aplinkinių kelių. Stengdavausi kiek galima labiau diferencijuoti reikalavimus ir mokymo(si) taktiką pagal studentų galimybes, suvokdama, kad tai ne tik jų kaltė, bet ir ikiakademinio pasiruošimo spragos.

Smalsumo skiltelė

– *Kuo gyvenate šiandien?*

– Noriu gyventi dabartimi ir ateitimi, o ne prisiminimais. Stengiuosi kuo mažiau gręžiotis atgal, galvoti, ką dar galiu padaryti. Konsultuoju studentus, vedu meistriškumo kursus, dirbu Vilniaus B. Dvariono dešimtmetėje muzikos mokykloje, koncertuoju su sūnumi. Turiu idėją Vilniaus J. Tallat-Kelpšos konservatorijoje per muzikos pamokas supažindinti mokinius su vargonais. Konservatorija pažadėjo įsigyti elektroninius vargonus ir skirti keletą valandų tokioms pamokoms. Labai mėgstu skaityti knygas, klausytis žymiausių atlikėjų įrašų ir palepinti save bei vaikus gardžiais patiekalais. Kol nebuvo pandemijos, mėgavausi kelionėmis po Europą.

– *Užbaikite sakinį: „Jei ne muzika...“*

– ...būčiau išpildžiusi vieną iš vaikystės svajonių ir tapusi gydytoja. Man labai svarbus santykis su žmonėmis ir galimybė padėti spręsti jiems kylančias problemas, dalintis sukauptomis žiniomis – nemėgstu ir nemoku laikyti jų savyje.

4. Vargonininko ananta: Bernardas Vasiliauskas

„Bernardo aistra vargonams ir muzikai yra visas jo gyvenimas, jo stichija, pašaukimas ir gyvenimo būdas būti šiame pasaulyje. Jis neatsiejamas lygybės ženklas tarp muzikos ir instrumento, tiltas, sujungiantis klausytoją ir garsą, žemę ir dangų, žmogų ir Kūrėją“, – prieš penkerius metus rašė Vilniaus Šv. Juozapo parapijos klebonas, Nacionalinės vargonininkų asociacijos Valdybos narys kun. Ričardas Doveika. Vasario 21 dieną netekome Bernardo Vasiliausko... Liko ne tik vargonų – kuriais grota, kurie restauruoti, globoti – didingo gausmo aidas. Liko žmogiškas menininko, pasišventusio muzikai, pėdsakas. Tebyloja apie tai vienas paskutinių dar nepublikuotų pokalbių su vargonų maestro. Jo pasakojimas, išsakytos mintys, iššūkiai ir rūpesčiai teprimena paprastą šviesų žmogų, prikėlusį ne vieną „instrumentų karalių“. Pokalbis užrašytas pernai, spalio mėnesį. Bernardą Vasiliauską kalbino Lukrecija Stonkutė.

– Visokeriopa jūsų patirtis – įspūdinga. Kaip nupasakotumėte savo gyvenimo kelio pradžią?

– Mano tėvai ir giminė – muzikantų puokštė. Tėtis daug metų grojo pirmu trombonu Operos teatro (dabar Kauno valstybinis muzikinis teatras) orkestre, o mama muzikinio išsilavinimo neturėjo, bet buvo gamtos apdovanota puikiu balsu. Mama ir tėtis susipažino dainuodami Nikodemo Martinonio chore Kaune. Gimiau pirmas (esame septyni vaikai), su šeima gyvenome Žaliakalnyje, mediniame namelyje. Kad eisiu muzikos keliu, už mane jau buvo tarsi nuspręsta. Iš pradžių mokiausi skambinti fortepijonu privačiai, atėjus metui pradėjau lankyti Kauno Jono Jablonskio gimnaziją ir sykiu Kauno dešimtmetę muzikos mokyklą (dabar Kauno Juozo Naujalio muzikos gimnazija).

1948 m. Operos teatrą su visais jo kolektyvais perkėlė į Vilnių. Mūsų šeimai paskyrė butą šalia Tauro kalno. Kaimynystėje gyveno dainininkas Petras Oleka, dirigentas Saulius Sondeckis, balerina Jadvyga Jovaišaitė, aktorius ir režisierius Borisas Dauguvietis. Apsuptas iškilių žmonių nusprendžiau, kad ir pats noriu tapti menininku. Tad padedamas dirigentės Margaritos Dvarionaitės pradėjau ruošti stojamiesiems egzaminams į muzikos mokyklą, dabar tai Balio Dvariono dešimtmetė muzikos mokykla. Sėkmingai išlaikęs stojamuosius pradėjau lankyti fortepijono specialybės pamokas profesorės Olgos Šteinberg klasėje.

Būdamas šešiolikos, tėčio rūpesčiu jau grojau pianinu ir fisharmonija Operos ir baleto teatro spektakliuose. Galutinai susižavėjęs muzikos menu, toliau studijavau Lietuvos valstybinėje konservatorijoje (dabar Lietuvos muzikos ir teatro akademija), tos pačios profesorės fortepijono klasėje. Mano laikų konservatorija stipriai skyrėsi nuo dabartinės akademijos. Skirtingų specialybių studentai pažinojome vieni kitus, o nuo šešių ryto iki vėlumos konservatorijoje skambėjo muzika. Atlikėjai netgi rengdavo varžybas – kas anksčiau pradės groti (*juokiasi*).

– Vis dėlto pirmiau buvo fortepijono, o ne vargonų studijos?

– Profesorė Šteinberg dar muzikos mokykloje buvo labai patenkinta mano grojimu. Taigi, ji už mane nusprendė, kad tęsiu studijas jos klasėje. Konservatorijoje matydavau, kaip studentės groja

fisharmonija, ir man pasidarė labai įdomu. Profesorė žinojo, kad ir aš kartkartėmis prisiliesdavau prie to instrumento, ji net skatino tai daryti, sakė: „Grodamas fisharmonija geriau pažinsi polifoniją.“ Po tokios paskatos dekanas violončelininkas Povilas Berkavičius paprašiau leidimo pagreičiui studijuoti atlikimą vargonais pas Leopoldą Digrį.

– *Papasakokite, kaip dirbo profesoriai Šteinberg ir Digrys.*

– Jų asmenybė ir metodika skyrėsi kaip dangus ir žemė. Šteinbergas įteikdavo pluoštą naujų kūrinių ir porą savaitių palikdavo mane dirbti savarankiškai. Tik po to prasidėdavo tikrasis darbas su ja. Profesorė buvo ypač kruopšti: nagrinėdavome kiekvieną muzikinę frazę, technikas, meninės raiškos priemones. Savo mokiniams ji atiduodavo visą save, o per atsiskaitymus dėl jų labai jaudindavosi. Digrys elgėsi priešingai. Kaip pedagogas buvo puikus, tačiau jo mokymo metodika – labai griežta.

– *Jau paskutiniaisiais studijų metais pradėjote dirbti ir pedagoginį darbą.*

– Man labai pasisekė, kad gavau paskyrimą dirbti Lietuvos valstybinėje konservatorijoje. Dėščiau bendrąją fortepijoną ir bažnytinio vargonavimo praktiką. Tiesą sakant, tada studentai nelabai rimtai žiūrėjo į bendrąją fortepijoną. Tačiau dabar galiu prisiminti, kad tarp mano studentų buvo operos solistė Irena Milkevičiūtė, saksofonininkas Petras Vyšniauskas, kompozitorius Vidmantas Bartulis. Tad kukliai pagalvoju, kad galbūt ir aš kažkiek prisidėjau prie jų profesinės sėkmės. Tačiau mano mėgstamiausias profesinis amplua buvo ir yra pianisto koncertmeisterio. Tai nuostabi galimybė bendrauti su kitu žmogumi ne tik žodžiais, bet ir muzika. Koncertmeisterio darbas reikalauja kurti stiprų emocinį ryšį su kartu muzikuojančiu atlikėju. Deja, pianistai koncertmeisteriai iki šiol yra nuvertinami, nors jų svarba didžiulė. Juk jeigu solistui gerai akompanuojama, tuomet ir savo partiją jis atlieka kur kas geriau.

– *Kaip susidomėjote vargonų restauratoriaus-intonuotojo profesija?*

– Muzikologas Rimantas Gučas buvo mano bendramokslis ir labai geras draugas. Nuo pat studijų pradžios jis domėjosi vargonų sandara ir gamyba. Sovietinės okupacijos ir stalinizmo laikotarpiu daugelis bažnyčių buvo uždarytos, vargonai beširdiškai suniokoti, o vargonų vamzdžiai vežami į metalo laužą. Taigi, po tokio laikotarpio Gučas įkūrė vargonų dirbtuvę Visoriuose, kurioje įdarbino gabius stalius, elektrikus, mechanikus. Netikėtai pakvietė mane dirbti vargonų intonuotoju. Ši profesija labai svarbi. Pagamintas vargonų vamzdis yra nebylus, tad aš, intonuotojas, turėjau išpjauti „burnelę“, sureguliuoti „lūpeles“, tinkamai pakalti vamzdžio dugnelį ir taip išgauti reikiamą garsą. Kai Rimantas mane pakvietė, apie vargonų intonavimą neturėjau jokio supratimo. Ištiesas stebėdavau, kaip statomi vargonai 316 auditorijoje Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Taip pat skaičiau daug literatūros vokiečių kalba. Pirmas mano darbas buvo Vilniaus Šv. Jonų bažnyčios koplyčios vargonėliai. Vėliau restauravau pagrindinius šios bažnyčios ir Kauno arkikatedros vargonus. Dėl darbo dirbtuvėje atsisakiau pedagogo vietos akademijoje, nors dabar

tokio savo sprendimo truputį gailiuosi. Su žinomu posakiu „Vargonai – instrumentų karalius“ ne visai sutinku. Pagal savo dydį, registrų gausą vargonai, žinoma, karalius, tačiau pagal muzikos atlikimo galimybes man karalius yra fortepijonas.

– Per jūsų rankas ir klausą „perėjo“ daugybė Lietuvos vargonų. Kokia dabartinė šių instrumentų būklė?

– Ne tokia bloga, kokia buvo anais laikais, mat dabar veikia daugybė bažnyčių. Bėda ta, kad nemažai bažnyčių įsigyja elektroninius vargonus, o tai tėra imitacija. Liūdna matyti, kai šalia elektroninių stovi tikri vargonai, kurie kažkada savo skambesiu šildė žmonių širdis, o dabar yra apleisti. Labai gaila, kad didžioji dalis vargonų dirbtuvių Lietuvoje dabar egzistuoja tik „ant popieriaus“.

– 1968-aisiais Vilniuje įvyko pirmasis Sovietų Sąjungoje vargonininkų konkursas – Respublikinis Mikalojaus Konstantino Čiurlionio vargonininkų konkursas, kuriame tapote I premijos laureatu. Ką jums reiškė šis laimėjimas?

– Jo reikšmė didžiulė. Konkurso laimėjimas atvėrė tarptautinių salių duris. Žinoma, pagarsėjo ir mano vardas. Tačiau labiausiai „išgarsėjau“, kai dar dirbant vargonų dirbtuvėje įvyko nelaimė – prie obliavimo staklių netekau dalies rankos piršto. Iškart buvau nuvežtas pas nuostabų mikrochirurgą Kęstutį Vitkų. Man buvo amputuotas kojos pirštas ir prisiūtas prie likusio rankos piršto. Vitkus išgelbėjo mano karjerą ir grąžino į muzikos pasaulį. Po pusmečio Vilniaus arkikatedroje bazilikoje surengiau koncertą, į kurį susirinko visas chirurgijos personalas. Po šio įvykio pradėjau manyti, kad gyvenime yra dvi svarbiausios profesijos: gydytojas – fiziniam kūnui ir pedagogas – sielai.

– Daug metų dirbate Vilniaus arkikatedros bazilikos vargonininku. Koks tai darbas?

– Tai vadinu trečiuoju savo profesinio kelio etapu. 1991-aisiais su manimi netikėtai susisiekė Vilniaus arkikatedros klebonas monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas ir pasiūlė tapti Katedros vargonininku. Iki tol vargonuoti bažnyčiose atsisakydavau, nes sovietmečiu už grojimą bažnyčiose buvo pagrasinta likviduoti Digrio įkurtą Vargonų katedrą konservatorijoje. Dirbti Arkikatedroje nebuvo lengva. Reikėjo išmanyti visą liturgijos eigą, repetuoti su choralais, o liturginės literatūros beveik nebuvo. Todėl savarankiškai, pagal liturgiją sudariau giedotinas psalmes visiems liturginiams metams. Tad jeigu šalia vargonų pamatysite gulinčias storas knygas – ten mano darbas.

– Ar vargonininkas turi būti religingas?

– Esu apie tai kalbėjęs su nemažai dvasininkų. Jų nuomone, net ir choristai privalo būti tikintys, mat giedodami meldžiasi. Yra ir posakis: „Giedoti – tai dvigubai melstis.“ Aš su tuo ne visai sutinku.

– Kokia veikla jums mielesnė – bažnyčios vargonininko ar koncertuojančio vargonininko?

– Pirmenybę teikčiau koncertiniam vargonavimui, nes jis pozityvesnis. Koncertinėje veikloje galiu rinktis sau mielą repertuarą, labai mėgstu romantizmo epochos muziką. Grojimas vien tik liturgijoje – gana monotoniška veikla, o ir profesionalių chorų bažnyčiose beveik neturime.

– Ar vargonininko socialinė padėtis Lietuvoje šiandien užtikrinta?

– Visiškai neužtikrinta. Pažvelkite į bet kurį Lietuvos vargonininką – visi pagrečiui dirba kitus darbus. Vilniaus arkikatedroje dirbame penkiese. Mūsų atlygis skirtas tik „prisidurti“ prie pagrindinės algos ar pensijos. O darbo labai daug – mišios, darbas su choralais, repeticijos. Priklausau Katedros parapijos pastoracinei komisijai ir buvau iškėlęs šį klausimą. Kol kas išgirstas nesu.

– Ar sutiktumėte, kad studijuojančiųjų grojimą vargonais nuolat mažėja? Kaip skatintumėte jaunimą rinktis šią profesiją?

– Tikrai mažėja. Įtariu, kad studijuojantieji šią specialybę dažniausiai tikisi tapti koncertuojančiais vargonininkais, o ne bažnytiniais. Tačiau retas suvokia, kad ne kiekvienam tai duota, o ir honorarai maži. Taip pat sunkoka sulaukti galimybės koncertuoti. Dažnai reikia siūlytis pačiam arba pelnyti garsių konkursų laureato vardą. Manau, reikėtų imtis iniciatyvos ir daug ką keisti bažnytinėje sistemoje. Pradedant nuo vargonų remonto iki profesionalių chorų kūrimo. Dabartinė situacija – netvarkingi bažnyčių vargonai ir menkai pajėgūs mėgėjų chorai – tikrai nemotyvuoja jaunimo.

– Kokį kūrinį svajojate atlikti?

– Jau nebesvajoju. Prisimenu maestro Konrado Kavecko pavyzdį. Jau būdamas garbaus amžiaus jis koncertavo, tačiau sekėsi prastai. Svarbu suprasti, kada laikas sustoti. Vis dėlto norėčiau pagroti Camille’io Saint Saënso kūrinius, kuriuos itin mėgstu.

– Prašau užbaigti mintį: „Jei ne muzika...“

– Sau tokio klausimo nesu uždavęs. Tikriausiai rinkčiausi kilnią gydytojo profesiją.

5. Vargonininko ananta: Karolina Juodelytė

Publikacijų ciklo „Vargonininko ananta“ praėjusiame numeryje pristačiau pokalbį su Bernardu Vasiliausku. Ciklą tęsiu, šnekindama vargonininkę Karoliną Juodelytę – tarptautinių konkursų laureatę, aktyviai koncertuojančią atlikėją ir Švento Pauliaus parapijos Berlyne kantorę.

Pasirinkimų kelias

– Prisiminkime Tavo vaikystę.

– Užaugau tradicinėje šeimoje, turiu vyresnį brolį. Nors tėvai nebuvo itin pasiturintys, bet man niekada nieko netrūko ir buvau labai laiminga. Turbūt, kaip ir dauguma vaikų – mėgau žaisti su draugais kieme. Tačiau mama nuo mano ankstyvų dienų stengėsi mane įtraukti į veiklą, tad lankiau įvairius būrelius: vaikų chorą, baseiną, šokius, gimnastiką, mokiausi groti kanklėmis, dūdele. Man pasisekė, kad darželis, kurį lankiau, buvo stipriai nukreiptas muzikine linkme. Anuometinė muzikos vadovė iki šiol lankosi mano koncertuose.

– Ar tėvelių noru pradėjai mokytis Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje?

– Ir taip, ir ne. Kaip ir minėjau, mano darželio muzikos vadovė buvo labai aktyvi, tad ji ir pasiūlė man stoti mokytis į šią mokyklą. Mamai ši idėja labai patiko, nes buvo girdėjusi daug gerų atsiliepimų apie mokyklą. Įstojau į chorinio dirigavimo specialybę. Pradžioje dainavau chore ir mokiausi muzikos teorijos disciplinų, o nuo septintos klasės mokiausi diriguoti.

– Kas lėmė sprendimą pereiti iš chorinio dirigavimo į muzikos teorijos skyrių?

– Nors dirigavimas man sekėsi ir gavau gerus techninius pagrindus, tačiau malonumo neįsivaizdavau ir ateityje neįsivaizdavau savęs kaip choro dirigentės. Mano bendrojo fortepijono mokytoja Viktorija Gabanova kartą man pasakė: „Karolina, Tu turi gerą galvą. Siūlau Tau pereiti į teorinį skyrių.“ Ir ji buvo teisi – man išties patiko teorinės disciplinos. Turiu absoliučią klausą, tad gerai sekėsi rašyti muzikinius diktantus. Devintoje klasėje perėjusi į teorinį skyrių, patekau pas nuostabią mokytoją doc. dr. Vytautę Markeliūnienę, kuri įkvėpė ne tik mokytis muzikos istorijos, bet ir padėjo suformuoti gyvenimo vertybes. Tuomet supratau, kad muzikologija yra man tinkama specialybė. Ypač patiko praktinė muzikologijos sritis – su malonumu rašiau straipsnius, vedžiau koncertus.

– Tačiau radai laiko ir vargonų fakultatyvui.

– Mano mama, kuri visada buvo ir yra didžiausia mano gyvenimo patarėja, dar besimokant pradinėse klasėse, pasakė: „Tu nežinai kas bus ateityje. Galbūt norėsi praktinio priėjimo prie muzikos“. Taigi nusprendžiau, kad reikia pasirinkti dar vieną instrumentą šalia fortepijono. Pasirinkimuose buvo fleita, arfa ir vargonai. Įsigyti fleitą buvo brangu, o arfai tuo metu buvau per maža. Taigi pradėjau lankyti vargonų fakultatyvą pas vargonininkę Vidą Prekerytę. Ji – nuostabi mokytoja, kuri dirbo iš visos širdies bei ruošė mane įvairiems konkursams, koncertams. Kartą V. Prekerytė man leido pagroti Vilniaus Arkikatedros bazilikos vargonais pilnu vargonų garsu. Likau nepaprastai sužavėta,

jog, būdama tokia maža, galiu taip garsiai ir didingai groti! Tuomet supratau, kad vargonai yra mano instrumentas.

– Regis itin žavėjaisi ir muzikologija ir vargonais, kad ryžaisi Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje studijuoti dvi specialybes pagrečiui?

– Dvyliktoje klasėje maniau, kad tikrai studijuosiu muzikologiją. Tačiau matydama, kad gerai sekasi vargonų konkursuose, negalėjau įsivaizduoti savęs negrojant. Nusprendžiau studijuoti abi specialybes. Bakalauro studijų metu atsirado galimybė išvažiuoti pagal *Erasmus* programą į Austriją, vėliau – Suomiją tobulintis vargonų atlikime. Tuo tarpu, muzikologiją studijavau Lietuvoje. Taigi baigiau abiejų specialybių bakalauro studijas, tačiau vargonai mane pasiglemžė. Labai mėgstu perteikti emocijas ir gilintis į muzikos kūrinis būtent per atlikimą.

Profesinės patirtys

– Kokių žinių Tau suteikė stažuotės Austrijoje ir Suomijoje?

– Nuvykusi į Austriją dar buvau labai „žalia“ vargonų atlikime. Nežinojau, kad reikia domėtis ir kitais vargonų instrumentais, vaikščioti į bažnyčias, koncertų sales ir pažindintis su ten esančiais vargonais. Apskritai Austrija mane įtraukė į kultūrinį gyvenimą – gausiai lankiausi operos teatro spektakliuose ir simfoninės muzikos koncertuose. Helsinkyje buvo mažiau kultūrinės programos, bet labai daug grojau. Turėjau nuostabų dėstytoją profesorių Kari Jussila, kuris sakydavo: „Aš Tave tik supažindinu su įvairiomis technikomis ir atlikimo būdais, tačiau Tu pati turi suprasti, kodėl mes tai darome. Noriu, kad įgytas žinias galėtum pritaikyti ir kituose kūrinuose.“ Studijuodama pas prof. Kari Jussila, pradėjau ruošti Tarptautiniam M. K. Čiurlionio pianistų ir vargonininkų konkursui. Ruošimasi pratęsiau pas prof. Virginiją Survilaitę. Kaip žinai, konkurse teko pelnyti pirmąją premiją ir tuomet nebeliko jokių abejonių, kad vargonai yra mano ateitis. Vėliau studijavau magistro pakopą sykiu Lietuvoje ir Detmolde.

– Kodėl po magistro studijų pasilikai Vokietijoje studijuoti bažnytinės muzikos?

– Norėjau ateityje praplėsti savo muzikinį spektrą, kadangi bažnytinės muzikos specialybė itin įvairiapusiška, bei turėti galimybę šalia koncertinės veiklos dirbti bažnyčios vargonininke. Vokietijoje yra sistema, kad koncertuojantis vargonininkas bažnyčioje dirbti negali. Studijų Detmolde metu susidūriau su bažnyčios vargonininko, choro vadovo praktikomis ir labai susižavėjau kantorius darbu. Bažnytinės muzikos studijos yra sunkios: reikia mokytis vargonų atlikimo, choro ir orkestro dirigavimo, partitūrų skaitymo, grigališkojo choralo, skaitmeninio boso, liturgikos, džiaz harmonijos ir improvizacijos, kompozicijos bei valdyti du papildomus instrumentus: fortepijoną bei klavesiną.

– Džiazo improvizacijos?

– Dirbant bažnyčioje pilnu etatu, dažnu atveju reikia vadovauti jaunimo chorui, kurie itin mėgsta į gospel ir pop stiliistiką orientuotą muziką. Taigi privalu nusimanyti šiuose žanruose.

– Ar norėtum dėstyti vargonų atlikimą?

– Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje dėstau nuo 2017 m. vargonų registruotės pagrindus. Tai pusiau teorinė, pusiau praktinė paskaita. Kadangi šiuo metu gyvenu Berlyne, vargonų atlikimo dėstyti negalėčiau, kadangi tai reikalautų nuolatinio gyvenimo Lietuvoje. Tačiau vargonų bei fortepijono atlikimo mokymo neužmirštu: Berlyne turiu keletą mokinių, tačiau dėl didelio užimtumo įvairiuose muzikiniuose projektuose, koncertuose bei pilno etato kantorės darbo daugiau mokinių negalėčiau šiuo metu turėti. Žinoma, ateityje norėčiau save išbandyti ir vargonų atlikimo dėstytojos amplua. Mane žavi profesionalių vargonininkų ruošimas. Man patinka su mokiniu ar studentu kartu atrasti priėjimą prie muzikos, labai gera dalintis savo žiniomis ir inspiruoti.

– Šiuo metu dirbi Švento Pauliaus parapijos Berlyne kantore. Kaip atrodo Tavo darbo diena?

– Kaskart vis kitaip. Kantoriaus veikla yra itin įvairiapusiška. Švento Pauliaus parapijai priklauso šešios bažnyčios, kuriose kantorius yra tarsi meno vadovas. Galima įgyvendinti įvairias muzikines idėjas, svarbu, jog žmonės, kurie ateina ar priklauso šiai parapijai, galėtų džiaugtis įvairiu muzikiniu spektru, kad jie norėtų ateiti į mūsų bažnyčią, kad jie išsineštų gerą emociją. Taigi yra dienų, kai užsiimu vien organizacine veikla: atsakinėju į elektroninius laiškus, planuoju būsimus renginius bažnyčioje, dalyvauju įvairiuose posėdžiuose. Mūsų evangelikų parapijos bendruomenė yra labai aktyvi, tad sulaukiu daug muzikinių klausimų ir pageidavimų. Trečiadieniais atlieku praktinį darbą – dirbu su vaikų ir suaugusiųjų choralais. Sekmadieniais groju Šv. Mišiose.

Vargonų meno iššūkiai

– Palygink, prašau, Lietuvos ir Vokietijos vargonų kultūrinį gyvenimą.

– Šiuo metu Lietuvoje matau gerėjančią situaciją vargonų muzikos koncertų prasme. Steigiama vis daugiau vargonų muzikos festivalių nedideliuose šalies miestuose, kas byloja, kad dirbame gera kryptimi. Tačiau pasigendu šiuolaikinių koncertinių vargonų, kuriais galėtume atlikti modernią vargonų literatūrą. Tuo tarpu Vokietijoje – atvirkštinė situacija. Instrumentų stygiaus problemos nėra. Vokietija – vargonų lobynas. Pastebiu, jog Vokietijoje vis labiau stengiamasi vargonų muzikos koncertus šiek tiek praplėsti, pavyzdžiui, su iliustratyviais pavyzdžiais papasakoti apie vargonų muzikos istoriją, sugalvoti tam tikras temas. Neseniai su dar vienu kolega grojome trijų dalių koncertą: nuo renesanso iki filmų, kuriuose panaudoti vargonai, muzikos. Šalia to moderavome, rodėme įvairių vargonų pavyzdžius, grojome keturiomis rankomis. Visa tai galima buvo stebėti monitoriaus ekrane, kadangi vargonininkai dažniausiai sėdi balkone, kur žiūrovai mūsų nemato.

– Pastebi, kad Lietuvos vargonų koncertinis gyvenimas auga, tačiau kodėl sulaukiame vis mažiau vargonų atlikimą studijuojančių žmonių?

– Norinčių studijuoti šią specialybę, manau, yra tikrai nemažai, tačiau jiems kyla baimė, kad tai nebus jų pragyvenimo šaltinis. Lietuvos bažnyčių vargonininkai dažniausiai neturi socialinių garantijų. Tai tampa antraeilium darbu, labiau skirtu savo malonumui. Taigi jaunimas svarsto, ar verta daugelį metų studijuoti, mokytis ir po to nerimauti, ar pavyks gauti stabilų darbą. Bažnyčios vargonininko darbas turėtų būti oficialus, pilnavertis darbas su visomis socialinėmis garantijomis

bei nustatytomis darbo valandomis. Kaip minėjau – Lietuvoje daugėja vargonų muzikos festivalių ir dažniausi jų organizatoriai yra patys vargonininkai. Taigi vargonininkams privalu imtis kūrybinės iniciatyvos norint oriai gyventi.

– Kokia yra vargonininko socialinė padėtis Vokietijoje?

– Pirmiausia, Vokietijoje Bažnyčia yra finansuojama valstybės ir kiekvienas tikintis moka mokesčius. Dėl to bažnyčios turi pakankamai lėšų sukurti etatus vargonininkams. Antra, norint įsidarbinti, reikia dalyvauti bažnyčios paskelbtame konkurse: privalu nusiųsti savo gyvenimo aprašymą, motyvacinį laišką; jeigu tave atrenka kaip potencialų kandidatą, tuomet keliauji į darbo pokalbį; sekančiame etape esi kviečiamas į grojimo vargonais dalį, kuriame atlieki nurodytus kūrinius (evangelikų Šv. Mišių metu, du-tris kartus yra atliekami koncertinio repertuaro kūriniai, katalikų - bent vienas), giesmes ir demonstruoji, kaip dirbtum su choru. Galiausiai yra pasirašoma darbo sutartis ir suteikiamos visos socialinės garantijos. Trečia, Vokietijoje yra trys bažnyčios vargonininkų kategorijos – A, B ir C. A – aukščiausia kategorija, kai vargonininkas įgyjęs magistro laipsnį; B – kuomet yra įgytas bakalauras; C – vargonininkai, kurie yra baigę bent dviejų metų trukmės vargonininkų kursus, rengiamus Vokietijoje. Kiekvienai kategorijai yra skelbiami atskiri konkursai, taip pat nuo jų priklauso vargonininko valandinis atlygis, kuris su įgyjama patirtimi kyla.

Aš asmeniškai dirbu A kategorijoje, 90% etatu, tad man priklauso dirbti 36 valandas per savaitę. Palyginimui – C kategorijos vargonininkas už 100% etatą gauna apie 1500 eurų (bruto) atlygį.

– Kuo skiriasi koncertuojančio ir bažnyčioje dirbančio vargonininko Vokietijoje amplua: išsilavinimas, požiūris, perspektyvos?

– Labai įdomus klausimas. Į jį atsakyti galėčiau dvejopai. Iš vienos pusės, kai pasakai, kad esi bažnyčios kantorius – visiems yra aišku, jog esi baigęs studijas ir turi stabilų darbą. Tačiau tai nebūtinai reiškia, jog esi tikrai geras atlikėjas ar kad gali groti solinius koncertus. Iš kitos pusės, koncertuojantys vargonininkai, kurie rengia pasirodymus didžiosiose scenose, yra labiau gerbiami visuomenės. Tačiau tai ne visada yra stabilus darbas. Tai ypač pasijautė šiuo koronos laikotarpiu. Tačiau, nepaisant šio keisto laiko, koncertuojantys vargonininkai dažnai dirba pedagoginį ar bažnytinį darbą.

– Tavo nuomone, kokių dar spragų yra nūdienos Lietuvos vargonų mene?

– Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje trūksta kai kurių praktinių vargonų disciplinų, pavyzdžiui improvizacijos – Vokietijoje tai yra privalu. Labai trūksta vargonų koncertų salėse. Norėtusi, kad entuziastingiau vyktų vargonų restauravimo darbai.

Smalsumo skiltelė

– Ar svarstai grįžti gyventi ir dirbti į Lietuvą?

– Tokios galimybės neatmetu. Žinoma, dėl savo socialinės gerovės Lietuvoje tikrai dar reikia stipriai kovoti, bet, esant bent keletui entuziastų, ši reforma įmanoma. Šiuo metu man labai įdomu gyventi

Berlyne ir išbandyti save įvairiose muzikos kryptyse. Berlyne esu ne tik koncertuojanti vargonininkė bei kantorė, tačiau esu save išbandžiusi ir korepetitorės, privačios mokytojos, chorų ar populiariosios muzikos ansamblio vadovės amplua, kartais dainuoju ansamblyje. Tad šį gyvenimo etapą priimu kaip ieškojimą. Kuri sritis taps dominuojanti ateityje, sunku pasakyti, tačiau širdyje visada labiausiai laikau save koncertuojančia vargonininke, tai - didžiausias mano pašaukimas.

– Vargonininkas – profesija ar veikiau pašaukimo vedama veikla?

– Geras klausimas. Manau, kad apskritai būti muzikantu yra pašaukimas, nes muzikanto kelias nėra lengvas. O profesija yra įgyjama, įdedant daug kasdieninio darbo.

– Koks yra Tavo muzikinio repertuaro interesas?

– Labai mėgstu modernią XX-XXI amžiaus muziką, kurioje galima pasinerti į kūrybinius ieškojimus. Neseniai išleidau solinę šiuolaikinės lietuvių vargonų muzikos kompaktinę plokštelę „Ėjimas į tylą“. Taip pat patinka vėlyvojo romantizmo autorių kūryba – M. Regeris, F. Lisztas. Žinoma, itin žaviuosi ir J. S. Bacho opusais – jo muzika geniali.

– Atmeskime muziką Tavo gyvenime – kas lieka?

– Lieka mano hobiai. Man svarbu ne tik užsiimti muzikine veikla, bet ir turėti kitų užsiėmimų. Labai mėgstu šokį kaip meną, nuo pat mažumės išbandžiau įvairių stilių šokius: pramoginius, modernius. Patinka bėgti krosus gamtoje. Taip pat mielai skaitau psichologinius straipsnius, gilinuosi į žmogų bei žmonių tarpusavio santykius, itin mėgstu keliauti, domėtis egzotinėmis kultūromis.

– Užbaik sakinį – „Jei ne muzika...“

– Tikriausiai grįžčiau prie muzikologinės veiklos bei dar labiau pasinerčiau į muzikinių renginių organizacinę veiklą. Tačiau bent jau minimaliai muzika turėtų būti šalia. Be jos neįsivaizduoju savo gyvenimo...

6. Vargonininko ananta: Eglė Rudokaitė

Publikacijų ciklo „Vargonininko ananta“ praėjusiame numeryje pristačiau pokalbį su Karolina Juodelyte. Ciklą tęsiu šnekindama Eglę Rudokaitę – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos vargonų atlikimo specialybės magistrantę, aktyviai koncertuojančią atlikėją bei Vilniaus arkikatedros bazilikos vargonininkę.

Pasirinkimai ir patirtys

– Kaip prisimeni laikotarpį Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje?

– Keletas šios mokyklos mokytojų man išliks atmintyje ilgam – jų balsai, išsakytos mintys: tai mano klasės auklėtojas, istorikas ir filosofas Albinas Galinis, solfedžio ir harmonijos mokytojas Algirdas Kiškis, mokytoja Nailia Galiamova – vedusi muzikos kūrinių analizės, polifonijos ir instrumentuotės pamokas bei lietuvių kalbos mokytoja Raimonda Šegždavičienė. Nepaisant visų sunkumų, manau, kad buvo verta mokytis šioje mokykloje.

– Išlieka abejonės?

– Tačiau žvelgiant iš dabartinės perspektyvos suvokių, kad ši mokykla suteikia labai stiprius mokslo ir gyvenimo pagrindus. Miglotai, bet prisimenu savo stojamuosius į M. K. Čiurlionio menų mokyklos fortepijono klasę. Mane atlydėjo mama, tačiau jos teigimu: „Į šią mokyklą mudvi atlydėjo Kazkas Kitas.“

– Dvylika metų skyrei grojimui fortepijonu. Kodėl netęsei šios specialybės Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje?

– Prieš pereinant į gimnazines klases, panorau mokytis groti dar vienu instrumentu. Nuo devintos klasės pradėjau lankyti vargonų fakultatyvą, vargonininko Vido Pinkevičiaus klasę. Pažintis su nauju instrumentu sukėlė nemažai svarstymų paskutiniaisiais mokyklos metais – visgi, kurias studijas rinktis aukštojoje mokykloje? Neįsivaizdavau savęs ir toliau grojant fortepijonu ištisas valandas, nenorėjau šios rutinos. Vargonų studijos pasirodė labai patrauklios, mat čia sykiu mokomasi dirigavimo, dainavimo, liturgikos, vadovavimo chorui, jeigu yra noras – ir grojimo klavesinu bei fortepijonu. Man regis, norint geriau pažinti muzikos meną neužtenka kasdien sėdėti prie vieno instrumento ir gludinti tuos pačius kūrinius.

– Šiuo metu studijuoji vargonų atlikimo magistro pakopoje, vargonininko Balio Vaitkaus specialybės klasėje. Kaip atrodo Tavo specialybės paskaita?

– Kaskart vis kitaip. Būna atvejų, kad atėjusi į paskaitą pasiūlau dėstytojui eiti namo ir pailsėti (juokiasi). Kartais susiduriu ir su iššūkiais – kai kūrinius tenka paruošti per trumpą laiką. Tačiau man labai patinka, kad dėstytojas su manimi dirba labai kruopščiai, analizuoja kiekvieną muzikinį momentą. Žinoma, neapsiribojame vien tik techniniais niuansais, pirmoje eilėje išsikeliamo klausimą – ką aš noriu šia muzika pasakyti?

– Ar turi planų vykti į kitas šalis ir tobulintis vargonų atlikime?

– Pernai vasarą, savaitei buvau išvykusi į vargonų meistriškumo kursus vykusius Šv. Onos bažnyčioje Ruane, nedideliame istoriniame miestelyje Prancūzijos šiaurėje. Grojau vienu geriausių instrumentų pasaulyje, pastatytu meistro Aristide'o Cavallé-Collio ir grįžusi namo dar ilgai negalėjau atsitokėti nuo įspūdžių. Kurį laiką norėjau groti tik prancūzų muziką ir tik prancūziškais vargonais.

Kursus vedė vargonininkas Jean'as-Baptiste'as Monnot, kurio pastabos nelabai skyrėsi nuo to, ką nuolat girdžiu studijuodama Vilniuje. Supratau pas kokį gerą dėstytoją mokausi Lietuvoje. Tačiau neatmetu galimybės išvažiuoti pagal *Erasmus* mainų programą, norėčiau vykti į Vokietiją arba Austriją.

– Koks Tavo muzikinio repertuaro interesas?

– Šiuo atžvilgiu vis dar ieškau savęs. Iš vienos pusės, labai traukia romantizmo epochos ir modernaus stiliaus kūryba, iš kitos pusės – simpatizuoju senajai muzikai. Pastaroji yra visiškai kitas ir mums mažai pažįstamas pasaulis. Itin gražu, kad senojoje muzikoje svarbiausias buvo žodis, kuris perkeliamas ir į instrumentinę kūrybą. Šiuo metu groju J. S. Bacho choralą „O Lamm Gottes, unschuldig“ ir vienoje kūrinio vietoje harmonija itin disonansiška. Pasirodo, choralo tekste parašytas žodis „sielvartauti“.

Tuo tarpu, modernizmo muzikoje gali kurti savo pasaulį. Ypač smagu, jei kompozitorius yra gyvas ir turi galimybę su juo pasikonsultuoti kūrinio atlikimo interpretacijos klausimais ar net pasiūlyti kelis pakeitimus.

– Kokiais muzikos meno užmojais gyveni šiandieną?

– Man labai įdomu, kad darbus pamažu tenka planuoti metams į priekį. Esu Vilniaus arkikatedros bazilikos grigališkojo choro *Schola Gregoriana Vilnensis* vargonininkė, tad vasarą numatyta išvyka į Prancūzijos Salemo vienuolyną, rengsime koncertus Le Mano katedroje bei Paryžiuje. Vilniaus sakralinės muzikos choras *Adoramus* yra sukūręs projektą ir pakvietė mane kaip vargonininkę koncertuoti su jais Šiauliuose ir Vokietijoje. Šiuo metu dirbu Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje klavesino katedros koncertmeistere, tad vyksiu su solistais ir ansambliais į Latviją. Kasmet dalyvauju trumpuosiuose vidudienio vasaros bei Kalėdų laiku rengiamuose rečitaliuose *Vox organi Cathedralis*, Vilniaus arkikatedroje.

Vargonininko iššūkiai

– Dirbi vargonininke Vilniaus Šv. Kryžiaus bažnyčioje bei Vilniaus arkikatedroje bazilikoje. Kokie Tau buvo keliami reikalavimai norint užimti bažnyčios vargonininkės poziciją?

– Kai buvau penkiolikos metų, vargonininkė Agnė Petruškevičiūtė, paprašė manęs, savaitgaliais pavaduoti ją Šv. Onos bažnyčioje – vargonuoti Šv. Mišių ir santuokų metu. Man labai patiko, tad rugsėjo pirmąją drįsau prieiti prie Katedros klebono ir paklausti, ar Šv. Kryžiaus bažnyčioje nereikėtų dar vienos vargonininkės. Klebonas priėmė, taip ten ir likau. Šiuo metu po truputį išsidinėju iš šios bažnyčios, norisi užleisti vietą jaunesniems už mane vargonininkams. Su katedra

nutiko taip, kad tuometinė *Schola Gregoriana Vilnensis* vargonininkė A. Petruškevičiūtė išvyko gyventi į Vokietiją, tad atsilaisvino vieta. Viešas konkursas skelbiamas nebuvo. Choro vadovas Dainius Juozėnas žinodamas mane pasiūlė bendradarbiauti.

– *Kokie Tavo kaip Vilniaus arkikatedros bazilikos vargonininkės įsipareigojimai?*

– Dukart per savaitę groju ir giedu Šv. Mišių metu, o sekmadieniais groju vakarinėse pamaldose drauge su choru. Esu įsipareigojusi mokyti katedros jaunimo muzikos ansamblį: dainavimo pagrindai, muzikos suvokimas, muzikos kalba. Taip pat esu atsakinga už katedroje vykstančių koncertų koordinavimą.

– *Tavo nuomone, ar bažnyčios ir koncertuojančio vargonininko prestižas vienodas?*

– Manau, kad daug kas priklauso nuo konteksto. Štai kaime – bažnyčios klebonas, zakristijonas ir vargonininkas yra bene svarbiausi asmenys apylinkėje. Mieste šios pozicijos nesukelia tokio didelio įspūdžio. Tačiau pastebiu, kad kitiems sužinojus, jog studijuojau vargonus – iškart sulaukiu klausimo: „Tai kurioje bažnyčioje dirbi?“ Regis, šiuo atveju, sakytume, bažnyčios vargonininko prestižas didesnis. Tačiau esu linkusi manyti, kad bažnyčios ir koncertuojančio vargonininko prestižo suvokimas formuojamas pagal tai, kiek žmogus domisi ir kiek pažįsta vargonų muzikos pasaulį.

– *Kuris iš aptartų vargonininko amplua turi didesnes ateities perspektyvas?*

– Labai geras klausimas. Bažnyčioje vyksta nuolatinė rotacija – kažkas išeina, tuomet turi galimybę užimti darbo vietą. Kitaip tariant, šansai likti be darbo nedideli. Koncertiniame amplua taip pat atsiranda vis daugiau galimybių – steigiasi nauji festivaliai, vis entuziastingiau organizuojami koncertai, o ir pats gali būti jų organizatoriumi. Taigi, manau, kad galimybės vienodos.

– *Ar dirbdama bažnyčiose jautiesi socialiai saugi?*

– Ne. Tai yra socialiai nestabilus darbas. Kai baigsiu studijas, tikrai susirasiu darbą su stabiliomis pajamomis ir socialinėmis garantijomis. Kartais pagalvoju, jeigu reiktų kurti šeimą ir ją išlaikyti vien iš vargonavimo bažnyčioje – būtų neįmanoma. Vilniaus arkikatedroje bazilikoje nesu įdarbinta oficialiai. Šiuo metu Katedroje darbuojamės penkiese, darbo krūvis, palyginus, nedidelis, tad Bažnyčiai sunku kiekvienam užtikrinti socialines garantijas. Neatmetu fakto, kad Bažnyčia galėtų geriau rūpintis vargonininkais ir tikiu, kad pamažu viskas keisis į gerąją pusę. Tiesa, kol esu studentė, neteikiu šiam reikalui didelės reikšmės.

– *Ar šis socialinis faktorius turi įtakos vis mažėjančioms vargonų atlikimo studentų gretoms?*

– Manau, kad vargonai visuomenei yra labai mažai pažintas instrumentas. Kitus instrumentus mes matome ganėtinai dažnai ir turime priėjimą, o štai patekti prie vargonų nėra taip paprasta. Labai trūksta edukacijos vargonų atžvilgiu. Tad džiaugiuosi, kad Nacionalinė vargonininkų asociacija prieš metus pradėjo edukacinį projektą *Didelės ir mažos instrumentų karaliaus paslaptys*. Vienoje edukacijos dalyje yra pristatoma pirmoji Lietuvoje vargonų pažinimo ir statybos priemonė vaikams, kurią pagal nyderlandų kompanijos *Do organ/Orgelkids* licenciją pagamino meistras Alvydas Šeduikis. Yra planų su šiuo projektu važinėti po Lietuvos muzikos mokyklas ir pažindinti jaunimą su instrumentu. Manau, kad ir aš nebūčiau žinojusi apie instrumentą, jeigu paauglystėje nebūčiau giedojusi jaunimo chore ir iš arti mačiusi vargonų.

– Vargonininkas – tai profesija ar misija/pašaukimas?

Kiekviena profesija yra misija/pašaukimas.

– Tačiau iš profesijos norime uždirbti.

Man atrodo, kiekvienos profesijos darbą dirbame vedami savo misijos/pašaukimo, o tai, kad už darbą norime teisingo atlygio – normalu. Už darbus turi būti atlyginama. Pavyzdžiui, kai kuriose Prancūzijos, Ispanijos ir Lietuvos parapijose bažnyčios vargonininko darbas yra suvokiamas kaip savanorystė. Tai yra gerai, jeigu vargonininkui toks konceptas priimtinas, kitu atveju gali kilti barniai.

– Paprovokuosiu. Ar norint dirbti bažnyčios vargonininku būtina baigti aukštuosius mokslus?

Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų mokyklos matematikos mokytoja Aurelija Stančikienė yra sakiusi: „Jeigu nori skirtis nuo šuns – Tau reikia mokytis matematikos.“ (*juokiamės*). O jeigu rimtai – pagal tai, kokia yra Lietuvos bažnyčių vargonininkų kartelė ir kokie jiems keliami reikalavimai – tikrai nebūtina. Manysčiau, tai yra sąžinės reikalas ir paties vargonininko suvokimas apie vargonavimą bažnyčioje. Yra nemažai profesionalių vargonininkų, kurie bažnyčioje daro *chaltūrą* ir jiems dėl to širdies neskauda. Tačiau yra ir savamokslių, kurie yra ypatingai smalsūs, tiesiog dega troškimu tobulėti.

Trejus metus buvo „gaivinami“ J. Naujaliao įsteigti Šv. Grigaliaus vargonininkų kursai. Buvo smagu matyti šeštadieniais Katedroje ir kitose bažnyčiose besirenkančius vargonininkus, suvažiavusius iš visos Lietuvos (kai kuriems tekdavo iš namų išvykti penktą rytą, kad galėtų visą dieną aktyviai dalyvauti kursuose). Labai gera matyti, su koku godumu jie klausėsi lektorių žodžių ir bandė kuo geriau tą medžiagą įsisavinti. Kai kurie, baigę kursus, tęsė mokslus Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Šiuo metu Nacionalinė vargonininkų asociacija kartą per mėnesį rengia nuotolinius kursus bažnyčios vargonininkams. Į paskaitas prisijungia per šimtą pradedančių ir jau patyrusių muzikantų! Tai parodo, kad žmonėms rūpi išmanyti savo dalyką.

Tačiau, kartais susimąstau, ar man tikrai verta tiek mokytis, jeigu bažnyčios bendruomenė nesupranta visų vargonavimo niuansų. Tačiau vargonininkė Dovilė Savickaitė yra sakiusi, kad žmonės labai jaučia, kuris yra profesionalus vargonininkas, o kuris savamokslis.

– Prakalbome apie edukaciją ir mokymąsi. Koks Tavo santykis su pedagogika?

– Visai neseniai supratau, kad pedagoginis darbas man labai patinka. Pradėjus akompanuoti klavesinu, pastebėjau, kad kartais suprantu ko kitas žmogus nesupranta. Būna atvejų, kad dėstytoja prašo manęs išaiškinti solistui jam nesuprantamus muzikinius niuansus. Tuomet suvokiu, kad jau turiu tam tikrą žinių bagažą ir galiu juo dalintis su kitais. Nuostabus jausmas, kai gali padėti kitiems, suteikti žinių ir matyti laimę mokinių akyse.

Smalsumo skiltelė

– Žinau, kad labai mėgsti kepti skanėstus. Galbūt svarstai ir apie konditerės specialybę?

– Taip, labai mėgstu! Kepu sausainius, keksiukus, pyragus, tortus. Konditerės specialybė yra mano planas B. Visada sau sakiau – jeigu nepasiseks muzikoje – tapsiu konditere ir atidarysiu savo kavinukę su gyvos muzikos vakarais. Tačiau kol kas sekasi planas A.

– *Užbaik sakinį: „Jei ne muzika...”*

– Vasarą turėjau administracinio darbo patirties viešbutyje. Dirbau virtuvėje, tvarkiau kambarius, ploviau drabužius. Manau, jei ne muzika tai rinkčiausi panašų fizinį darbą.

7. Vargonininko ananta: Dovilė Savickaitė

Publikacijų ciklo „Vargonininko ananta“ praėjusiame numeryje pristačiau pokalbį su Egle Rudokaite. Ciklą tęsiu šnekindama Dovilę Savickaitę – Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčios vargonininkę ir choro vadovę, aktyviai koncertuojančią atlikėją bei Lietuvos bažnyčių vargonininkams skirtų kursų organizatorę.

Profesinio kelio patirtys

– Gimėte nedideliame Lentvario miestelyje. Kaip atrodė Jūsų ankstyvoji vaikystė?

– Nepamenu, kad būčiau turėjusi išskirtinį talentą, niekada darželyje nebuvau gavus jokios solinės rolės, niekas nieko iš manęs nesitikėjo. Vis tik giminėje buvo daug dainuojama, tad muzika supo nuo pat ankstyvos vaikystės. Mano tėvai, nors dirbo inžinieriais Lentvario kilimų fabrike, puoselėjo svajonę, kad bent vienas iš vaikų taptų muzikantu. Tad abu mano vyresni broliai kažkiek lankė B. Dvariono muzikos mokyklą, o aš taip pat buvau vežiojama į Vilnių, į tos pačios mokyklos parengiamąją grupę. Atėjus metui eiti į pirmą klasę, mama pabandė nuvesti mane į Nacionalinę M. K. Čiurlionio meno mokyklą ir mane priėmė.

– Ar sunku buvo susitvarkyti su mokslo krūviu bei gyvenimu ne namų aplinkoje?

– Manau, kad tokiam mažam vaikui (man buvo šešeri) pradėti gyventi atskirai nuo tėvų yra per sunku. Man pasisekė, kad tėvai gyveno arti, tad pirmadieniais nuveždavo į internatą, trečiadieniais aplankydavo ir penktadieniais pasiimdavo savaitgaliui namo. Tačiau psichologiškai susitvarkyti su pykčiu, kuris natūraliai kilo, buvo labai sunku. Deja, tuo metu mokyklose psichologų nebuvo, kurie padėtų. Tad pirmaisiais metais buvau piktas vaikas ir nelabai kas norėjo su manim draugauti... Vėliau, paauglystėje, gyventi atskirai pasidarė visai smagu. Priešingai, su mokslo krūviu susitvarkyti nebuvo jokių problemų. Turėjau gerą galvą, lengvai sekėsi solfedžio, tad esu puikus pavyzdys, kaip nuoseklus darbas gali padaryti stebuklus.

– Kaip pasirinkote choro dirigavimo specialybę?

– Mano giminė buvo labai daininga. Pirmaisiais mokslo metais M. K. Čiurlionio menų mokykloje mokiausi fortepijono specialybės klasėje, nes stodama į mokyklą paprasčiausiai nežinojau, iš ko galiu rinktis. Namie stovėjo pianinas, tad tik šį instrumentą ir pažinojau. Dažnai su pavydu sutikdavau iš choro grįžtančias mergaites, nes labai norėjau dainuoti. Mano pirmoji specialybės mokytoja buvo gan pikta, tad aš visai neturėjau motyvacijos groti. Laimei, ji manęs po metų atsisakė, tačiau motyvacija groti negrižo. Tuomet mano fortepijono mokytoja man tarė: arba renkiesi kitą specialybę – fleitą arba chorą, arba eini iš mokyklos. Pasirinkau chorą ir buvau labai laiminga, nes pasijutau lyg savose rogėse.

– Buvote labai laiminga, tačiau Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje (LMTA) pasirinkote studijuoti vargonų atlikimą. Kas lėmė tokį sprendimą?

- Ketinau studijuoti dirigavimą, tačiau dvyliktoje klasėje mūsų mokyklos choro vadovas Romualdas Gražinis vienos pamokos metu papasakojo, ką mes galėtume toliau studijuoti. Jis ypač išsamiai papasakojo apie vargonų specialybę ir mane labai sudomino. Sužavėjo jos kompleksiskumas – ne tik vargonai, bet ir dirigavimas, ir fortepijonas. Nors iki tol nesimokiau groti vargonais (tuo metu stojant į vargonus nebuvo būtina mokėti jais groti, užteko išlaikyti fortepijono egzaminą), buvau priimta į LMTA. Reikia paminėti, kad be specialybės kompleksiskumo mane traukė ir pats darbas bažnyčioje, buvau aktyvi parapijos jaunimo grupės narė, tad negalėjo būti geresnio pasirinkimo.

Studijų metais keitėsi daug specialybės dėstytojų. Pradėjau mokytis groti vargonais lektoriaus Gedimino Kviklio klasėje. Studijas tęsiau prof. Leopoldo Digrio klasėje, o baigiau pas doc. Renatą Marcinkutę. Magistro studijų metu, visiškai atsitiktinai išvykau pagal ERASMUS mainų programą studijuoti į Leipcigą. Ten vėlgi turėjau kitą mokytoją – prof. Christophą Krummacherį. Baigiantis mainų programos terminui, išlaikiau stojamuosius egzaminus ir likau Vokietijoje studijuoti vargonų atlikimo meno, o po jo – bažnytinės muzikos. Ketveri Leipcigo metai – vienas gražiausių mano gyvenimo laikotarpių. Ne tik dėl studijų ar miesto kultūrinio gyvenimo. Ten taip pat patyriau studentiško gyvenimo džiaugsmą.

- *Antrąjį magistrą įgijote Amsterdamo konservatorijoje. Palyginkite Lietuvos, Vokietijos ir Nyderlandų mokslo lygį bei patirtis.*

- Taip, abiejų Leipcigo diplomų nesu nunešusi į studijų kokybės vertinimo centrą, tad Amsterdamo magistras oficialiai yra antras. Tačiau, iš tiesų, tai jau buvo ketvirtosios magistro studijos mano gyvenime, tad tėvai mano pasirinkimu toliau studijuoti nebuvo labai patenkinti (*juokiasi*). Vis tik man trūko to „kažko“, kad pasijusčiau tikrai išmananti savo sritį. Kaip ir daug kartų savo gyvenime, aš nėriau į man nepažįstamą šalį, kuri tuo metu mane sužavėjo vieninteliu dalyku – dėstytojai savo studentus vadino draugais ir atvirkščiai. Nebuvo didelio pasirinkimo pas ką studijuoti, tačiau abu Amsterdamo konservatorijos vargonų dėstytojai buvo tikri grandai, tad tiesiog pasirinkau vieną iš jų – Jacques‘ą van Oortmersseną ir ėmiau gilintis į grojimą istoriniais vargonais. Nyderlandai – vargonininkų Meka. Niekur kitur pasaulyje turbūt nėra tokios vietos, kur tokiam mažame plote būtų tiek daug fantastiškų istorinių instrumentų. Palyginti studijas yra labai sunki užduotis, kadangi studijavau skirtingus dalykus, tačiau galiu palyginti vargonų pamokas. Lietuvoje mes labai retai (bandau prisiminti, ar taip iš tiesų kada buvo) pamokas turėjom bažnyčiose prie didelių vargonų, Leipcige – bent du kartus per pusmetį pagal programą pamoka vykdavo Šv. Tomo bažnyčioje, kurioje ilsisi J. S. Bachas. Amsterdame – nei viena pamoka nėra įvykusi prie ne istorinio instrumento. Ten nebuvo ir pastovaus specialybės laiko, kadangi visas tris dienas, kai dirbo dėstytojas, jis dirbo skirtingose bažnyčiose. Tad kiekvieną savaitę, pagal grojamą repertuarą, susitardavom, prie kurių vargonų norėčiau pamokos. Taip pat Amsterdame buvo labai svarbi kassavaitinė grupinė pamoka, kurioje kiekvienas galėjo pagroti ir po to išsakyti pastabas. Tai ypač ugdė tiek koncertavimo, tiek klausymo, tiek komentavimo įgūdžius.

Ne visus vienuolika studijų metų buvau susikonscentravusi tik į vargonus. Lietuvoje, be specialybės, labai džiaugiausi fortepijono dėstytoja Inesa Leonavičiūte, dirigavimo dėstytoju prof. Albinu Petrausku. Leipcige taip pat turėjau ypač gerą fortepijono dėstytoją prof. Gerhardą Fauthą, improvizacijos dėstytojus prof. Volkerį Brautigamą ir Holmą Vogelį. Vadovavimo chorui

paslapčių išmokau iš prof. Roldando Boergerio, o senąją muziką užkrėtė klavesino dėstytoja Maria Brautigam.

– 2008 metais pelnėte III premiją tarptautiniame J. Kucharskio vargonininkų konkurse Lodzėje. Po trejų metų tapote tarptautinio M. K. Čiurlionio vargonininkų konkurso diplomante. Ar minėtieji laimėjimai atvėrė platesnes profesines perspektyvas?

– Atvirai pasakius – nesureikšminu šių laimėjimų. Niekada nesiečiau akademinės karjeros, tad šiuose konkursuose dalyvavau ne dėl galimai platesnių galimybių, o dėl asmeninio tobulėjimo.

– Esate itin aktyvi organizacinėje veikloje. Rengiate teorinius ir praktinius meistriškumo kursus Lietuvos vargonininkams ir bažnytinių chorų vadovams. Kuo šie kursai svarbūs ir koks jų tikslas?

– Man ir mano dabartinei parapijai labai pasisekė, kad aš nuo mažens labai kryptingai ir nuosekliai buvau vedama muzikiniu keliu. Tačiau retas bažnyčioje dirbantis vargonininkas gali pasigirti panašia laime. Nėra tiek daug norinčių studijuoti vargonus, tad natūraliai didžioji dauguma bažnyčių tenkinasi tuo, ką geriausio savo aplinkoje gali rasti – galbūt muzikantą, bet nebaigusį vargonų, gal žmogų, baigusį tik muzikos mokyklą, gal ir jos nebaigusį savamokslį entuziastą. Skirtumas tarp jų labai didelis, tad kartu su Nacionaline vargonininkų asociacija jaučiame pareigą padėti žmonėms kaip galima labiau tobulėti. Juk vargonininkas savoje bažnyčioje, tarsi, savotiškas muzikos direktorius. Nuo pastarojo gebėjimų, žinių, skonio priklauso visos parapijos muzikinis gyvenimas.

– Aktyviai koncertuojate eilėje koncertų bei festivalių Lietuvoje ir užsienio šalyse. Mieliau pasirodote kaip solistė ar kaip ansamblių narė?

– Mėgstu groti ir viena ir su kolegomis. Dirbdama bažnyčioje esu vienu metu atsakinga ne tik už savo grojimą, bet ir už kartu giedantį chorą. Tad koncertuodama solo jaučiu džiaugsmą, jog galiu koncentruotis tik į save. Tačiau, kaip jau anksčiau sakiau – esu bendruomenės žmogus (gal dėl to taip labai norėjau eiti į chorą), tad labai mielai akompanuoju chorams, groju su solistais, taip pat vargonais keturiomis rankomis.

– Ar vargonų muzikos koncertų poreikis nūdieną auga?

– Manau, kad taip. Žinoma, vis dar yra bažnyčių, kurios bendruomenė nežino, kad gali norėti vargonų koncerto. Bet yra nemažai bažnyčių, kurių vargonais apskritai neįmanoma koncertuoti. Tačiau bendra poreikio tendencija, manau, auga. Mums, vargonininkams, tenka svarbi užduotis patiems daug dirbti, kad žmonės norėtų ateiti klausytis vargonų muzikos.

Socialinės vargonininko aktualijos

– Jau penkiolika metų esate Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčios vargonininkė ir choro vadovė. Kuo Jums įdomus darbas bažnyčioje?

– Darbas bažnyčioje yra labai kūrybiškas ir įvairiapusiškas. Iš šalies gali atrodyti, kad kas vakarą groti tose pačiose Šv. Mišiose yra nuobodu, tačiau iš tiesų yra ne taip. Pirmiausia, net ir kasdienėse Šv. Mišiose yra daug kūrybinės muzikinės laisvės. Aš galiu spontaniškai pasirinkti, ką giedosiu atliepdama į kunigo žodžius. Taip pat tai yra ir savotiško poilsio, mano ramybės metas. Sekmadieniais ir per šventes kūrybinės laisvės yra dar daugiau.

Vadovauju keturiems chorams: vaikų, jaunimo, vyrų ir lenkų vaikų. Kuriu jiems giesmes, aranžuojau. Esu savotiška muzikos direktorė – galvoju ir apie koncertų ciklą organizavimą, stengiuosi, kad muzikinis gyvenimas parapijoje būtų spalvingas ir ugantis.

– Ar Jūsų kaip bažnyčioje dirbančios vargonininkės socialinė padėtis užtikrinta?

– Taip, aš, kaip Vilniaus Kalvarijų Šv. Kryžiaus Atradimo bažnyčios vargonininkė esu įdarbinta ir man priklauso visos socialinės garantijos. Tačiau taip yra ne kiekvienoje bažnyčioje. Tai priklauso nuo daugelio dalykų: nuo klebono požiūrio, nuo parapijos finansinės padėties. Juk bažnyčia gyvena tik iš tikinčiųjų surinktų aukų. Net ir pats darbas bažnyčioje nevadinamas darbu, o tarnyste. Ar būtų daugiau norinčių dirbti bažnyčioje, jei būtų kitaip? – nemanau. Žinoma, žvelgiant iš moralinės perspektyvos, vargonininkas turėtų būti suteiktos visos socialinės garantijos kaip ir kitų specialybių atstovams.

– Kurį laiką dirbote bažnyčios vargonininke Vokietijoje ir Nyderlanduose. Kokia vargonininko socialinė padėtis ten?

– Vokietijoje yra kita sistema. Ten kunigai gauna algas, nes visi tikintieji, nesvarbu kuriai denominacijai priklauso, moka mokestį Bažnyčiai. Vargonininkas privalo turėti atitinkamą išsilavinimą, pagal kurį yra mokama alga – o ne tiek, kiek susiderėjai su klebonu. Vokietijoje dirbau neilgai, oficialiai tik 4 mėnesius prieš pat išvykstant į Amsterdamą. Tačiau net ir tuos kartus, kai pavaduodavau kitus – pasirašydavome oficialią sutartį.

Nyderlanduose vargonininkai vargsta panašiai kaip Lietuvoje. Sekuliarėjant visuomenei, bažnyčios nebeišsilaiko – virsta muziejais ar viešbučiais, tad vargonininkai paprastai turi ne po vieną, o po kelias specialybes ar darbus.

– Kokių reiktų imtis veiksmų norint pagerinti vargonininko socialinę padėtį Lietuvoje? – Pirmiausiai, reiktų nusistatyti, pagal kokius kriterijus bažnyčios vargonininkui turėtų būti mokama alga. Pagal patirtį? Pagal išsilavinimą? Taip pat turime stengtis, kad Lietuvos muzikos mokyklose atsirastų vargonų fakultatyvai, kad vaikai jau gerokai anksčiau susipažintų su šiuo instrumentu ir galbūt susietų savo ateitį. Vos keletas mokyklų turi tokius fakultatyvus, o jų tikrai galėtų būti gerokai daugiau. Manau, kai į bažnyčias suplūs darbui pasiruošę vargonininkai, tuomet jau bus subrendęs ir atsakymas kaip dar labiau pagerinti vargonininko socialinę padėtį.

Smalsumo skiltelė

– *Ar norėtumėte dirbti pedagoginį darbą?*

– Nelabai. Niekada nejaučiau noro mokytį studentų groti vargonais. Ironiška, bet suvaldyti chorą man daug lengviau nei dirbti individualiai.

– *Atmeskite muziką. Kuo užsiimate laisvu laiku?*

– Labai mėgstu mokytis užsienio kalbas, jau trečius metus mokausi hebrajų ir italų kalbų. Domiuosi žydų kultūra. Taip pat mėgstu skaityti, keliauti. Kartą esu nuėjusi pėstute į Santjagą - 800 km per 24 dienas. Dažnai kepu pyragus, sausainius ir nudžiuginu savo draugus be progos (*šypsosi*).

– *Užbaigite sakinį: „Jei ne muzika...?“*

– Aš išgyvenčiau.

8. Vargonininko ananta: Vilimas Norkūnas

Publikacijų ciklo „Vargonininko ananta“ praėjusiame numeryje pristačiau pokalbį su Dovile Savickaite. Ciklą tęsiu šnekindama Vilimą Norkūną – Vilniaus Šv. Ignato bažnyčios vargonininką aktyviai koncertuojantį atlikėją ir kelių senosios muzikos ansamblių vadovą.

Profesinio kelio patirtys

– ***Žvelgdama į Jūsų biografiją pastebiu nemažai profesinių posūkių.***

– Labiau būčiau linkęs juos vadinti profesine plėtra (*šypsosi*). Dirbdamas per kelias specialybes išvengiu rutinos, taip pat turiu labiau subalansuotas veiklas ir stabilesnes pajamas. Nors jau pačioje vaikystėje, prisipažinsiu, tikrai buvo smarkių posūkių. Kai stojau į Nacionalinę M. K. Čiurlionio menų mokyklą, pasirinkau groti fleita. Tačiau matydamas savo dvynį brolių mokantis groti smuiku pas simpatijas keliančią mokytoją – tėčiui pareiškiau, kad ir aš noriu groti smuiku. Tad iki septintos klasės griežiau šiuo instrumentu. Vėliau mano specialybės mokytojas Antanas Pocius su žmona (brolio mokytoja) emigravo į Ispaniją. Tuomet patekau pas jauną mokytoją, ką tik grįžusią po studijų, kuri uždavė groti Paganinio kaprisus ir pareiškė: „Jeigu negrosi po aštuonias valandas per dieną – smuikininku netapsi.“ Man toks požiūris jauname amžiuje pasirodė gąsdinantis. Vėliau, studijuojant, man atrodė suprantama groti po kelias valandas, bet vaiką, vienuoliška askeze galima lengvai išgąsdinti.

Tuo abejonių metu, kaip tyčia, susižavėjau vargonais, žiūrėdamas rusų režisieriaus Andrejaus Tarkovskio filmą *Soliaris* (1972), kuriame skambėjo J. S. Bacho choralas *Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ*. Metęs smuiką, savo specialybę pakeičiau į chorinį dirigavimą, kad turėčiau sustiprintą fortepijoninės technikos paruošimą. Dirigavimo mokiausi Nijolės Kazakauskienės klasėje, o labiausiai jaučiausi patrauktas chorvedybos matydamas Romualdo Gražinio darbą su choru. Siekdamas savo svajonės – pradėjau mokytis vargonų Leopoldo Digrio klasėje. Labai patiko šis instrumentas, tad tuometinės Čiurlionio menų gimnazijos vadovybės išsiprašiau, kad greta chorinio dirigavimo specialybės leistų mokytis vargonus kaip antrąją specialybę. Grojau koncerto trukmės baigiamojo egzamino programą Šv. Kazimiero bažnyčioje. Buvau vienas iš nedaugelio mokinių, o galbūt ir vienintelis, „čiurlionkėje“ pabaigęs ne fakultatyvą, bet vargonų specialybę.

– ***Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje (LMTA) studijavote chorvedybą ir vargonų atlikimą. Kaip sekėsi suderinti dviejų specialybių studijas?***

– Buvo nelengva suspėti, be to, nebuvau patenkintas dalies dėstytojų turinio kokybe – Čiurlionio mokykla mane užaugino kaip maksimalistą, o aš dar ir iš prigimties esu idealistas. Nemoku prisitaikyti ir „nusileisti“ iki aplinkybių, noriu, kad aplinkybės tarnautų mano svajonėms (*juokiasi*). Todėl išvykau studijuoti į užsienį, įstojau į *Mozarteumo* universitetą Zalcburge (Austrijoje). Be to, atrodė tikrai vertas iššūkis išmokti laisvai kalbėti užsienio kalba, patekti į universitetą su puikiais dėstytojais, nuostabiais muzikos instrumentais ir turtinga natų biblioteka. Man labai patinka Austrijos (kaip ir Vokietijos) aukštojo mokslo sistema. Ji moko atsakomybės,

bet ir suteikia laisvių. Pavyzdžiui, rinktis ir lankyti pasirenkamų disciplinų pagal savo interesų ratą, susidėti savo tvarkaraštį – kurias paskaitas lankysiu kuriais metais, kaip išmintingai susiplanuosiu paskutinius metus, kai reikės pasiruošti baigiamiesiems egzaminams ir atsidėti rašto darbams. Universitetai taip pat leidžia gan lanksčiai derinti kelių specialybių studijas sykiu, pvz. susidėti skirtingų specialybių baigiamuosius egzaminus skirtingais semestrais ar net pamečiui.

– ***Kuo dar galėtumėte palyginti užsienio ir Lietuvos studijų aktualijas?***

– Vakaruose nėra nuolaidžiauama dėl studijų kokybės, nei stojančiųjų ir studijuojančiųjų atžvilgiu, nei dėstytojų turinio atžvilgiu. Būna, kad stojamuosius egzaminus laiko per 20 kandidatų, tačiau priima tik kelis, arba kartais nepriima nei vieno. Arba, kad rašant rimto turinio ir apimties magistrinį darbą, studentui tenka prasitęsti semestrą – niekas nepriima prasto ar pusiau nepabaigto darbo iš pasigailėjimo. Net jei studentas dėl to nebaigtų universiteto. Fantastiška ir puiki dėstytojų proporcija, kad iš 10 skirtingų disciplinų dėstytojų daugiau nei 9 yra nuostabūs, tą sunku rasti Lietuvoje (kalbu apie daugelį muzikos specialybių).

Manau, kad Lietuvoje valstybė turėtų išlaikyti švietimą, dėstytojams suteikti padoresnius atlyginimus (net Lenkija mus lenkia), o universitetai burti tik geriausių dėstytojų komandas. Matau skaudžių spragų Lietuvos švietimo sistemoje, kuri ilgam įspeista į prastą kampą. O didėjantis popierizmas, tariami pagerinimai ir įvestas mokamas mokslas situacijos per tris dešimtmečius nei kiek nepagerino.

– ***Prisiminkime Jūsų pirmąjį vargonų atlikimo mokytoją.***

– Vargonų mokiausi prof. Leopoldo Digrio klasėje. Man patiko jo maksimalizmas. Kai kurie mano bendramoksliai bijojo jo griežtumo, tačiau aš profesoriuje už griežtumo kaukės įžvelgiau šiltos širdies asmenybę. Tad mėgdavau pajuokauti su dėstytoju ir toks pagarbus drąsumas, atvirumas iš mano pusės laimėjo gražių istorijų su profesoriumi. Viena iš įsimintinų istorijų – kartą atėjau į specialybės pamoką pamiršęs natas ir L. Digrys man pasakė: „Gera, tuomet grok atmintinai.“ Atlikau J. S. Bacho kūrinį ir tada profesorius palygindamas situacijas tarė: „Noriu Tau papasakoti istoriją apie aviacijos lakūną, kuris praskrido mieste po tiltu. Už meistrišką žygdarbį jis buvo apdovanotas medaliu, tačiau tai padaręs be leidimo buvo pasodintas į kalėjimą.“ Taigi profesorius juokaudamas pagyrė mane už puikų kūrinio atlikimą ir kad išsisukau iš situacijos, tačiau tuo pačiu pabrėžė, kad natų atsinešimas į pamoką yra viena iš svarbių mano atsakomybių.

– ***Kodėl LMTA studijų metu išvykote studijuoti į Austriją?***

– Kai man nenusišypsojo laimė pakliūti į *Erasmus* mainų programą, nusprendžiau, kad metas būti drąsiam ir veikti pačiam. Tad 2002 metais, tiesiog išvažiavau susikrovęs lagaminus, tikėdamas savo sėkme ir įstojau į dvejas – vargonų koncertinės ir sakralinės muzikos specialybės – studijas, Zalcburgo *Mozarteumo* universitete. Mokiausi prof. Heriberto Metzgerio klasėje, su kuriuo, kaip paaiškėjo, susipažinome dar iki studijų *Mocarteume*, LMTA vykusiuose meistriškumo kursuose. Jam jau buvau palikęs įspūdį, kai rytą, dar prieš prasidedant numatytiems kursams, pasisiūliau

– ***Kaip toliau klostėsi Jūsų akademinis kelias?***

- Buvau nepaprastai laimingas studijuodamas prof. H. Metzgerio vargonų klasėje, tačiau norėjau rasti savo dėstytoją-idealą ir chorinio dirigavimo specialybėje. Tad, baigęs dvejus bakalauro studijas, išvykau tęsti studijų į Grazo (Austrija) menų universitetą – profesoriaus Johannesso Prinzo klasėje. Pas jį tuo metu mokėsi ir dirigentė Mirga Gražinytė-Tyla, esu jai labai dėkingas, kad supažindino su šia nuostabia asmenybe ir nepralenkiamu pedagoginiu talentu.

Profesiniai interesai ir veiklos

– *Kuo Jus sužavėjo senoji muzika?*

- Man regis, mano paties asmenybei yra labai svarbi gelmė, istorija, šaknys. Studijavęs ir pažinęs senosios muzikos autorių kūrybą – ne tik ją, bet ir vėlesnę muziką suvokių ir atlieku visiškai kitaip. Senosios muzikos, baroko kompozitorių požiūrį į kūrybą prilyginčiau juvelyrikai. Juvelyras savo talentą atskleidžia per tai kaip jis susitvarko su kaprizinga medžiaga, kaip jaučia dirbinio architektūrą ir formas, spalvas, ornamentiką, kaip atskleidžia idėją. Jis nelygina savęs su kitais – siekdamas sukurti kažką visai priešingo ar originaliai keisto, tačiau vis tiek jo originalumas ir savitumas atsiskleidžia per jo asmenybę. Prof. H. Metzgeris man yra sakęs: „J. S. Bachas nebūtų parašęs tiek nuostabių kūrinių, jei būtų laukęs genialaus įkvėpimo.“ Mano nuomone, Bachas buvo charizmatiškas, dvasingas ir muziką kūrė intensyviai mokydamasis iš kitų kompozitorių kūrybos bei įdėdamas daug triūso, o ne laukdamas inspiracijos.

– *Šiuo metu vadovaujate trims senosios muzikos kolektyvams. Kuo jie unikalūs?*

- Senosios muzikos ansamblį *Chiaroscuro* – subūrėme kartu su dainininke Rūta Vosyliūte ir fleitininke Ieva Baublyte. Senosios muzikos visi mokėmės skirtingose šalyse – Italijoje, Šveicarijoje ir Austrijoje. Tačiau įdomu tai, kad nors ir baigę skirtingas mokyklas, bet sukaupę nemažai žinių ir patirties šioje srityje, susikalbame iš pusės žodžio. Ansamblio įkūrimas 2014 metais, buvo mūsų bendras džiaugsmas ir atradimas, grįžus po studijų į Lietuvą. Esu laimingas, kad su *Chiaroscuro* iki šiol aktyviai kuriame muzikinius projektus. Beje, nevadinčiau savęs šio kolektyvo meno vadovu, nes ir programas ir interpretacijas kuriame drauge, ieškome dialogų tarp partijų ir kaip geriausiai atsiskleidžia kūriniai.

Ansamblis *CordAria* – tarptautinis. Pagrindiniai nariai – tai austrė Katharina Haun, grojanti cinku (dar vadinamu kornetu) ir aš, grojantis klavesinu ar vargonais. Esame šio ansamblio įkūrėjai, vadovai ir koncertinių programų kūrėjai. Kitus senosios muzikos atlikėjus kviečiamės pagal muzikinius poreikius, dažniausiai renkamės kompozicijas su vokalu, barokiniu smuiku.

Vokalinis ansamblis *Ignis* susiburia į intensyvesnę veiklą, kai laukia konkretūs projektai. Šiame ansamblyje turiu galimybę pabūti ir dirigentu ir dainininku (bosu). Kaip meno vadovo – šiame ansamblyje ant mano pečių gula programų sudarymas, taip pat ir galutinė koncerto vizija, interpretacija.

– Ar nūdienos visuomenės interesas senajai muzikai didelis?

- Aš linkęs tikėti, kad šiandienos visuomenė yra žingeidi. Jiems įdomūs gyvybingi ir žaižaruojantys, ugningi ir nuoširdūs dalykai. Mano priėjimas prie publikos yra per minėtuosius aspektus, net kai klausosi tokios ar kitokios muzikos, vieno ar kito istorinio instrumento pirmą kartą gyvenime. Taip pat labai svarbu, kad jie jaustų, ką jaučia atlikėjas, neužtenka intelektualiosios ar kultūrinės prizmės. Norėčiau pacituoti dirigento Simono Rattle'o žodžius: „Norėdamas būti atlikėju XXI-ame amžiuje – turi būti ir edukatoriumi.“ Taigi muzika yra svarbi sritis ir man rūpi žmonėms ne tik leisti ją išgirsti, bet ir priartinti prie jų konteksto pasakojimais, tekstų vertimais ar kitomis priemonėmis ir tą gebėti padaryti jiems suprantama ir artima kalba.

Kalbant apie senosios muzikos renginių populiarumą ir lankymą – viskas priklauso nuo aplinkybių ir konteksto. Didelę įtaką turi vieta, programa, koncerto proga, atlikėjai, charizmatiškumas. Tad negaliu vienareikšmiškai teigti, kad visuomenės interesas senajai muzikai mažas arba didelis. Senosios muzikos festivalis „Baroko pavasaris“ Biržuose gali paliudyti, kad tokia muzika gerbėjų būrį galima sužavėti bet kuriame Lietuvos regione, ir perspektyvas įvairi kultūra turi ne tik sostinėje.

– Aktyviai vedate seminarus susijusius su Jūsų veiklomis. Koks šių renginių tikslas?

- Mano nuomone, seminarai yra labai gražus „mokymosi visą gyvenimą“ pavyzdys, o kartais ir universitetinių studijų papildymas. Štai ir didžioji dalis Europos Sąjungos programų labai palankiai žvelgia į tęstinio mokymosi konceptą. Kuo žmogus daugiau mokosi ir išmoksta – suvokia, kad jo pažinimo ratas didėja, o už ilgėjančios kraštinės – dar didesnis nepažintas laukas. Vienas didžiausių privalumų – kad ateina tik tie, kas nori ir kam įdomu. Nelieta elemento „reikia“ ar „privaloma“. Jaučiu didelį džiaugsmą žiniomis praturtindamas ne tik save, bet ir kitus.

– Vargonai, klavesinas, dirigavimas, vadyba, edukacija. Kuri veikla šiuo metu dominuoja?

– Visos vienu metu (*juokiasi*). Jeigu gyventumėme idealioje visuomenėje, kuri idealiai remtų kultūrą, tuomet nebūtų sudėtinga suorganizuoti koncertą ir paskelbti mokamus bilietus. Taip pat idealioje visuomenėje žmonėms nebūtų gaila nusipirkti bilietų, ko pasekoje aš turėčiau galimybę samdytis asmeninį vadybininką, fotografą ir kitų profesijų atstovus. Nūdienos verslininkų visuomenės aplinkybėmis, esame priversti pinigų išleisti pragyvenimui bei rinktis lankymąsi nemokamuose koncertuose. Labai tikiuosi, kad ateityje atsiras vis daugiau tvarių verslų, kurie nesieks maksimalaus pelno, bet stengsis suteikti kokybiškas paslaugas. Tuomet pasikeis ir kultūrinis gyvenimas, nes ateis suvokimas, kad kokybišką kultūrą remti taip pat verta.

Socialiniai vargonininko iššūkiai

– Šiuo metu dirbate Vilniaus Šv. Ignato bažnyčios vargonininku. Ar jaučiatės socialiai stabilus?

- Manau, kad Lietuvoje einame vargonininko socialinio įtvirtinimo link, tačiau labai nedrąsiais žingsniais. Vargonininkas dar negali jaustis stabiliai, kiek galiu vertinti bendrą vaizdą kolegų ir vargonininko profesijos atžvilgiu. Tiek koncertuojančio vargonininko tiek bažnytinio

vargonininko atžvilgiu. Bažnyčia bijo prisiimti net patarėjo vaidmenį. Norėčiau, kad būtų sekama Vakarų šalių pavyzdžiu – Austrijos, Vokietijos, Šveicarijos ir kt. Kiekviena vyskupija galėtų išleisti reglamentą, kuriuo neįpareigotų, bet rekomenduotų konkretų vargonininko atlygį už Šv. Mišias, pagal jo išsilavinimą. O didžiosioms bažnyčioms, tolimesnėje ateityje, galėtų skelbti viešą konkursą bažnyčiose naujoms pareigoms užimti.

Šiuo metu, vargonininko atlygio ir socialinių garantijų suteikimas Lietuvoje yra labai neapibrėžtas. Vieni dirba už grynus pinigus, iš „bažnytinės stipendijos“ (t. y. tikinčiųjų aukų, atneštų į tos bažnyčios išdą), kurią moka klebonas pagal susitarimą. Kiti galbūt naudoja individualios veiklos pažymas, kad kauptųsi stažas. Treti yra oficialiai įdarbinti (tokių yra mažuma).

Mano atveju, Vilniaus Šv. Ignoto bažnyčia yra Lietuvos kariuomenės ordinariato bažnyčia, kurią vadinčiau išimtimi nei pavyzdžiu kitoms bažnyčioms. Pastarojoje yra kapelionai, kurie sielovadiškai tarnauja kariams. O kalbant apie vargonininko atlygį, šiuo atveju mane samdo ne bažnyčia, o Lietuvos kariuomenė (ordinariatas). Jiems svarbus vargonininko ir chorvedžio išsilavinimas, patirtis, darbo stažas. Nemanau, kad toks modelis funkcionuotų visur, nes darbo vietos išlaikymo mokesčiai valstybei yra labai dideli ir daugumai bažnyčių neužtenka finansinių resursų tokiems sprendimams.

– Kurį laiką dirbote Zalcburgo Jėzaus Širdies misionierių vienuolyne vargonininku ir chorvedžiu. Kokie ten keliami reikalavimai norint užimti vargonininko poziciją?

– Aš į šį klausimą atsakysiu apibendrintai. Jeigu tai yra didelė ir gausiai lankoma bažnyčia, pavyzdžiui katedra, tuomet yra skelbiamas viešas konkursas. Kandidatas atsineša ne tik savo diplomus bei gyvenimo aprašymus, bet ir vyksta perklauso, kuomet vargonininkas demonstruoja savo grojimo ir dirigavimo įgūdžius. Mažesnėse bažnyčiose atranka paprastesnė. Tačiau svarbus išsilavinimas ir įgūdžiai. Tuo tarpu Lietuvoje atrankų nėra, įdarbinimo procesas vyksta spontaniškai, kartais vargonininkas ieškomas netgi per socialinius tinklus.

– Kurį laiką dėstėte vargonavimą Klaipėdos universiteto Menų fakultete, greta to rengėte privačias pamokas. Ką pastebėjote studentų požiūryje į savo studijas ir perspektyvas?

– Svarbiausia yra tai, kad mokinys labai norėtų siekti didelių dalykų. Didelių – neturiu omenyje, kad ateityje planuotų groti tik dideliais vargonais ir tik prestižinėse koncertų salėse, o kitaip – nusišauti su durų rankena. Taip pat studentų požiūryje pastebėjau edukacijos ir pasaulėvaizdžio spragas. Mokytojas gali tik pasitikti mokinį ir jį lydėti muzikinėje kelionėje. Nemaža dalis studijuojančių neprisiima atsakomybės ir ryžto, kad tik jie patys gali įveikti profesinius etapus ir pasiekti meistriškumo.

Kalbant ne apie dėstymą ir studijas, o apie savo patirtį Lietuvos vargonų pasaulyje – aš manau, kad svarbu profesiniame kelyje mokytis sudaryti įdomias koncertines programas visokių dydžių vargonais ir visokiose akustikose. Ypač tokiam apverktinos būklės vargonų instrumentų pasaulyje kaip Lietuva. Juk jie yra priemonė koncertui – pasiekti klausytojus. Atsisakydamas groti koncertą, nes man „per prasti“ vargonai aš tiesiog sumažinsiu klausytojų ratą, be to jie praras galimybę pamilti vargonus, kurie yra jų gimtinėje ir girdės tik vienodai juos skambant per pamaldas.

Net kai tai yra mažesni vargonai, repertuarą galima atitinkamai pasirinkti ir sudėlioti, kad būtų įdomu ir atlikėjui ir klausytojui. Nekalbu apie prastų ir vidutinių kūrinių atlikimą – yra gausybė nuostabios ir sudėtingos muzikos, kuri atliekama vieno manualo vargonais, ar net be pedalų. Tačiau norint tą muziką iškalbėti, išgroti, išartikuluoti, rasti retorines figūras – reikia įdėti be galo daug pastangų, kantrybės, iššlifuoti muziką iki smulkiausių artikuliacinių niuansų. Tad nemažai studentų ar kolegų nesupranta, kodėl atlikti senąją muziką kartais daug sudėtingiau pasiruošti, nei, pavyzdžiui, romantinę, kur daug lengviau muziką atskleisti per harmonijas, melodijas ir jausmą. Iš šono pažiūrėjus atrodo – va, koncertą net be pedalų pagrojo, pf...

– Pastebiu, kad LMTA vargonų katedros studentų gretos retėja. Ar tam turi įtakos socialinė vargonininko problematika?

– Negalėčiau tiksliai atsakyti ar tai turi įtakos, reiktų daryti anoniminę apklausą. Dabar mes galime remtis tik nuojauta ir aplinkybėmis. Gal keletu vardiklių, kaip prastas aukštųjų atlygis dėstytojams, prastas vargonininkų atlygis už solines koncertines programas, nesama atranka į bažnytinio vargonininko pareigas ir finansinis bei socialinio draudimo klaustukas šių pareigų atžvilgiu.

Man atrodo keli svarbūs klausimai yra šie, nors atsakymų į juos ir neturiu. Dėl ko mažėja stojančiųjų? Ir dėl ko vis silpnesnio techninio pasiruošimo stojantieji? Ar yra kas iš gerų pianistų taptų puikiais vargonininkais? Ar vargonų fakultatyvas palieka vargonus suprantančių ir nors keletą gerai sugrotų kūrinių repertuare, kurie trauktų atgal prie šio instrumento? Kas nutinka vargonų specialybę silpniau studijuojančiam, jei jis ir toliau prastai ruošiasi ir prastai groja? Pabaigia studijas? Ką veikti su diplomu?

Man kyla dvejonių ir ar akademijos dėstytojai teisingai nušviečia galimas vargonininko ateities perspektyvas – kas tavęs laukia stojant į šią specialybę ir kas – pabaigus. Ar dažnu atveju nėra sukurama siektina iliuzija, kad studentas ateityje taps užsienyje koncertuojančiu vargonininku, tokiais kaip pavyzdžiui mano kolegos Karolina Juodelytė, Mona Roždestvenskytė ar Balys Vaitkus. Kai to tolumo tikslo (o konkretaus asmens atžvilgiu, gal ir iliuzijos) nepavyksta įgyvendinti ištinka nusivylimas ir nuo vargonų yra nusigręžiama. Tačiau reikia suprasti, kad vargonininkas gali būti ne tik ypač sėkmingą tarptautinę karjerą pasiekęs atlikėjas, bet ir Lietuvoje kuriantis ir palaikantis vargonų koncertinę kultūrą.

Ne mažiau svarbi sritis – vargonų muzikos festivalių, koncertų ciklų, edukacijų organizavimas visoje Lietuvoje. Vargonų aukštosios kultūros puoselėjimas, publikos auginimas. Nėra gerai apsiriboti vien tik Vilniumi ar kitais didžiais miestais, bet svarbu skleisti muzikinę kultūrą mažesniuose miestuose ar rajonuose. Taip pat nereiktų nuvertinti kokybiško liturginio vargonavimo bažnyčioje ar spalvingo ir deramo akomponavimo chorams.

Meilė vargonams ir instrumento vertinimas, branginimas turėtų persismelkti visoje Lietuvoje, ir instrumentų priežiūros, restauravimo, ir atlikimo prasme. Tad, mano nuomone, vargonininkas nėra pasenusi, beviltiška ir neįdomi specialybė.

Smalsumo skiltelė

– *Kuo domitės be muzikos?* – Kartais pagalvoju, jeigu įvyktų profesinė trauma ir nebegalėčiau groti, tikrai rasčiau ką veikti. Domiuosi taikomuoju dizainu – galėčiau kurti interneto svetaines muzikantams, kurti rankų darbo lempas iš molio ir kitų kompozicinių medžiagų, galėčiau išmokti 3D spaudos. Galbūt imčiausi vadybinio darbo ir padėčiau muzikantams organizuoti koncertus ar steigti festivalius.

Laisvalaikiu mėgstu skaityti knygas, tai yra mano ir žmonos Rūtos Norkūnės bendras pomėgis. Taip pat man teikia džiaugsmą kelionės, esu atviras naujiems patyrimams, iššūkiams. Labai mėgstu kalnus, pasiilgstu slidinėjimo ar pasivaikščiojimo juose.

– *Užbaikite sakinį: „Jei ne muzika...“*

– Tai manęs čia nebūtų.

9. Vargonininko ananta: Aušra Motuzaitė-Pinkevičienė ir Vidas Pinkevičius

Publikacijų ciklo „Vargonininko ananta“ praėjusiame numeryje pristačiau pokalbį su Vilimu Norkūnu. Ciklą tęsiu šnekindama Aušrą Motūzaitę-Pinkevičienę ir Vidą Pinkevičių – Vilniaus universiteto vargonininkus, entuziastingai koncertuojančius atlikėjus ir aktyvius vargonų meno populiarintojus internetinėse platformose.

Profesinio kelio patirtys

– Jūsų biografijos ganėtinai panašios, išskyrus tai, kad gimėte skirtinguose miestuose ir savo muzikinį kelią pradėjote skirtingose mokyklose. Kokios Jūsų patirtys iš mokyklos laikų?

– Vidas Pinkevičius (V. P.): Pamenu, kad ankstyvoje vaikystėje labai mėgau dainuoti pas močiutę kaime. Tačiau tikrąjį muzikinį kelią pradėjau Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazijoje, mokiausi Virginijos Simonavičienės chorinio dainavimo ir dirigavimo klasėje, taip pat daug įtakos padarė mano pirmoji vargonų mokytoja Elena Paradies ir šviesios atminties fortepijono mokytoja Nina Katkova.

– Aušra Motūzaitė-Pinkevičienė (A. M.-P.): Nuo pat mažens labai norėjau mokytis muzikos. Dainuodavau ištisas naktis, o tėvų nenuilsdama prašiau nuvesti mane į muzikos mokyklą. Prašiau net ir kaimynų bei darželio auklėtojos, nes mano tėvai buvo gana kategoriškai nusistatę prieš muzikinį lavinimą. Taigi kaimynai ir auklėtoja įkalbėjo tėvus ir nuvedė mane į Vilniaus Balio Dvariono Dešimtmetės muzikos mokyklos parengiamąją klasę. Metus laiko mokiausi skambinti fortepijonu ir skyriaus vedėjas Algimantas Velička liko sužavėtas mano grojimu, tad tėvams pasakė: „Jūsų vaikas yra per gabus mūsų mokyklai, veskite jį į Nacionalinę M. K. Čiurlionio menų mokyklą.“ Kaip ir Vidas, mokiausi chorinio dainavimo ir dirigavimo skyriuje (Jono Rimšos klasėje) ir baigiau šią mokyklą.

– Kaip susipažinote su vargonais?

– V. P.: Pirmą kartą vargonus pamačiau dar būdamas penktokas. Dažnai su šeima atostogaudavome Bagaslaviškio (Širvintų raj.) miestelyje ir lankydavomės vietinėje bažnyčioje. Pamenu, mama mane nusivedė prie ten buvusių, nežinomo meistro, vieno manualo vargonų. Smalsumo vedinas, mėginau pagroti tais vargonais įvairių chorinių kūrinių partijas ir mano grojimą išgirdo bažnyčios kunigas. Jis paprašė manęs ateinantį sekmadienį pagroti vienos poros auksinių vestuvių progos iškilmėse. Labai susijaudinau ir visą savaitę intensyviai ruošiausi. Už gerą „pasirodymą“ gavau dešimt rublių – tai buvo mano pirmasis vargoninis honoraras (*šypsosi*).

Baiginėjant gimnaziją, specialybės mokytoja V. Simonavičienė ir bendrojo fortepijono mokytoja N. Katkova skatino mane rinktis vargonų studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje (LMTA), nes pastebėjo, kad chorinis dirigavimas manęs nelabai traukia.

– A. M.-P.: Na, neblogai Tau, kaip penktokui... Mano pažintis su vargonais prasidėjo kitaip. Kartą, atostogaudama su tėvais Nidoje, apsilankėme Nidos evangelikų liuteronų bažnyčioje vykusiame vargonininko Bernardo Vasiliausko koncerte. Kaip tik 1984 metais, pastarojoje buvo inauguruoti

nauji, Rimanto Gučo statyti vargonai. Tėvai minėjo, kad mano septyniais metais vyresnis brolis viso koncerto metu neramiai muistėsi, o aš sustingusi ir išsižiojusi klausiausi atliekamos muzikos. Matyt, didingi vargonų garsai jau tada mane užbūrė... Taip pat pamenu, dar baigiant pirmąją klasę, su M. K. Čiurlionio menų mokyklos choru koncertavome Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje. Po jo choro vadovas Rimantas Zdanavičius paprašė vargonininko Bernardo Vasiliausko aprodyti filharmonijos vargonus iš vidaus. Buvau apstulbusi nuo instrumento vamzdžių gausos, dumplių dydžio ir tai man paliko neišdildomą įspūdį. Manau, kad tokie įspūdžiai, patirti ankstyvoje vaikystėje, kažkada vėliau gyvenime atveda į tikrąjį pašaukimą.

Menų mokykloje man labai gerai sekėsi visos muzikinės disciplinos, tačiau supratau, kad darbas su choru man džiaugsmo neteikia. Esu intravertė, tad dirigavimas dideliame žmonių būriui (chorui) man kėlė nemažai streso. Pamenu, buvo minčių apskritai nestoti į akademiją, o studijuoti istoriją universitete. Tačiau likimas sudėliojo taip, kad sutikau žinomą pianistą, ilgametį pedagogą ir LMTA dekaną Vytautą Gaidamavičių. Jis mane pasikvietė į namus ir sako: „Sėsk prie fortepijono ir pagrok man ką nors.“ Išgirdęs mano skambinimą instrumentu, pridūrė: „Net negalvok apie nestojimą į akademiją. Tu labai gerai groji, tad patariu Tau studijuoti vargonų atlikimą.“ Anuo metu buvo neseniai paskelbta Lietuvos Nepriklausomybė, vyko didžiulis sujudimas ir atgimimas bažnyčiose. Tad vargonai atrodė labai perspektyvi specialybė.

– *LMTA studijavote Leopoldo Digrio, Gedimino Kviklio ir Balio Vaitkaus vargonų klasėse. Apibūdinkite paskaitas pas kiekvieną iš jų.*

– **V. P.:** Kiekvienas jų labai skirtingas. Pas B. Vaitkų turėjau tik kamerinio ansamblio paskaitą, daugiausiai susidūriau su L. Digriu ir G. Kvikliu. Pamenu, prof. Digrio pirmasis uždavinys man buvo išmokti visus J. S. Bacho mažuosius preliudus ir fugas. Profesorius buvo gana reiklus ir griežtas, jausdavau didelę pareigą į kiekvieną pamoką ateiti gerai pasiruošusiam. Tuo tarpu, Kviklys – suteikė nemažai kūrybinės laisvės, galėjau groti mėgiamą repertuarą. Be to, pastarasis dėstytojas organizuodavo mokiniams daug koncertų, vežiodavo po Lietuvą.

– **A. M.-P.:** Pradžioje, keletą mėnesių studijavau dėstytojos Renatos Marcinkutės-Lesieur klasėje, bet netrukus, dėl asmeninių priežasčių, ji savo mokinius perdavė kitiems dėstytojams. Pradėjau mokytis B. Vaitkaus vargonų klasėje. Aš esu intravertė, jis – taip pat, tad būdavo pamokų, per kurias vienas kitam pasakydavome vos po kelis sakinius. Nepaisant to – esu jam labai dėkinga, nes daug sužinojau ir išmokau. Kiek vėliau, teko garbė mokytis pas prof. Digrį (tuo pat metu kaip ir Vidas). Digrys mokėjo vargonų meno žinias pateikti filosofškai, turėjo labai tvirtus savo įsitikinimus kaip reikia groti vargonais ir kodėl, o tai darė įspūdį.

– *Po bakalauro ir magistro studijų baigimo aktyviai dalyvavote eilėje tarptautinių vargonų muzikos festivalių, konkursų bei meistriškumo kursų pas žymius pedagogus. Kaip skirtingų šalių kultūros, mokyklos bei dėstytojai formavo Jūsų vargonų meno suvokimą?*

– **A. M.-P.:** Labai geras klausimas. Kai baigėme akademiją 2000 metais, gavome stipendijas išvažiuoti dviem savaitėms į tarptautinę vasaros vargonų akademiją Götaborge, Švedijoje. Vykome drauge su Vidu. Švedijoje mums „atsivėrė akys“, nes iki tol nieko panašaus nebuvome matę ir girdėję. Būtent šioje vasaros akademijoje mes sutikome savo būsimą vargonų profesorę – Pamelą

Ruiter-Feenstrą. Ji yra olandų kilmės amerikietė, puiki senosios muzikos specialistė, kuri ir pakvietė važiuoti studijuoti į Rytų Mičigano universitetą.

– **V. P.:** Anais laikais, tarptautinės studijos lietuviams dar buvo naujiena. Man regis, mes buvome vieni pirmųjų Lietuvos vargonininkų išvykę rimtoms studijoms į užsienį. Ten baigėme antras magistro studijas, vėliau – doktorantūrą Nebraskos-Linkolno universitete.

– **A. M.-P.:** Prisiminiau, kad tais pačiais, 2000 metais, vyko vokiečių vargonų statytojo Arpo Schnitgerio vargonų replikos Götėborge inauguracija. Tai buvo instrumentas-monstras – keturių manualų, mechaniniai, mediantinio derinimo vargonai. Kai išgirdau pastarojo skambesį, rodėsi, kad numiriau ir staiga patekau į rojų (*juokiasi*). Tą akimirką supratau, kad baigusi šešerių metų trukmės studijas LMTA – aš nieko nežinau apie vargonus, apie jų galimybes, skirtumus. Tada abu su Vidu suvokėme, kad mums dar reikia daug mokytis, tobulintis, važinėti po įvairias šalis.

– **V. P.:** Minėtasis instrumentas-monstras turėjo papildomus chromatinius klavišus, tad mums buvo didžiulė užduotis suprasti kurį iš jų reikia spausti, kad gautųsi bemolis, o kurį – kad diezas.

– **A. M.-P.:** Dar nuo mokyklos laikų buvome mokomi, kad diezas garsą aukština, o bemolis – žemina. Tačiau mediantiniame derinime diezai skamba žemiau už bemolius.

– ***Baigėte antrąsias magistro studijas Rytų Mičigano universitete, vėliau – doktorantūros – Nebraskos-Linkolno universitete. Kuo skyrėsi Lietuvos ir JAV studijų patirtys?***

– **A. M.-P.:** Studijų patirtys Lietuvoje ir JAV labai skirtingos. Amerikoje turėjome galimybę groti daugeliu įvairių instrumentų. JAV yra daug, gero stovio vargonų ir smagu, kad bažnyčios mielai įsileidžia studentus išbandyti instrumentą, repetuoti savo programą. Tuo tarpu, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje muzikines programas nuolat grodavome toje pačioje vargonų auditorijoje, su instrumentu, turinčiu vos kelioliką registrų.

Studijos Amerikoje skiriamos bendram, geram akademiniam pasiruošimui. Kiekvienai disciplinai turi skirti labai daug dėmesio, mokėti gerai rašyti straipsnius, referatus, gebėti ruošti prezentacijas. Pamenu, įstojus į doktorantūrą, iš pasirinktinių dalykų, mes su Vidu, pasirinkome studijuoti XX amžiaus antrosios pusės muzikos istoriją. Mūsų profesoriaus pirmoji pasakyta frazė buvo: „Jeigu norite tik groti – Jums daktaro laipsnis tikrai nereikalingas. Jeigu, vis tik, norite įgyti daktaro laipsnį – turėsite daug rašyti.“ Išties, ten studentus „išspaudžia“ lyg citrinas. O Lietuvoje – jeigu gerai groji specialybės klasėje – niekas tavęs nespaudžia dėl kitų disciplinų rezultatų.

– **V. P.:** Man visada buvo įdomu kaip amerikiečiai geba taip sklandžiai kalbėti, o ypač prieš publiką. Pavyzdžiui, koncertų metu patys atlikėjai veda renginį, o pastarojo programinius bukletus taip pat parengia patys. Kai pradėjome studijuoti JAV, lankėme privalomą paskaitą pavadinimu „akademinio kalbėjimo kursas“. Mus pastatydavo prieš kamerą, profesorius mokydavo kalbėti, analizuodavo kiekvieno kūno kalbą, veido išraiškas, intonacijas.

– ***Gyvenimas ir studijos JAV skamba labai turiningai. Kodėl, visgi, nusprendėte grįžti į Lietuvą?***

– **A. M.-P.:** Pasakysiu atvirai – į Lietuvą grįžti nenorėjau. Jaučiau pareigą grįžti tik dėl tėvų ir artimųjų. Turėjome nemalonią patirtį – gyvenant JAV, mirė Vido močiutė ir mes net negalėjome grįžti į laidotuves. Tada supratome kaip negerai būti taip toli nuo artimųjų.

– **V. P.:** Grįžus į Lietuvą buvo truputėlį sunku, jautėmės šiek tiek svetimi, o ir veiklos nebuvo daug. Tačiau didžioji dalis veiklų priklauso nuo paties žmogaus iniciatyvumo ir kūrybiškumo. Nūdieną jau nebėra didelio skirtumo kur gyveni, nes turime pažangias technologijas, greitą internetą. Šiuo metu galime dirbti su visu pasauliu neišeinant iš namų.

– **2007 metais iniciavote Nacionalinės vargonininkų asociacijos įsteigimą. Kaip kilo ši idėja?**

– **A. M.-P.:** Asociaciją įsteigėme tryse – aš, Vidas ir Paulius Grigonis. Norėjme suburti profesionalius ir neprofesionalius vargonininkus, nes jautėme, kad būtent tokios organizacijos vargonininkų tarpe trūksta. Galbūt, dalinai sekėme Amerikos modeliu – ten nėra būtina baigti universitetą ir gauti diplomą, kad galėtum dirbti bažnyčios vargonininku. Amerikos vargonininkų gildija turi trejų lygmenų egzaminus, kurie atitinka bakalauro, magistro ar doktorantūros lygį. Egzaminai yra rimti ir sunkūs – reikia atlikti pasiruoštą repertuarą, skaityti iš lapo, demonstruoti transponavimo, vadovavimo chorui sugebėjimus, įvairių konfesijų liturgikos išmanymą. Gildijoje išlaikius vieną ar kelis egzaminus, gauni atitinkamą sertifikatą. Pastarasis reikalingas darbinantis į vargonininko poziciją bažnyčioje ir pagal sertifikato laipsnį yra nustatomas būsimasis atlygis. Mokslas JAV yra brangus ir ne kiekvienas gali sau tai leisti. Tad vargonininkų gildija yra puiki alternatyva. Tačiau norint dėstyti aukštojoje mokykloje reikia būti įgijus daktaro laipsnį universitetinėje įstaigoje.

– **V. P.:** Amerikos vargonininkų gildija turi algos gaires ir bažnyčios laikosi nurodymų. Yra numatyta kiek gaus vargonininkas, turintis *Service Player Certification*, *SPS* (liet. – pamaldų vargonininko sertifikatas), *Colleague Certification*, *CAGO* (liet. – kolegiato sertifikatas), *Choir Master Certification*, *ChM* (liet. – choro vadovo sertifikatas), *Associateship Certification*, *AAGO* (liet. – Asocijuotas sertifikatas) ir *Fellowship Certification*, *FAGO* (liet. – Draugijos sertifikatas).

– **A. M.-P.:** Deja, bet praėjus kuriam laikui nuo Nacionalinės vargonininkų asociacijos įsteigimo „nusvilome sparnus“ pamatę, kokie lietuviai yra individualistai. Keletą metų ši organizacija tiesiog egzistavo... Šiuo metu, asociacijos veiklą yra perėmę kiti žmonės. Nepaisant visko, padarėme didžiulį edukacinį darbą – apkeliavome bene pusę Lietuvos ir per vargonų demonstracijas supažindinome visuomenę su vargonais.

Pedagoginiai iššūkiai

– **Aušra, šiuo metu, Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje dėstote teorines disciplinas. Kuo Jus žavi pedagoginis darbas ir kodėl muzikantams svarbu išmanyti muzikos teoriją?**

– **A. M.-P.:** Neseniai užverčiau pedagoginio darbo puslapį ir nebedirbu Čiurlionio mokykloje, nes nusprendžiau visą savo laiką skirti vargoninei veiklai. Pedagoginis darbas turi dvi puses. Pirmiausiai, gerai, kad savo patirtį galėjau perduoti jaunimui. Antra, pedagoginis darbas yra labai sudėtingas. Dažnu atveju, po ilgos darbo dienos visiškai nebeturėdavau jėgų, nes visą savo energiją atiduodavau mokiniams.

Muzikos teorija yra labai reikalinga visiems muzikantams, ypač klavišininkams ir chorvedžiams. Kartais būdavo ir juokinga, o ir pikta, kai mokiniai mane imdavo „kalti prie kryžiaus“, klausdami,

kam jiems reikalinga muzikos teorija. Muzikos teorijos naudingumą dažniausiai paaiškindavau remdamasi savo asmenine patirtimi. Gerai žinodama muzikos teoriją aš labai gerai skaitau iš lapo, daug lengviau mokausi muzikinius tekstus, laisvai improvizuoju, gebu čia ir dabar transponuoti bet kokią kūrinį – tai ypač naudinga akompanuojant vokalistams.

– *Tuo tarpu, Jūs, Vidai esate Vilniaus universiteto vargonų studijos Unda maris vadovas. Kokių specialybių studentus mokote šiandieną ir kaip atrodo Jūsų paskaitos?*

– **V. P.:** Vargonų studija *Unda maris* vienija vargonus mylinčius, Vilniaus universiteto studentus, dėstytojus, darbuotojus, alumnus. Šiuo metu, vargonais mokau groti medikus, chemikus, fizikus. Esu sulaukęs ir filologų, istorikų, matematikų, teisininkų. Tik kažkaip vis nesulaukiame ekonomistų, matyt muzika jų netraukia (*juokiasi*). Na, o paskaitos vyksta įprastai, kaip ir su muzikantais, tačiau negaliu būti itin griežtas.

– **A. M.-P.:** Papildysiu Vidą, sakydama, kad esame turėję neįtikėtinai gabių studentų, kurie galėtų studijuoti Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje.

– *Ar norėtumėte dirbti Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje vargonų specialybės dėstytojais?*

– **A. M.-P.:** Kai grįžome iš JAV – norėjome, bet akademijai tikriausiai nelabai mūsų reikėjo, o dabar ir noras dingo. Žinoma, nuoskauda išlieka, kad negalime įgytos patirties perduoti tiesiogiai, ateinančiai kartai. Tačiau džiaugiamės, kad turime daug studentų iš įvairių šalių ir galime juos mokyti nuotoliniu būdu.

Socialinės vargonininko aktualijos

– *Esate Vilniaus universiteto vargonininkai. Kokie Jums buvo keliami reikalavimai norint užimti vargonininko poziciją?*

– **A. M.-P.:** Pradėsiu nuo to, kad Vilniaus universiteto vargonininko pozicija nėra susieta su Šv. Jonų bažnyčia ir mes neprivalome groti Šv. Mišių metu. Dažniausiai vargonuojame universiteto renginių metu: diplomų įteikimo šventėse, įvairių jubiliejų iškilmėse, koncertuojame universiteto konferencijų dalyviams.

– **V. P.:** Pasitaiko atvejų, kad mus pakviečia groti specialiose Šv. Mišiose, bet nereguliariai. Na, o reikalavimai yra ne tik turėti aukštąjį išsilavinimą, bet ir gebėti tvarkyti vargonus, jeigu to prireikia. Tiesą pasakius, ryšį su Vilniaus universitetu turėjau dar studijuodamas bakalauro pakopoje, nes įsidarbinau Vilniaus universiteto kultūros centro dainų ir šokio ansamblio choro vadovu. Prieš išvykstant į JAV, drauge su Aušra dirbome Šv. Jonų bažnyčios vargonininkais, vadovavome dviem chorams, grodavome dvejose Mišiose sekmadieniais. Taip pat teko garbė groti bažnyčios vargonų inauguracijos iškilmėse. Grįžus po studijų mes buvome pakviesti dirbti vėl.

– **Ar aptariamas vargonininko darbas Vilniaus universitete yra oficialus ir teikiantis visas socialines garantijas?**

– **A. M.-P.:** Žinoma, universitetas kitaip negalėtų, bet turime pripažinti, kad pajamos yra labai kuklios.

– **V. P.:** Suprantu ko klausiate, tad manau, kad kiekviena save gerbianči bažnyčia turėtų oficialiai įdarbinti vargonininką ir suteikti jam visas socialines garantijas.

– **Esate aktyviai įsitraukę į internetinę vargonų populiarinimo veiklą. Kaip sugalvojote tuo užsiimti?**

– **V. P.:** Grįžus į Lietuvą jautėme būtinybę realizuoti save. Nacionalinėje M. K. Čiurlionio menų mokykloje pradėjome dėstyti teorines disciplinas, turėjau keletą vargonų fakultatyvo mokinių, tačiau to nepakako. Vieną dieną pagalvojau, kad reikia paklausti *Google'o* ką daryti (*juokiasi*). Į paiešką įvedžiau du žodžius: *article* (liet. – straipsnis) ir *marketing* (liet. – rinkodara). Pasirodo *article marketing* (liet. – straipsnių rinkodara) yra atskira ir savarankiška marketingo kategorija. Pradėjau intensyviai domėtis šia sritimi, rašydavau net po dešimt straipsnių per dieną vargonų tema ir dalindavausi įvairiose internetinėse platformose. Neilgai trukus, *YouTube* platformoje susikūriau savo kanalą *Secrets of Organ Playing* (liet. – vargonavimo paslaptys) ir pradėjau įrašinėti video kaip groju vargonais, vėliau – kurti mokomuosius vaizdo įrašus. Taip pat savo kūryba dalinuosi *Facebooke*, *Instagrame*. Po kiek laiko į šią veiklą įsitraukė ir Aušra.

– **A. M.-P.:** Nėra ko slėpti, ši veikla yra pagrindinis mūsų pragyvenimo šaltinis.

– **V. P.:** Tikrai taip. Dar pridurčiau, kad internetinė veikla generuoja antraeilius, „nematomus“ kontaktus. Internetu, mūsų reputacija, tarsi, kalba pati už save. Sulaukiame nemažai pasiūlymų koncertuoti Lietuvos ir užsienio muzikos festivaliuose. Tad kiekvienam jaunam muzikantui rekomenduojų pradėti profesionalų turinio kūrimą, komunikaciją internete kuo anksčiau.

– **Abu dažnai rengiate vargonų muzikos rečitalius. Ar sulaukiate gausios klausytojų auditorijos?**

– **A. M.-P.:** Labai mėgstame organizuoti koncertus ir turime savo klausytojų ratą. Tačiau, kai prasidėjo pandemija ir visi koncertai buvo atšaukti, nusprendėme transliuoti savo koncertinius pasirodymus internetu, iš savo namų.

– **V. P.:** Ir tai išėjo į naudą – prasiplėte ir mūsų klausytojų auditorija.

– **Jeigu ne pačių kūrybinės iniciatyvos – ar Jūsų, kaip vargonininkų socialinė padėtis Lietuvoje būtų užtikrinta?**

– **A. M.-P.:** Tikrai ne. Vargonininko socialinė padėtis Lietuvoje yra apverktina, taip pat kaip ir vargonų būklė. Netgi labai sunku būtų jaunajai kartai linkėti tapti vargonininkais, žinant kokios „perspektyvos“ jų laukia. Lietuvoje, vargonininkai pagrečiui dirba kitus darbus, o vargonai lieka tik užsiėmimu savo malonumui.

– **V. P.:** Optimizmo suteikia tik šiuolaikinės technologijos, nes dabar galime turėti tiesioginį ryšį su savo gerbėjais. Anksčiau honorarą sumokėdavo renginio organizatorius, dabar – atsirado būdas,

kuomet gerbėjai gali tau nupirkti virtualios kavos, taip remdami tavo kūrybą. Jaunimui linkiu atrasti savo asmenybės unikalų kampą ir užsiimti internetine kūryba.

– Kaip galėtume pagerinti Lietuvos vargonininkų socialinę padėtį? Nuo ko reiktų pradėti?

– **A. M.-P.:** Mano nuomone, tokius dalykus turėtų spręsti Profesinės sąjungos. Tačiau Bažnyčia nėra linkusi bendradarbiauti su vargonininkų reikalais besirūpinančiomis organizacijomis. Taip pat, paminėčiau būsimų kunigų rengimo seminarijose problematiką. Pastarosiose, dažnu atveju nėra tinkamai mokoma ir aiškinama apie muzikos ar vargonininko svarbą bažnyčioje.

– **V. P.:** Kai dar vykdėme veiklą Nacionalinėje vargonininkų asociacijoje, aš susisiečiau su Lietuvos vyskupų konferencija ir paprašiau svarstyti klausimus dėl vargonininkų socialinių garantijų. Tada man buvo atsakyta, kad tai yra pačių vargonininkų reikalas.

Smalsumo skiltelė

– Kokią muziką labiausiai mėgstate atlikti?

– **V. P.:** Daugiausiai grojame mirusių kompozitorių muziką, tačiau dėka internetinės veiklos, su mumis susisiečia nūdienos kompozitoriai su prašymu atlikti jų kūrybą.

– **A. M.-P.:** Kartais prisibijau tokių pageidavimų, nes jaučiu nerimą neįtikti kompozitoriui... Labai mėgstu atlikti J. S. Bacho kūrybą, Šiaurės Vokietijos kompozitorių opusus, taip pat žaviuosi vėlyvųjų prancūzų atstovų kūrinių. Mielai atliekame kūrinius ir keturiomis rankomis.

– Atmeskite muzikinę veiklą Jūsų gyvenime – kas lieka?

– **A. M.-P.:** Mažai kas lieka, nes vargonai yra mūsų gyvenimo variklis. Tačiau labai mėgstame vaikščioti gamtoje, piešti mūsų kūrybos komiksus apie paršiuką ir ežiuką. Pastaroji idėja gimė, kai kiekvieną rytą, prieš išeinant į darbą vienas kitam nupiešdavome kokį nors gyvūnėlį, norėdami pasikelti nuotaiką. Pastebėjome, kad aš dažniausiai piešdavau paršiuką, o Vidas – ežiuką. Taip atsirado paršiukas vardu Pinkis ir ežiukas Spaikis ir pradėjome kurti komiksus. Esame išleidę keletą komiksų knygelę.

– **V. P.:** Mes – iš tų žmonių tipų, kuriems reikia kurti. Tai lyg priklausomybė.

– Kokios muzikos klausotės laisvalaikio?

– **A. M.-P.:** Daugiausiai klausausi vargonų muzikos bei J. S. Bacho vokalinės ir instrumentinės kūrybos.

– **V. P.:** Šiuo metu mane labai žavi olandų vargonininkų improvizacijos YouTube platformoje, kurios yra įkvėpimo šaltinis mano paties vargonavimui. Be to, pasiklausau ir mūsų kolegų iš viso pasaulio internetinių vargonininkų įrašų. Norint būti įdomiu kitiems, visų pirma reikia domėtis kitais.

– Užbaikite sakinį: „Jei ne muzika...”

– **V. P.:** Gyvenimas būtų pilkas it lietuviškas ruduo.

– **A. M.-P.:** Tikrai būtų pilkas ir liūdnas. Muzika man yra aukščiausias menas ir daugelį dalykų suvokiu tik per muziką.

10. Papildomas interviu (nepriklausantis Vargonininko anantai) su Vilniaus Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų (pranciškonų konventualų) bažnyčios vargonininke Alicja Dacevič

– *Kaip vertinate šiandienos vargonų meną Lietuvoje?*

– Manychiau, kad vargonų menui Lietuvoje dar yra kur tobulėti. Man nėra iki galo aišku ar Lietuvos muzikos ir teatro akademija ruošia koncertuojančius ar bažnyčios vargonininkus. Kaip žinome, vargonininkas yra polifunkcinė specialybė, tad vien tik groti vargonais neužtenka. Reikia gebėti valdyti balsą, vadovauti chorams, išmanyti liturgiką, mokėti improvizuoti, išmanyti kompoziciją, mokėti keletą užsienio kalbų. Pastarųjų trejų disciplinų mūsų aukštojoje mokykloje nėra mokoma. Daugumoje Vilniaus rajono bažnyčių Šv. Mišios vyksta lietuvių-lenkų kalbomis. Jaunieji vargonininkai dažnu atveju nėra priimami į vargonininko vietą dėl lenkų kalbos nemokėjimo. O štai, prieš 15 metų, atėjusi dirbti vargonininke į Vilniaus Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų (pranciškonų *konventualų*) bažnyčią, asmeniškai pasigedau lietuviškų Šv. Mišių muzikinės literatūros. Tad ėmiau ir sukūriau pati. Tačiau, vėlgi, problema – Lietuvos vyskupijų kurijose nėra muzikinės liturgijos komisijos, kuri įvertintų ar mano bei kitų vargonininkų kūryba yra profesionali ir tinkama liturgijai. Tuo tarpu, Lenkijoje tokios komisijos kurijose yra yra (pvz. <http://muzyka-koscielna.pl/referat/>). Tad šiuo momentu, Lietuvoje turime daugybę naujai sukurtų giesmių Mišioms, tačiau jų vertė nėra įvertinta Bažnyčios.

– *Kaip įsidarbinote minėtoje pranciškonų konventualų bažnyčioje?*

– 1999 metais atvykau į Lietuvą po studijų Lenkijoje. Studijavau Poznanės muzikos akademijoje, muzikos pedagogiką. Taip pat lankiau privalomas bendrojo fortepijono paskaitas ir privalomai buvau pasirinkusi antrąjį instrumentą – vargonus. Prieš įsidarbinant į šią bažnyčią, man joje teko giedoti kelis metus, Šv. Mišių metu. Po poros metų mane pasikvietė vienuoliai ir pasiūlė dirbti vargonininke. Keletą metų buvau įkalbinėjama, kol galiausiai sutikau.

– *Ar Jūsų, kaip vargonininkės darbas bažnyčioje teikia socialines garantijas?*

– Kai atėjau čia dirbti, manęs paklausė kokių būdu pageidaučiau gauti atlyginimą. Manychiau, tokio klausimo sulaukiau, nes man buvo paskirta groti tik dvejose Mišiose per dieną, o mūsų šalyje, pranciškonų bažnyčioje retai vyksta vestuvių, krikštynų ar laidotuvių ceremonijos. Aš paprasčiau mane įdarbinti oficialiai, nes man reikalingos socialinės garantijos. Šiuo momentu, ne tik aš, bet ir kiti bažnyčioje dirbantys – yra oficialūs darbuotojai. Kiekvieną sekmadienį mūsų, pranciškonų bažnyčioje yra aukojamos Šv. Mišios, kuriose renkamos aukos. Iš pastarųjų kiekvienam bažnyčios darbuotojui yra mokamos algos.

Tačiau turiu pridurti, kad iš tokios algos oriai gyventi neįmanoma, tad dirbu ir muzikos mokytoja Vilniaus rajono gimnazijoje. Mano atlygis už vienas Mišias yra toks pat kaip ir Vilniaus arkikatedros bazilikos vargonininkų. Manychiau, Bažnyčia turėtų atsižvelgti ne tik į tai, koks krūvis tenka vargonininkui, bet nepamiršti, kad jis yra „pririštas“ prie bažnyčios. Bažnyčių vargonininkai laisvų savaitgalių neturi, už tai irgi turėtų būti skiriamas atitinkamas atlygis.

– Kaip manote, kodėl vienos bažnyčios įdarbina vargonininkus oficialiai, o kitos ne?

– Vieną vertus, tai priklauso nuo paties vargonininko, kitą vertus – nuo kunigų. Tačiau dažnu atveju, bažnyčios vargonininkas turi pats rūpintis ir kovoti už savo gerovę. Girdėjau ne vieną atvejį, kuomet vargonininkas sulaukęs pensijinio amžiaus negavo pensijos, nes sovietmečiu bažnyčioje dirbo neoficialiai. Dėl kunigų – manyčiau, kad vis dar yra išlikęs, sovietmečio suformuotas požiūris, jog vargonininko oficialiai įdarbinti nereikia.

– Prieš atvykdamą į Lietuvą gyvenote ir studijavote muzikos pedagogiką Poznanės muzikos akademijoje, Lenkijoje. Galbūt žinote, kokios ten keliamos vargonininko įdarbinimo bažnyčioje sąlygos?

– 2017 metais, Lenkijoje buvo išleistas oficialus dokumentas (<https://www.muzyka.diecezja.tarnow.pl/images/Instrukcja-Konferencji-Episkopatu-Polski-omuzyce-kos%CC%81cielnej.pdf>), kuriame surašyti reikalavimai, kokias sąlygas turi atitikti bažnyčios vargonininkas, kokios turi būti jo kompetencijos. Taip pat žinau, kad dideliuose Lenkijos miestuose yra skelbiamas viešas konkursas vargonininko vietai užimti.

Nežinau kaip yra dabar, bet anksčiau, Katovicų (Lenkija) diecezijoje, vargonininkas prof. Julianas Gembalskis buvo pasamdytas kurijos. Jo pareiga buvo visose diecezijos bažnyčiose stebėti vargonininkų darbą ir raštiškai pateikti koks yra jų lygis. Vėliau kurija organizuodavo vargonininkų susirinkimus, kuriuose profesorius išsakydavo savo pastabas.

– Vargonininkas tai profesija ar pašaukimas?

– Abu. Jeigu galvosime, kad vargonininkas yra vien tik profesija, tuomet negalėsime dirbti tokio darbo, nes pareigų daug. Vargonininko profesijoje yra daug pasišventimo: reikia domėtis ne tik savo darbu, bet ir palaikyti gerą ryšį su bažnyčios bendruomene, skirti jai laiko. Reikia būti punktualiam, pasiruošusiam bet kokiems atvejams, pavyzdžiui, giedoti net ir su skaudančia gerkle. Manysčiau be pašaukimo tokiam darbe neištvirtume.

– Kas turi įtakos vis mažėjančiam vargonų atlikimo studentų skaičiui Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje?

– Pirmiausiai jiems kyla dvejonų dėl pačios profesijos prestižo, dažnai vargonininkas yra numenkinamas visuomenės, nes pastaroji ne visada supranta Bažnyčios praktikas. Norėtusi, kad vyskupai ir kurijos darbuotojai, labiau pastebėtų vargonininkus, padėkotų – ar mes nenusipelnėme pagarbos? Antra, mūsų aptartos socialinės padėties problematika. Trečias dalykas – savirealizacijos stoka. Jeigu studentas nepasiekia savo išsvajotos koncertuojančio vargonininko karjeros, jam lieka galimybė dirbti bažnyčioje. O pastarojoje yra nemažai rutinos.

– Nuo ko reikėtų pradėti, norint pagerinti vargonininko socialinę padėtį Lietuvoje?

– Vieną vertus, mums labai trūksta profesionalių bažnyčios vargonininkų, kitą vertus – yra labai mažai kompozitorių kuriančių liturginę muziką. Bažnyčios bendruomenės ištisus metus gieda tas pačias giesmes, kurias moka atmintinai. Tad jiems natūraliai kyla klausimas – o kam mums vargonininkas? – juk ir patys pagiedame per Mišias.

Manyčiau akademija turėtų glaudžiau bendradarbiauti su kurijomis ir atvirkščiai. Tuomet spręstųsi bažnyčios vargonininkų paruošimo, liturginio muzikinio repertuaro klausimai. To pasekoje prieitume ir prie socialinės padėties gerinimo.

11. Papildomas interviu (nepriklausantis Vargonininko anantai) su Lazdynų universitetinės ligoninės koplyčios vargonininke Danute Kalavinskaite

– ***Kaip vertinate šiandienos vargonų meną Lietuvoje?***

– Yra gerų vargonininkų. Ir vyresnės kartos (studijavę vargonus sovietmečiu), ir jaunesnės kartos vargonininkai jau senokai gali pasitobulinti kitose šalyse.

– ***Kokiose bažnyčiose vargonuojate ir kokios yra Jums paskirtos užduotys?***

– Šiuo metu dėl karantino vargonininkės pareigų neatlieku, nes paskutiniu metu vargonininkavau Lazdynų ligoninės koplyčioje. Grodavau ir giedodavau per Mišias. Vargonininko užduotis – parinkti tinkamiausias (konkrečiai liturginei dienai) giesmes ir kitokią muziką. Tiek kunigas, tiek vargonininkas Bažnyčios apeigose turi šiek tiek laisvės. Kadangi apeigoms vadovauja kunigas, kai kada vargonininkui reikia atsižvelgti į jo pasirinkimus, atlikti jo numatytais apeigoms tinkamą muziką.

– ***Kokios Jums buvo keliamos sąlygos užimti vargonininkės poziciją bažnyčioje?***

– Kai pradėjau vargonininkauti (apie 1991 metus), trūko vargonininkų, tad užteko tik pažinti natas, o visa kita išmokau vietoje (bažnyčioje) iš Mišioms grojusios sesers vienuolės. Jei vargonininkas moka atlikti pagrindinius liturginius giedojimus, visos kitos sąlygos yra abipusio, vargonininko ir klebono sutarimo reikalas.

– ***Minėjote, kad niekada nevargonavote bažnyčioje už atlygį. Kokios to priežastys?***

– Nuo jaunystės man tai buvo laisvalaikio veikla. Giesmės yra malda, o tai su pinigais neturi nieko bendra. Mieliau yra dovanoti ir būti apdovanotai, nei dirbti už algą. Paprastai tas, kas moka atlygį, laiko save viršesniu ir kelia visokius reikalavimus. Nenorėjau būti finansiškai priklausoma ir pavaldi kunigams. Nenorėjau muzikavimo Mišiose (Dievui skirtos veiklos) sieti su finansiniu atlygiu.

– ***Vargonininkas – profesija ar veikiau misija / pašaukimas?***

– Tai profesija, kurioje, kaip ir kitose, geriausiai sekasi tiems, kas turi tam polinkį (pašaukimą). Kiekviena profesija yra ir misija, sovietiniais laikais tą supratimą labiau ugdydavo. Žmogus turi suvokti, kokia jo paskirtis visuomenėje (o bažnyčia – visuomenės dalis). Dabar žinojimas ir autoritetas nuvertintas, nemokšos leidžia knygas, kuria „muziką“ ir turi neginčijamą nuomonę apie viską.

– ***Ar vargonininkui būtina įgyti menų diplomą norint dirbti bažnyčioje?***

– Nebūtina, tačiau diplomai paprastai parodo (nors negarantuoja), kad žmogus turėtų būti išsilavinęs. Galima išsilavinti ir be diplomo. Bažnyčioje reikėtų ir tikėjimo į Dievą.

– ***Kaip vertinate vargonininko socialinę padėtį Lietuvoje?***

– Ji priklauso nuo konkrečios bažnyčios finansinės padėties ir nuo kunigų supratimo apie meną. Tai yra, nuo Dievo malonės arba atsitiktinumo (kaip kas tiki).

– ***Kaip siūlytumėte gerinti vargonininko socialinę padėtį Lietuvoje? Galbūt, Jūsų nuomone, ji yra užtikrinta?***

– Vargonininkų padėtis gerėtų, jei kunigai būtų geriau išsilavinę meno srityje. Taip pat ji būtų geresnė, jei visuomenė (bažnyčios bendruomenė) suprastų, kad grožis neatsiranda be pastangų. Nenorėčiau, kad vargonininkai reikalautų geresnių sąlygų ir garantijų, nes tuomet Bažnyčia taptų panaši į pasaulietinę įstaigą, kur profsajungos kovoja už darbuotojų teises. Bažnyčioje turi likti vietos ir pasitikėjimui Dievu... vargonininkų, kurie nesimeldžia, manau, Bažnyčiai nereikia.

– ***Kas turi įtakos vis mažėjančiam vargonų atlikimo studentų skaičiui Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje?***

– Lietuvoje mažėja gyventojų, mažėja jaunų gyventojų (visuomenė sensta), jaunimas vis drąsiau renkasi studijas kitose šalyse (kur vargonų menas turi gilesnes tradicijas), visuomenė turtingėja ir tikėjimas tampa nebereikalingas. Vargonų katedra (pradedant jos vedėju) turėtų ieškoti gabių mokinių, juos motyvuoti, rūpintis galimybėmis Lietuvoje vaikams mokytis vargonuoti.

Priedas Nr. 3. Anketa *Vargonininko profesijos socialinės aktualijos Lietuvoje*

Pradinės (privalomos) kategorijos:

Lytis: moteris; vyras; kita.

Amžius: 20-35 m.; 36-41 m.; 42-57 m.; 58-73 m.; 74-89 m.

Vargonininko veiklos pobūdis:

- Koncertuojantis vargonininkas
- Bažnyčios vargonininkas
- Vargonų statytojas/ restauratorius/ intonatorius
- Mokantis/dėstantis vargonininkas.

(Galima pasirinkti kelis variantus. Jeigu pažymimas paskutinyasis atsakymas, pateikiamas papildomas klausimas):

Pedagoginis mokslo vardas:

- Mokytojas
- Vyr. mokytojas
- Mokytojas metodininkas
- Mokytojas ekspertas
- Asistentas
- Lektorius
- Docentas
- Profesorius

(Galima pasirinkti kelis variantus).

Pagrindiniai klausimai:

1. Koks Jūsų kaip vargonininko išsilavinimas?

- Neturiu
- Vargonininkų kursai
- Vargonų fakultatyvas
- Muzikos mokykla
- Menų mokykla/gimnazija; konservatorija
- Bakalauras
- Magistras
- Meno doktorantūra

(galima pasirinkti kelis variantus)

2. Ar esate įgiję kitų specialybių?

- Ne
- Taip (įrašykite kokią)

3. Jei prieš tai užduoto klausimo atsakymas "Taip", įrašykite kokias(-ą) dar specialybes(-ę) esate įgiję bei kokius papildomus darbus dirbate.

.....

4. Jeigu esate koncertuojantis vargonininkas, kiek vidutiniškai koncertų turite per metus?

- 1-10
- 11-21
- 22-32
- Daugiau

5. Jei esate koncertuojantis vargonininkas, Jūs dirbate pagal:

- Individualios veiklos pažymą
- Verslo liudijimo pažymą
- Atlygintinų paslaugų sutartį
- Kita (įrašyti)

(galima pasirinkti kelis variantus)

6. Jūsų, kaip koncertuojančio vargonininko metinis honoraras "į rankas"?

- 0-700 eur
- 701-1400 eur
- 1401-2100 eur
- 2101-2800 eur
- Daugiau (įrašyti)

7. Jeigu esate bažnyčios vargonininkas, keliose bažnyčiose dirbate?

- Vienoje
- Dveiose
- Trejose
- Daugiau (įrašyti)

8. Ar kaip bažnyčios vargonininkas esate įdarbintas oficialiai?

- Taip
- Ne

(galima pasirinkti ir abu variantus)

9. Įrašykite kaip esate įdarbintas bažnyčioje?

.....

10. Jūsų, kaip bažnyčios vargonininko mėnesinis atlyginimas “į rankas”?

- 0-100 eur
- 101-300 eur
- 301-500 eur
- 501-700 eur
- Daugiau (įrašyti)

11. Kurie gebėjimai reikalingi bažnyčios vargonininkui? (pažymėti)

- Aukštasis išsilavinimas
- Liturgijos išmanymas
- Dirigavimo/vadovavimo chorui kompetencijos
- Kompoziciniai sugebėjimai
- Religinis praktikavimas/tikėjimo išpažinimas
- Gebėjimas improvizuoti
- Kelių kalbų mokėjimas
- Išlavintas balsas
- Puikios muzikos teorijos žinios
- Profesionalus vargonavimas solo
- Bažnyčios bendruomenės tradicijų žinojimas
- Vadybiniai, organizaciniai sugebėjimai
- Komunikabilumas
- Informacinių technologijų išmanymas

(galima pasirinkti kelis variantus)

12. Kokie yra Jūsų, kaip bažnyčios vargonininko įsipareigojimai?

.....

13. Ar atlygis turi įtakos Jūsų darbo kokybei bažnyčioje?

- Taip
- Ne

14. Jeigu esate vargonų specialybės mokytojas/dėstytojas, kiek mokinių/studentų turite?

- 1-5
- 6-11
- Daugiau (įrašyti)

15. Koks Jūsų, kaip vargonų specialybės dalyko mokytojo/dėstytojo mėnesinis atlyginimas "į rankas"?

- 0-150 eur
- 151-300 eur
- 301-450
- 451-600 eur
- Daugiau (įrašyti)

16. Jeigu esate vargonų statytojas/restauratorius/intonatorius, keliose dirbtuvėse dirbate?

- Vienoje
- Dve jose
- Tre jose
- Daugiau (įrašyti)

17. Koks Jūsų, kaip vargonų statytojo/restauratoriaus/intonatoriaus mėnesinis atlyginimas "į rankas"?

- 0-250 eur
- 251-500 eur
- 501-750 eur
- 751-1000 eur
- Daugiau (įrašyti)

18. Ar užsiimate dar kokiomis nors vargonų instrumento ir repertuaro populiarinimo veiklomis? (edukacijos, seminarai ir pan.)

- Taip
- Ne

19. Jeigu prieš tai užduoto klausimo atsakymas "Taip", įrašykite kokiomis vargonų instrumento ir repertuaro populiarinimo veiklomis užsiimate.

.....

20. Kaip aplinkiniai vertina Jūsų kaip vargonininko profesinį prestižą?

- Aukštas
- Vidutinis
- Žemas

21. Ar rekomenduotumėte jaunimui studijuoti vargonų specialybę?

- Taip
- Ne

22. Pagrįskite prieš tai užduoto klausimo atsakymą.